

Ανάδοχος:

ΧΩΡΟΔΥΝΑΜΙΚΗ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ, Έφη Καραθανάση και Συν. Ε.Ε.
Αγαθουπόλεως 3, 11257, Αθήνα, τηλ. 2108670066, fax: 2108676996

Ομάδα μελέτης:

Ευθυμία Καραθανάση, Δρ. Αρχιτέκτων – Χωροτάκτης – Πολεοδόμος, Συντονίστρια
Γεώργιος Κρητικός, Αρχιτέκτων – Περιβαλλοντολόγος
Φώτιος Περγαντής - Βιολόγος, Περιβαλλοντολόγος
Vichente Ionita, Αρχιτέκτων – Περιβαλλοντολόγος
Μάνια Μπεριάτου / Αρχιτέκτων Μηχανικός
Σπυριδών Φυσελιάς, Χωροτάκτης, Πολεοδόμος, Περιφερειολόγος, G.I.S.
Φώτιος Καραμάνης - Χωροτάκτης, Πολεοδόμος, Περιφερειολόγος, G.I.S.
Luella Pandolfini, Αρχιτέκτων Μηχανικός
Αργυρή Ρήγα, Αρχιτέκτων Μηχανικός
Δημήτριος Καρακώστας - Γεωπόνος

Ομάδα επίβλεψης Β1 σταδίου:

Μαίρη Ραμπαβίλα, Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Ευάγγελος Κυριαζόπουλος, ΕΕΠ Οικονομολόγος Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επιτροπή συντονισμού

Ανέστης Γουριώτης, Μηχανικός Χωροταξίας
Έφη Στεφανή Τοπογράφος Μηχανικός

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γεωτεχνική και γεωλογική δομή, καθώς και η εξ αυτών σεισμικότητα της περιοχής, έχει δημιουργήσει μια φυσική και γεωμορφολογική ποικιλότητα η οποία, συνδυαζόμενη με τα ανθρωπογενή στοιχεία, οδήγησε σε μια εξαιρετικά πλούσια τοπιακή ποικιλότητα.

Η ποικιλία αυτή των τοπίων εμφανίζεται σε όλα τα νησιά της εν λόγω Περιφέρειας και συνιστά ένα αντιπροσωπευτικό και χαρακτηριστικό δείγμα του μεσογειακού τοπίου. Ειδικότερα, οι τύποι και τα στοιχεία του τοπίου που εμφανίζονται στα Ιόνια νησιά περιλαμβάνουν:

α) παράκτιες περιοχές με απόκρημνες βραχώδεις πλαγιές και βαθείς κολπίσκους, και γενικά μια πολυσχιδή ακτογραμμή.

β) πεδινές περιοχές που ασκείται η δραστηριότητα της γεωργίας και του τουρισμού.

γ) ημιορεινές περιοχές που εκτείνονται από την παραλιακή ζώνη προς την ενδοχώρα (μέχρι ένα υψόμετρο 600μ) και στις οποίες απαντάται η χαρακτηριστική μεσογειακή βλάστηση (μακία και φρύγανα) με διάσπαρτους κυπαρισσώνες και πευκώνες, μεταξύ των οποίων παρεμβάλλονται θύλακες γεωργικών καλλιεργειών (ελαιώνων, αμπελώνων κλπ.), καθώς και οι οικισμοί αλλά και μεμονωμένες δομικές κατασκευές της υπαίθρου (ξωκλήσια, φάρoi, ανεμόμυλοι κλπ.), τα οποία, μαζί με το έντονο ανάγλυφο, συνθέτουν το χαρακτηριστικό μεσογειακό τοπίο.

δ) ορεινές περιοχές (>600μ. - θεωρείται το κατώτερο όριο για το νησιωτικό χώρο) που αποτελούνται είτε από βουνοκορφές, είτε από μικρά οροπέδια, στα οποία επικρατεί φρυγανώδης ή θαμνώδης βλάστηση, με την μοναδική και σπάνια εξαίρεση του όρους Αίνας στην Κεφαλονιά, όπου απαντάται πυκνό δάσος ελάτης (Κεφαλληνιακή ελάτη).

δ) τις πόλεις, οι οποίες συνιστούν το αστικό τοπίο των νησιών της Περιφέρειας.

Οι τάσεις που οδηγούν στην αλλαγή του χαρακτήρα των τοπίων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων είναι οι ανθρώπινες επεμβάσεις, οι οποίες εντοπίζονται κυρίως στη δημιουργία πάσης φύσεως τουριστικών εγκαταστάσεων και καταλυμάτων.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε προκειμένου να καθορισθεί η περιφερειακή πολιτική για το τοπίο, σύμφωνα με τις αρχικές προδιαγραφές της μελέτης σε συνδυασμό με τις χορηγηθείσες από το ΥΠΕΚΑ διευκρινίσεις στην συνέχεια, στις 17/01/2014, στηρίχθηκε:

- α) στη βιβλιογραφική έρευνα, μέσω της επεξεργασίας υφιστάμενων στοιχείων
- β) στην έρευνα πεδίου
- γ) στην ενσωμάτωση στοιχείων και πορισμάτων που προέκυψαν από τη διαβούλευση με εμπλεκόμενους φορείς.

Καταρχάς, ορίστηκαν/οριοθετήθηκαν οι Ζώνες Τοπίου της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων βάσει γεωγραφικής διαίρεσης της Περιφέρειας, ως ορίζεται στις διευκρινίσεις που χορηγήθηκαν στις 17/1/2014.

Με βάση αυτή τη διαίρεση, οι ζώνες τοπίου από τις οποίες απαρτίζεται η Π.Ι.Ν. είναι, από βορά προς νότο, οι εξής :

1. Ζώνη Τοπίου Διαπόντιων Νήσων
2. Ζώνη Τοπίου Κέρκυρας
3. Ζώνη Τοπίου Παξών
4. Ζώνη Τοπίου Λευκάδας
5. Ζώνη Τοπίου Μεγανησίου – Καλάμου – Καστού
6. Ζώνη Τοπίου Κεφαλονιάς
7. Ζώνη Τοπίου Ιθάκης
8. Ζώνη Τοπίου Ζακύνθου

Η κάθε μία Ζώνη Τοπίου της Π.Ι.Ν. περιγράφεται και αναφέρονται συνοπτικά όλα τα επιμέρους στοιχεία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, τα οποία από κοινού συνθέτουν την ταυτότητα της εν λόγω ζώνης.

Σε καθεμία από τις καθορισμένες Ζώνες Τοπίου της Περιφέρειας επιλέγονται επιμέρους τοπία με κριτήριο την αξία τους. Στην συνέχεια, τα αξιόλογα τοπία ιεραρχούνται σε τοπία διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής αξίας βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, όπως για παράδειγμα το ιδιαίτερο κάλλος τους, ο βαθμός αναγνωρισιμότητάς τους, η μοναδικότητα – σπανιότητά τους κλπ.

Σύμφωνα με τις προδιαγραφές εντοπίζονται επίσης τα έντονα υποβαθμισμένα τοπία τα οποία δέχονται έντονες πιέσεις, περιβαλλοντικής, αισθητικής ή/και λειτουργικής φύσης.

Βέβαια, επειδή η έννοια της υποβάθμισης ενέχει -σε κάποιο βαθμό - τον υποκειμενικό παράγοντα, τα τοπία που επιλέγονται ως ιδιαίτερος υποβαθμισμένα κρίνονται ως τέτοια λόγω της άμεσης και επιτακτικής ανάγκης για διατήρηση, αποκατάσταση και σωστή διαχείρισή τους.

Και στις δύο περιπτώσεις – των αξιόλογων και υποβαθμισμένων τοπίων – αναφέρονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου, οι αξίες που αυτό φέρει, οι απειλές που δέχεται, καθώς και προτεινόμενα διαχειριστικά μέτρα και κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό.

3. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ (ΜΑΘΡΑΚΙ, ΕΡΕΙΚΟΥΣΣΑ, ΟΘΩΝΟΙ)

3.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η ζώνη τοπίου Διαπόντιων Νησιών, η οποία βρίσκεται βόρεια του νησιού της Κέρκυρας, περιλαμβάνει τα νησιά: Ερεϊκούσσα, Μαθράκι και Οθωνοί. Οι Οθωνοί είναι το μεγαλύτερο από τα τρία νησιά και βρίσκεται στο βορειοδυτικότερο σημείο της Ελλάδας, η Ερεϊκούσσα είναι το δεύτερο σε μέγεθος από τα Διαπόντια νησιά και αποτελεί το βορειότερο νησί του Ιονίου, ενώ το Μαθράκι είναι το πιο μικρό σε μέγεθος. Κοινό χαρακτηριστικό των Διαπόντιων Νησιών είναι η πυκνή βλάστηση και το εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον.

Τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση παρουσιάζουν οι Οθωνοί, οι οποίοι διαθέτουν ικανοποιητικές τουριστικές υποδομές και η μεγαλύτερη έκτασή τους καταλαμβάνεται από ελαιόδενδρα, τα περισσότερα εκ των οποίων είναι ηλικίας άνω των 300 χρόνων. Χαρακτηριστικές είναι και οι ξερολιθιές οι οποίες διευκολύνουν τις καλλιέργειες σε μια γεωμορφολογία που χαρακτηρίζεται για το επικλινές τοπίο της.

Τα Διαπόντια νησιά, μαζί με τις πέριξ ακατοίκητες νησίδες, αποτελούν προστατευόμενες περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου των Διαπόντιων νησιών αναφέρουμε τα εξής:

α) μικρά ρέματα

β) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία):

Η σπηλιά της Καλυπούς στους Οθωνούς, θαλάσσια σπήλαια στους Οθωνούς.

γ) ακτές:

Οι ακτές των Διαπόντιων νησιών είναι είτε αμμώδεις (κυρίως στο νότιο τμήμα των νησιών) είτε απόκρημνες και βραχώδεις (κυρίως στο βόρειο τμήμα των νησιών). Οι κυριότερες αμμώδεις παραλίες είναι: το Πορτέλο και το Φύκι στο Μαθράκι, ο Άμμος, η Κάνουλα και η Άσπρη Άμμος στους Οθωνούς, το Πόρτο και το Μπραγκίνι στην Ερεϊκούσσα. Ειδικά η παραλία Άσπρη Άμμος στους Οθωνούς (της οποίας η πρόσβαση γίνεται αποκλειστικά δια θαλάσσης) αποτελεί ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς.

δ) ακατοίκητες νησίδες:

Κολυβίρι, Κομμένο Φουσκοπήδημα, Κράβι, Κυραδικαία, Λαζαρέτο, Λαγούδια, ΒΑ Λαγούδι και ΝΔ Λαγούδι: της Ερεϊκούσσας - Διάκοπτο, Διάπλο, Καράβια, Λειψώ, Μόδι, Πλάκα, Πλατειά, Τραχειά, Ψύλλος Ένα, Μεγάλο Θολετό, Μικρό Θολετό, Ναυσικά: του Μαθρακίου -

Κασρινό, Όστρακο, Ορθολίθι, Πεντανήσια, Περιστερές, Ποντικονήσι, Πρασούδια, Πτυχία, Σκιαλούδι, Σπυρί, Σπυριδονήσια και Ψύλλος Δύο: των Οθωνών.

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου των Διαπόντιων νησιών αναφέρουμε τα εξής :

α) ελαιώνες

Η μεγαλύτερη έκταση των Οθωνών καλύπτεται από ελαιόδεντρα τα οποία είναι πυκνοφυτεμένα και έχουν ηλικία άνω των 300 ετών.

β) ξερολιθιές

Στο αγροτικό τοπίο κυριαρχούν ξερολιθιές, οι οποίες διευκολύνουν τις καλλιέργειες εξαιτίας του επικλινούς του τοπίου.

γ) ανεμόμυλοι

Στην Ερεικούσσα υπάρχει 1 ανεμόμυλος και στους Οθωνούς τα ερείπια 2 μύλων.

δ) φάροι

Οι φάροι που εντοπίζονται στα Διαπόντια νησιά είναι οι εξής:

Ο φάρος στο ακρωτήριο Καστρί (1872), στο βορειοανατολικό άκρο των Οθωνών (είναι ο πρώτος φάρος που συναντούν όσοι πλέουν από τον βορρά προς το Ιόνιο πέλαγος), ο φάρος στη νησίδα Περιστερές (1828), ο οποίος βρίσκεται στο τελευταίο όριο των θαλάσσιων ελληνικών συνόρων.

ε) οχυρωματικές κατασκευές

Το Φρούριο στους Οθωνούς (ενετικής περιόδου - σώζονται ερείπια).

στ) ξωκλήσια

Υπάρχουν αρκετά ξωκλήσια (σε πολλές περιπτώσεις μη ορατά εξαιτίας της πυκνής βλάστησης) τα οποία είναι διάσπαρτα και στα τρία νησιά (π.χ. το εκκλησάκι της Αγίας Τριάδος στους Οθωνούς).

3.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Τα Διαπόντια νησιά βρίσκονται βορειοδυτικά της Κέρκυρας.

3.3 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

3.3.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο των Διαπόντιων νησιών συνίσταται κυρίως στους ελαιώνες οι οποίοι απαντώνται στους Οθωνούς καθώς και σε δομικές κατασκευές όπως είναι οι ξερολιθιές, οι οποίες διευκολύνουν τις καλλιέργειες.

3.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες όπως επίσης και οι ξερολιθιές εντοπίζονται στη μεγαλύτερη έκταση των Οθωνών.

3.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ο ελαιώνας στους Οθωνούς παρουσιάζει μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία εξαιτίας της ύπαρξης πυκνοφυτεμένων ελαιόδεντρων, ηλικίας άνω των 300 ετών, τα οποία προσδίδουν στο τοπίο έναν χαρακτήρα μοναδικής αισθητικής.

3.3.4 Αξίες

Ο ελαιώνας στους Οθωνούς έχει μεγάλη πολιτιστική αξία, διότι αποτελεί πλουτοπαραγωγικό πόρο αλλά και διότι συνιστά ένα τοπίο ιδιαίτερης φυσιογνωμίας εξαιτίας της ύπαρξης μεγάλης ηλικίας ελαιόδεντρων.

3.3.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο ελαιώνας των Οθωνών είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεων του καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή του όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή του.

3.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η κατάρτιση διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία του ελαιώνα των Οθωνών τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.

3.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη του ελαιώνα των Οθωνών σε ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει το νησί, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός).

3.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα των Οθωνών σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

3.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ (ΜΑΘΡΑΚΙ, ΕΡΕΙΚΟΥΣΣΑ, ΟΘΩΝΟΙ)

3.4.1 Περιγραφή

Τα Διαπόντια νησιά διαθέτουν ακτές ιδιαίτερης ομορφιάς οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά δια θαλάσσης είτε δια ξηράς. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών.

Επίσης, οι Οθωνοί διαθέτουν μεγάλο αριθμό σπηλαίων, ως επί το πλείστον θαλάσσια. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

3.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής των Διαπόντιων νησιών.

Τα περισσότερα ενάλια σπήλαια (“γράβες”) βρίσκονται στους Οθωνούς, όπως για παράδειγμα το σπήλαιο της Καλυψούς.

3.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι ακτές των Διαπόντιων νησιών είναι είτε αμμώδεις (κυρίως στο νότιο τμήμα των νησιών) είτε απόκρημνες και βραχώδεις (κυρίως στο βόρειο τμήμα των νησιών). Οι κυριότερες αμμώδεις παραλίες είναι: το Πορτέλο και το Φύκι στο Μαθράκι, ο Άμμος, η Κάνουλα και η Άσπρη Άμμος στους Οθωνούς, το Πόρτο και το Μπραγκίνι στην Ερεϊκούσσα. Ειδικά η

παραλία Άσπρη Άμμος στους Οθωνούς (της οποίας η πρόσβαση γίνεται αποκλειστικά δια θαλάσσης) αποτελεί ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς.

Τόσο οι ακτές όσο και τα θαλάσσια σπήλαια των Διαπόντιων νησιών αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

3.4.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

3.4.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η καταστροφή της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα και οι συνέπειές της (ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων).

3.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

3.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια των Διαπόντιων νησιών μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών των νησιών στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

3.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) από τα ΓΠΣ χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών, περιορισμοί και όροι που θα υποδειχθούν από τη διεξοδική μελέτη της περιοχής
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) από τα ΓΠΣ χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ), όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα
- γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

3.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ (ΜΑΘΡΑΚΙ, ΕΡΕΙΚΟΥΣΣΑ, ΟΘΩΝΟΙ)

3.5.1 Περιγραφή

Τα Διαπόντια νησιά, αν και μικρά σε έκταση, διαθέτουν αξιόλογα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς. Στα εν λόγω νησιά συναντούμε ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλους και φάρους τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο.

3.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα στα εν λόγω τρία νησιά. Συγκεκριμένα η βασική οχυρωματική κατασκευή που εντοπίζεται στα Διαπόντια νησιά είναι το φρούριο στους Οθωνούς, ενετικής περιόδου.

Οι φάροι που εντοπίζονται στα Διαπόντια νησιά είναι ο φάρος στο ακρωτήριο Καστρί (1872), στο βορειοανατολικό άκρο των Οθωνών (είναι ο πρώτος φάρος που συναντούν όσοι πλέουν από τον βορρά προς το Ιόνιο πέλαγος) και ο φάρος στη νησίδα Περιστερές (1828), ο οποίος βρίσκεται στο τελευταίο όριο των θαλάσσιων ελληνικών συνόρων.

3.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών των τριών νησιών και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής (π.χ. το εκκλησάκι της Αγίας Τριάδος στους Οθωνούς).

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στα νησιά καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν προβιομηχανικό πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι των Διαπόντιων νησιών, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός

τους εξοπλισμούς καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του θαλάσσιου και χερσαίου τοπίου.

3.5.4 Αξίες

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπόσημα..

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν επίσης τοπόσημα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιάζουσας μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου αλλά και της ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

3.5.5 Απειλές

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών

πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους, καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού πολιτισμού - τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

3.5.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων των Διαπόντιων νησιών, ούτως ώστε να επιλεγθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να κηρυχθούν ως μνημεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί) και είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να

τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης όλων των φάρων των Διαπόντιων νησιών καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτών καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους, όπως για παράδειγμα η μετατροπή τους σε μουσεία.

3.5.7 Σύμβαση με άλλα αξιόλογα τοπία

Οχυρωματικές κατασκευές:

Το φρούριο στους Οθωνούς μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού και συγκεκριμένα οικοπολιτιστικού τουρισμού.

Φάροι:

Οι φάροι των Διαπόντιων νησιών μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

3.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάρoi:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

3.6 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Τα Διαπόντια νησιά βρίσκονται σε ένα στρατηγικό σημείο μεταξύ Ελλάδας, Ιταλίας και Αλβανίας και επιτυγχάνουν μια ισορροπημένη παρουσία του ανθρώπινου και του φυσικού στοιχείου. Στα φυσικά στοιχεία θα πρέπει να προστεθεί και η ιδιαίτερη σημασία της θαλάσσιας έκτασης που τα περιβάλλει, τόσο από πλευράς αλιευτικών πόρων, όσο και από πλευράς δυνατότητας διεύρυνσης της Α.Ο.Ζ της χώρας.

3.7 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- α) Κίνητρα οικιστικής ανάπτυξης των υπαρχόντων οικισμών με σεβασμό στο περιβάλλον
- β) Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- γ) Το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προτείνει τον καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγρότοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) σε ζώνες ΠΕΠΔ και ΠΕΠ
- δ) Καθορισμός των κατάλληλων ειδικών όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα από το δρόμο προς το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο ("scenic roads")
- ε) Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης για την προστασία των ελαιώνων, τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.
- στ) Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.
- ζ) Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.

4. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Κέρκυρα είναι ένα από τα βορειότερα νησιά του Ιονίου Πελάγους, στην είσοδο της Αδριατικής Θάλασσας και πολύ κοντά στις ηπειρωτικές ακτές.

Το βόρειο τμήμα της Κέρκυρας, το οποίο έχει και το μεγαλύτερο πλάτος, καλύπτεται από την οροσειρά όπου βρίσκονται οι κορυφές του Παντοκράτορα (914μ. υψόμετρο), του Στραβοσκιάδη (849μ. υψόμετρο) και της Βίγλας (782μ. υψόμετρο). Το κεντρικό τμήμα του νησιού διαθέτει λόφους με πλούσια βλάστηση και μικρές εύφορες πεδιάδες, με υψηλότερο σημείο την κορυφή των Αγίων Δέκα (579μ. υψόμετρο). Το νότιο τμήμα του νησιού, το οποίο είναι και το πιο στενό σε πλάτος, είναι κυρίως πεδινό με λιγότερη βλάστηση και υψηλότερο σημείο την κορυφή του Χλωμού (930μ. υψόμετρο).

Όσον αφορά το ανθρωπογενές περιβάλλον, τεράστιας ιστορικής και πολιτιστικής αξίας είναι η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας. Επίσης, υπάρχουν πολλά αξιολογα ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ελαιώνες, παραδοσιακές καλλιέργειες κλπ.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Κέρκυρας, αναφέρουμε τα εξής:

α) υγρότοποι:

- Αλυκή Λευκίμμης (GR2230003)
- Έλος Κάβου, Έλος Μώλου, Έλος παραλίας Πετριτή, Έλος μαρίνας Γουβιών, Έλος ακρωτηρίου Τούρκο, Έλος Ανεμόμυλου, Έλος Γουβιών, Έλος Γαΐδαράνα, Έλος Ερημίτη (Σαβούρα), Έλος Όρμου Απραού 1, Έλος Όρμου Απραού 2, Έλος Κοντοκαλίου, Έλος Φοντάνα, Έλος στους Κορήτους, Έλος Αστρακερής
- Εκβολή ποταμού Λευκίμμης (Μπούκα), Εκβολή Γρίτη, Εκβολή Καλυβιώτη, Εκβολή ποταμού Γαρδένα, Εκβολή παραλίας Μαραθιά 1, Εκβολή παραλίας Μαραθιά 2, Εκβολή ρύακα Μεσογγή, Εκβολή Ποταμού, Εκβολή και κανάλι Στραβοποτάμου, Εκβολή ποταμού Φόνισσας, Αλμυρός, Εκβολή ρύακα Κακισμένου, Εκβολή ρύακα Λοξίδα, Εκβολή ρύακα Λουβιέρη, Εκβολή ποταμού Μέγα, Εκβολή ρύακα Βόγα
- Λίμνη Σκοτεινή (ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΥ 1994), Λίμνη Μπερτζάνου, Γαυρολίμνη, Λίμνη Κουνουπίνα, Βρωμολίμνη, Λίμνη Άκολη, Λίμνη Μακρή, Λίμνη Μπουτσουλή, Λίμνη του Μάρτη, Λίμνη Κλουδάτικη, Λίμνη Συβιλάτικα, Λίμνη Μπελενιώτη, Λίμνη Βάτου
- Λιμνοδεξαμενή Μοσχοπούλου, Λιμνοδεξαμενή ΧΥΤΑ

- Λιμνοθάλασσα Κορισσίων (GR2230002), Λιμνοθάλασσα Χαλικιόπουλου (ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΥ 1994), Λιμνοθάλασσα Αντινιώτη (GR2230001)
- Όρμος αλυκών Ποταμού, Λιμνία Γκολφ Κέρκυρας (Ρόπα), Οροπέδιο Καταπίνος, Λιμνίο ΧΥΤΑ, Εποχικό λιμνίο Τεμπλονίου, Λιμνοπούλα Καναβού.

β) χείμαρροι-ποταμοί:

Τυφλός, Αγνός, Μεσογγής, Λευκίμμης, Ρόπα.

γ) δάση:

Κεδροδάσος Κορισσίων, Σταυρός, Γυαλισκάρι, Κομπίτσι, Βάτη, Ερημίτες, Κυπριανάδες, δάση στην Άνω Κορακιάνα, στον οικισμό Μάρκο, στους οικισμούς Ασπιωτάδες, Μανατάδες, στα ακατοίκητα νησιά Βίδος, Λαζαρέτο, Περιστέρα και πέριξ των οικισμών Κορνάτα, Παυλιανά.

δ) όρη:

Το όρος Παντοκράτορας το οποίο περιλαμβάνεται στους βιοτόπους του ευρωπαϊκού καταλόγου CORINE και οι φυσικοί σχηματισμοί στην Άνω Κορακιάνα και στον Μάρκο.

ε) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία)

Θαλάσσια σπήλαια στην περιοχή της Παλαιοκαστρίτσας, θαλάσσια σπήλαια στο ακρωτήριο των Γιαννάδων, σπήλαιο “Ανθρωπόγραβα” Κληματιάς.

στ) ακτές:

Στην ανατολική και βόρεια πλευρά του νησιού απαντώνται κυρίως αμμώδεις κολυμβητικές ακτές (Απράος, Αλμυρός, Κασσιώπη, όρμος Δανίλα, όρμος Γουβιών, όρμος Λευκίμμης, Μπαρμπάτι), ενώ στη βορειοδυτική πλευρά καθώς και στο νοτιότερο τμήμα του νησιού συναντούμε απόκρημνες, βραχώδεις ακτές (με μεγάλη κλίση) -με πρόσβαση είτε από την ξηρά είτε από τη θάλασσα αποκλειστικά - (Λιαπάδες, Ροβινιάς, Χομοί, Πέλεκας). Υπάρχουν βέβαια και στο δυτικό και νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού αμμώδεις κολυμβητικές ακτές (Ερμόνοι, Γλυφάδα, Άγιος Γόρδιος, Παραμονάς, Χαλικούνας, Μαραθιάς).

ζ) ακατοίκητες νησίδες:

Βίδος, Γορδί, Βλαχέρνα, Βαρκούλες, Γυναίκα, Συκιά.

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Κέρκυρας αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Οι ελαιώνες, ηλικίας 300 και πλέον ετών, είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί. Μάλιστα, είναι γνωστοί ως “κερκυραϊκός ελαιώνας” εξαιτίας της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας τους.

β) αμπελώνες

Αμπελώνες υπάρχουν διάσπαρτοι σε όλο το νησί.

γ) αναβαθμίδες

Αναβαθμίδες υπάρχουν διάσπαρτες σε όλο το νησί, σε επικλινή εδάφη.

δ) ανεμόμυλοι

Οι ανεμόμυλοι σήμερα εντοπίζονται ως ερείπια σε διάφορα σημεία της κερκυραϊκής υπαίθρου.

ε) φάροι

Οι φάροι που εντοπίζονται στην Κέρκυρα είναι οι εξής:

Ο φάρος Σίδερος (1822) στην κορυφή του Παλαιού Φρουρίου της Κέρκυρας (σημειωτέον είναι ο παλαιότερος φάρος του Ιονίου), ο φάρος στο ακρωτήριο Λεύκιμμο.

στ) οχυρωματικές κατασκευές

Οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στην Κέρκυρα είναι οι εξής:

Το Παλιό Φρούριο Κέρκυρας, το Νέο Φρούριο Κέρκυρας, το Φρούριο Κασσιώπης, το Αγγελόκαστρο, το Κάστρο Γαρδικίου και ο Πύργος Γαρούφα.

ζ) ξωκλήσια

Υπάρχουν μερικά ξωκλήσια σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης.

η) παραδοσιακοί οικισμοί

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Κέρκυρας είναι οι εξής:

Παλαιά Πόλη Κέρκυρας, Πρινύλας, Χοροεπίσκοποι, Άγιοι Δέκα, Άγιος Προκόπιος, Άνω Γαρούνα, Κάτω Γαρούνα, Βίρος, Γαστούριον, Καλαφατιώνες, Καμάρα, Καστελλάνοι, Κομιανάτα, Κουραμάδες, Κυνοπιάστες, Λουκάτα, Άγραφοι, Καβαλλούριον, Περουλάδες, Άγιος Στέφανος, Κυπριανάδες, Νύμφες, Ποταμός, Αργυράδες, Κουσπάδες, Άγιος Ματθαίος, Γαρδελάδες, Δουκάδες, Λάκωνες, Λιαπάδες, Σκρίπερον, Γιαννάδες, Πέλεκας, Άγιος Μάρκος, Βλαχάτικα, Γιμάριο, Καλάμι, Κέντρωμα, Κρεμιθάς, Μέγγουλας, Αυλιώτες, Κοκκοκύλας, Εβρόπουλοι, Χλωμός, Σιναράδες, Βαρυπατάδες, Κουλούρα.

θ) χερσαίοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στην Κέρκυρα είναι οι εξής:

Ερείπια Ρωμαϊκής έπαυλης με λουτρό στις Μπενίτσες (ΦΕΚ 35/Β/2-2-1962), προϊστορικός οικισμός στον λόφο "Ερμονες" (ΦΕΚ 168/Β/9-3-1967), προϊστορικός οικισμός στον λόφο "Σιδάρι" (ΦΕΚ 168/Β/9-3-1967), Γράβα Γαρδικίου στον Άγιο Ματθαίο (ΦΕΚ 168/21-2-1967).

ι) ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένο ενάλιο αρχαιολογικό χώρο στην Κέρκυρα αποτελούν οι νοτιοδυτικές ακτές του νησιού (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ4/59538/3993/3-11-2003).

ι) άλλα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς - μνημεία νεότερων χρόνων εντός της πόλης της Κέρκυρας (Ανάκτορο Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου, κτήριο σημερινού Δημαρχείου, Ιόνιος Βουλή, Ιόνιος Ακαδημία), αλλά και εκτός αυτής (Αχίλλειο).

4.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Η Κέρκυρα είναι από τα βορειότερα νησιά του Ιονίου πελάγους, στην είσοδο της Αδριατικής Θάλασσας και πολύ κοντά στις ηπειρωτικές ακτές.

4.3 ΤΟΠΙΟ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΞΙΑΣ: ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

4.3.1 Περιγραφή

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας, η οποία περιβάλλεται από την σύγχρονη πόλη της Κέρκυρας, οριοθετείται ανάμεσα στα δύο αρχαία φρούρια. Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού και συγκεκριμένα στο βορειοανατολικό τμήμα της πόλης. Η δόμηση στην Παλαιά Πόλη είναι πυκνή και τα κτίρια πολυώροφα. Η πιο παλιά συνοικία της πόλης ονομάζεται Καμπιέλλο, ενώ κομβικό σημείο αποτελεί η πλατεία της Σπιανάδας που φιλοξενεί σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων κάθε χρόνο. Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας αποτελεί εξαιρετικό δείγμα μεσαιωνικής οργάνωσης πόλης, η οποία διατηρεί σε ικανοποιητικό βαθμό την πολεοδομική της μορφή έτσι όπως διαμορφώθηκε την περίοδο της Ενετοκρατίας. Το γεγονός ότι υπήρξε ανέκαθεν πόλη - σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης της προσδίδει, έως και σήμερα, τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της. Συνιστά δε, διεθνή τουριστικό προορισμό ως μοναδικό πολιτιστικό σύνολο υψηλής αισθητικής αξίας.

4.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας, η οποία αποτελεί τμήμα της ευρύτερης πόλης της Κέρκυρας, βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού και συγκεκριμένα στο βορειοανατολικό τμήμα της πόλης.

4.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η οργάνωση του πολεοδομικού της ιστού της Παλαιάς Πόλης της Κέρκυρας είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική και σε άμεση συνάρτηση με την άμυνα της πόλης. Συγκεκριμένα, η μεγάλη πλατεία, η Σπιανάδα, βρίσκεται μεταξύ του Παλαιού Φρουρίου και της πόλης, η διάταξη των δρόμων είναι ακτινωτή σε σχέση με το κέντρο, οι κύριοι δρόμοι είναι σε συσχέτισμό με τις πύλες της περιτείχισης, καταγράφονται διακριτοί οικιστικοί πυρήνες που πύκνωσαν σταδιακά ακολουθώντας την μορφολογία του εδάφους και τέλος, στο εσωτερικό των πυρήνων υπάρχει δαιδαλώδες πλέγμα στενών δρόμων.

Το γεγονός ότι η πόλη της Κέρκυρας υποχρεώθηκε να αναπτυχθεί εντός των τειχών της, οδήγησε – αναγκαστικά - στην καθ' ύψος επέκτασή της. Για το λόγο αυτό, ο τύπος της κατοικίας που αναπτύχθηκε στην Κέρκυρα είναι η πολυώροφη αστική πολυκατοικία.

Γενικότερα, η αρχιτεκτονική της πόλης απηχεί ουσιαστικά την διαχρονική πολιτιστική διεργασία που πραγματοποιήθηκε κατά τις διάφορες ιστορικές φάσεις, με εμφανή στοιχεία από το ρεύμα της Αναγέννησης και του Μπαρόκ, καθώς και της ομαλής μετάβασης στον νεοκλασικισμό.

4.3.4 Αξίες

Η τεράστια ιστορική και πολιτιστική αξία της Παλαιάς Πόλης της Κέρκυρας έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί τη μοναδική επτανησιακή πόλη που διατηρείται ως οικιστικό σύνολο, τόσο ως προς τη δομή όσο και ως προς τη μορφή που απέκτησε διαμέσου των επτά τελευταίων αιώνων της ιστορίας της.

Για τον λόγο αυτό αποτελεί το 17^ο ελληνικό τοπίο που εγγράφηκε (Ιούνιος 2007) στον κατάλογο των μνημείων παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, έπειτα από εισήγηση του μη - κυβερνητικού οργανισμού ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών, τεχνικός σύμβουλος της UNESCO σε θέματα προστασίας πολιτιστικής κληρονομιάς). Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας αποτελεί αρχιτεκτονικό παράδειγμα εξέχουσας παγκόσμιας αξίας, τόσο για την αυθεντικότητά του, όσο και για την ακεραιότητά του. Πρόκειται, δηλαδή, για μνημείο διεθνούς ακτινοβολίας, που ενισχύει την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.

4.3.5 Απειλές

Η ιστορική αυτή πόλη, η οποία λειτουργεί ουσιαστικά ως ένα “ανοιχτό μουσείο”, θα πρέπει να ισορροπήσει ανάμεσα στην ιστορικότητα και στην ανάγκη εκσυγχρονισμού της. Ζητήματα όπως το καθεστώς πολύ - ιδιοκτησίας του μεγάλου αριθμού των ιδιωτικών ιστορικών κτηρίων, η συγκέντρωση κεντρικών υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων τόσο σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας όσο και σε επίπεδο Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, καθώς και οι ολοένα αυξανόμενες τουριστικές πιέσεις (αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη), καθιστούν επιτακτική την ανάγκη σωστής και ολοκληρωμένης διαχείρισης της πόλης. Επίσης, ο κτιριακός πλούτος κινδυνεύει ακόμα και με κατάρρευση λόγω διάβρωσης, αλλά και λόγω έλλειψης συντήρησης.

4.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Σε εθνικό επίπεδο, η προστασία της Παλαιάς Πόλεως της Κέρκυρας ενισχύεται θεσμικά από την κήρυξη τμήματος της παλαιάς πόλης ως παραδοσιακού οικισμού (Π.Δ. ΦΕΚ 274/Δ', 5-5-1980) καθώς και από τον χαρακτηρισμό κεντρικού τμήματός της ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Υ.Α. Φ.33/29925/828, 28-5-1080 - ΦΕΚ 512/Β', 4-6-1980).

Επίσης, ο Φορέας Διαχείρισης της Παλαιάς Πόλεως Κέρκυρας (συστάθηκε το 2011) επιλαμβάνεται θεμάτων που άπτονται της προστασίας και ανάδειξης της Παλαιάς Πόλης. Η διαχείριση αυτή σχετίζεται με α) τον εντοπισμό, αξιολόγηση και άρση των κινδύνων που απειλούν το μνημείο, β) τον σαφή και ιεραρχημένο προγραμματισμό με δράσεις για τη βελτίωση της εικόνας της πόλης, γ) τη σύνταξη προγράμματος αποκατάστασης και ανάδειξης μνημείων, δ) τη σύνταξη προγράμματος για τον πολιτιστικό τουρισμό και ε) τη σύνταξη σαφούς και ρεαλιστικού σχεδιασμού, εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης των προτεινόμενων δράσεων.

Σε διεθνές επίπεδο, η ένταξη της Παλαιάς Πόλεως Κέρκυρας στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO μαρτυρά την τεράστια ιστορική, αρχιτεκτονική και αισθητική αξία της παλαιάς πόλης, η οποία χρήζει προστασίας, ανάδειξης και αειφορικής διαχείρισης, προκειμένου οι μοναδικές αξίες του μνημείου να διατηρηθούν και στο μέλλον.

Εκτός από τη διαμόρφωση - σε εθνικό και διεθνές επίπεδο - κοινής συνείδησης για τη σωστή διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς της παλαιάς πόλης, θα πρέπει να υπάρξει και υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας μέσα από την συνειδητοποίηση του πολιτιστικού θησαυρού τον οποίο διαθέτει και πρέπει να τον υπερασπίζεται και να τον αναδεικνύει.

4.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιολογικά τοπία

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών που θα διατρέχει όλο το νησί καθώς και ολόκληρη την Περιφέρεια.

Επίσης, μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο ιστορικών κέντρων πόλεων της Ελλάδας καθώς και της Μεσογείου γενικότερα.

4.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Κατευθύνσεις για το ΓΠΣ:

α) Η παλιά Πόλη ως προστατευόμενο μνημείο βάσει της εθνικής και Διεθνούς Νομοθεσίας (καταγεγραμμένη στον κατάλογο της UNESCO)

β) Η παλιά Πόλη πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ειδικής μελέτης για την ολοκληρωμένη προστασία της:

- με τη διατύπωση προτάσεων από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ, για την ισόρροπη ανάπτυξη αστικών χρήσεων ως γενική κατοικία (κατοικία, αστικός τουρισμός, εμπόριο κλπ) στο πλαίσιο του σχεδίου Νόμου «Περιβαλλοντική αναβάθμιση και ιδιωτική πολεοδόμηση – βιώσιμη ανάπτυξη, εγκαταλελειμμένοι οικισμοί και οικοδομικοί συνεταιρισμοί – Χρήσεις γης». Προτείνεται δε να εξαιρεθούν οι χρήσεις 13, 14, 15 και 18 του άρθρου 23 του σχεδίου Νόμου.
- Με την ενσωμάτωση βιοκλιματικών αρχών σχεδιασμού που θα περιλαμβάνει ενεργειακά και κυκλοφοριακά ζητήματα, ανάδειξη της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.
- Με τη μελέτη αντιμετώπισης του προβλήματος του απαξιωμένου κτιριακού αποθέματος των ενοικιαζομένων δωματίων.

γ) Ενέργειες για την λειτουργική επανένταξη της Παλαιάς Πόλης της Κέρκυρας στον συνολικό πολεοδομικό ιστό και την αποκατάσταση και ανάπλασή της με συγκράτηση των κατοίκων της μέσω της θέσπισης πολεοδομικών κινήτρων (ειδικοί όροι δόμησης) και οικονομικών κινήτρων (δάνεια ή επιχορηγήσεις για την επισκευή και συντήρηση των κτηρίων).

Κατευθύνσεις για την Πολεοδομική Μελέτη

Αναθεώρηση του ισχύοντος Ρυμοτομικού Σχεδίου, προστασία του υφιστάμενου πολεοδομικού ιστού και θέσπιση Ειδικών Όρων δόμησης για την προστασία της παλιάς πόλης.

4.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΡΙΣΣΙΩΝ

4.4.1 Περιγραφή

Η λιμνοθάλασσα Κορισσίων βρίσκεται στις νοτιοδυτικές ακτές της Κέρκυρας και καταλαμβάνει έκταση 6.000 περίπου στρ. Έχει χαρακτηριστεί ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΤΙΦΚ) και είναι ενταγμένη στο δίκτυο NATURA 2000. Η εν λόγω περιοχή φιλοξενεί διάφορους τύπους μεσογειακής βλάστησης.

Η λιμνοθάλασσα αποτελεί καταφύγιο άγριας ζωής, κυρίως ορνιθοπανίδας, καθώς και διαφόρων τύπων αυτοφυούς βλάστησης. Στην πλούσια πανίδα της περιοχής περιλαμβάνονται είδη χελώνας (χερσοχελώνα, νεροχελώνα, χελώνα της Κασπίας), ψαριών (μεσογειακό killifish, Valencia hispanica), εντόμων (νυχτοπεταλούδα, λιβελλούλα), πουλιών (κορμοράνοι, φλαμίνγκο, αργυροτσικνάδες κλπ.) καθώς και θηλαστικών (βίδρα: lutra lutra).

Η λιμνοθάλασσα Κορισσίων χωρίζεται από τη θάλασσα με μια λωρίδα ξηράς η οποία αποτελεί και το πιο σημαντικό τμήμα του ευρύτερου οικοσυστήματος της περιοχής.

4.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η λιμνοθάλασσα Κορισσίων βρίσκεται στις νοτιοδυτικές ακτές της Κέρκυρας, κοντά στο χωριό Αργυράδες.

4.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι το δάσος κέδρων που εντοπίζεται στο νοτιότερο τμήμα της περιοχής. Το συγκεκριμένο είδος κέδρου (θαλασσόκεδρος- juniperus macrocarpa), το οποίο είναι ενδημικό στη βόρεια Μεσόγειο, αναπτύσσεται σε παράκτιες αμμοθίνες.

Ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελούν οι πετρόμορφες αμμοθίνες, οι οποίες χωρίζουν τη λιμνοθάλασσα Κορισσίων από το πέλαγος με ύψος που ξεπερνά τα 15.00 μ. Στις αμμώδεις εκτάσεις τους φιλοξενούνται αρμυρίκια, μικροί καλαμιώνες, άσπρα κρίνα καθώς και διάφορα είδη ορχιδέας.

Οι πετρόμορφες αμμοθίνες σε συνδυασμό με το δάσος των κέδρων συνιστούν ένα μοναδικής αισθητικής τοπίο.

4.4.4 Αξίες

Η λιμνοθάλασσα Κορισσίων, έχει μεγάλη οικολογική αξία, λόγω του σύνθετου φυσικού οικοσυστήματος και των σπάνιων ειδών πανίδας, όπως επίσης σημαντική πολιτιστική αξία, λόγω της παραδοσιακής εκμετάλλευσης φυσικών πόρων (αλιεία) που φέρει ως ευρύτερη περιοχή, και αποτελεί ένα αξιόλογο τοπίο με ιδιαίτερη φυσιογνωμία λόγω των προαναφερθέντων ενδιαφερόντων φυσικών, γεωλογικών και γεωμορφολογικών του χαρακτηριστικών.

4.4.5 Απειλές

Οι κυριότερη απειλή που δέχεται η περιοχή της λιμνοθάλασσας Κορισσίων προέρχεται από την συνεχώς ανερχόμενη τουριστική ανάπτυξη και τις αλλαγές των χρήσεων γης. Οι άναρχες τουριστικές δραστηριότητες παράλληλα με την κυκλοφορία οχημάτων, τα παρασιτοκτόνα, τα λιπάσματα, την ανεξέλεγκτη αλιεία, θήρα και βόσκηση έχουν προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό οικοσύστημα, καθώς και στη συνολική εικόνα του εξαιρετικού αυτού τοπίου.

Ειδικά η λωρίδα ξηράς που χωρίζει τη λιμνοθάλασσα από το πέλαγος και η οποία αποτελείται από τους ιδιόμορφους πετρόμορφους αμμόλοφους (αμμοθίνες), έχει υποστεί σοβαρές αλλοιώσεις στο ανάγλυφο καθώς και στη βλάστηση εξαιτίας της αμμοληψίας από τις αμμώδεις παραλίες.

Τέλος, πολύ σημαντική απειλή αποτελεί και το γεγονός της παραχώρησης της περιοχής “Ισσος” -η οποία ταυτίζεται με την λωρίδα ξηράς που αποκόπτει τη λίμνη από τη θάλασσα- στο ΤΑΙΠΕΔ προς εκποίηση και αξιοποίηση. Έτσι, αυτό το ιδιαίτερης αισθητικής τοπίο θα δοθεί προς εκμετάλλευση σε ιδιώτες με αμφίβολες προοπτικές προστασίας.

4.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται άμεση εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου της λιμνοθάλασσας στο οποίο θα προβλέπεται ταυτόχρονα η προστασία και η λελογισμένη εκμετάλλευση των βιολογικών πόρων (αλιεύματα κλπ.), πριν την απόδοση της έκτασης σε ιδιώτη, ώστε οι όροι προστασίας που θα θέσει το διαχειριστικό σχέδιο να ληφθούν υπ’ όψη στο σχέδιο αξιοποίησης.

4.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Η λιμνοθάλασσα Κορισσίων μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο λιμνοθαλάσσιων οικοσυστημάτων του νησιού της Κέρκυρας καθώς και της Περιφέρειας ευρύτερα, σε συνδυασμό μάλιστα με τις λ/θ Μεσολογίου και Αιτωλικού των απέναντι ακτών της ηπειρωτικής χώρας – Π.Ε. Αιτωλοακαρνανία.

4.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

α) Συνεχής έλεγχος των δραστηριοτήτων (τουριστικές δραστηριότητες, διάθεση και επεξεργασία λυμάτων και αποβλήτων κλπ.) που γεινιάζουν με το οικοσύστημα της περιοχής καθώς και απαγόρευση των παράνομων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την ισορροπία του οικοσυστήματος (αμμοληψία, αλιεία κλπ.).

β) Αυστηρός καθορισμός χρήσεων γης και όρων δόμησης.

γ) Το ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ που πρέπει να εκπονηθεί, θα πρέπει να προβεί σε οριοθέτηση της περιοχής και πρόβλεψη Περιοχής Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) με συγκεκριμένους περιορισμούς.

4.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΛΥΚΗ ΛΕΥΚΙΜΜΗΣ

4.5.1 Περιγραφή

Η Αλυκή Λευκίμμης βρίσκεται σε μια χερσόνησο 2.000 στρ. στη νότια Κέρκυρα, βορείως του ομώνυμου οικισμού. Αποτελείται από μία πρώην αλυκή που περιλαμβάνει μια μικρή έκταση από αμμώδεις ακτές. Ανήκει στο δίκτυο NATURA 2000 και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υγροτόπους στο νησί ο οποίος λειτουργεί ως καταφύγιο για διάφορα είδη ζώων. Παρά τη μικρή έκταση της περιοχής έχουν καταγραφεί περισσότερα από 180 είδη πτηνών, πολλά από τα οποία αποτελούν απειλούμενα είδη.

Σήμερα, στα αποκατεστημένα κτίσματα και αποθήκες της αλυκής φιλοξενείται το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κέρκυρας.

4.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η Αλυκή Λευκίμμης βρίσκεται στη νότια Κέρκυρα, βορείως του οικισμού της Λευκίμμης.

4.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η Αλυκή Λευκίμμης καθώς και η ευρύτερη διαμόρφωση του χώρου παρουσιάζουν σημάδια εγκατάλειψης λόγω παύσης λειτουργίας της (1988).

4.5.4 Αξίες

Η περιοχή της Αλυκής Λευκίμμης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υγροτόπους στο νησί ο οποίος λειτουργεί ως καταφύγιο για διάφορα είδη ζώων, αλλά ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερη ιστορική αξία διότι χρησιμοποιείται ως τέτοια από τον 14^ο αιώνα, και λειτούργησε έως και το 1988. Ως εκ τούτου, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της βιομηχανικής-πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού, της Περιφέρειας και της χώρας γενικότερα.

4.5.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται σήμερα η περιοχή είναι η έντονη θήρευση που έχει οδηγήσει στην άμεση καταστροφή του υγροτόπου και της πανίδας του, η διάβρωση της ακτογραμμής, καθώς και οι διαρκώς αυξανόμενες τουριστικές εγκαταστάσεις στην περιοχή, οι οποίες έχουν διαταράξει την ευαίσθητη ισορροπία του οικοσυστήματος.

4.5.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται εκπόνηση σχεδίου αποκατάστασης και διαμόρφωσης της περιοχής, ώστε να λειτουργήσει και να αναδειχθεί ως μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς, όπου η μεν συγκεκριμένη παραγωγική δραστηριότητα κατέληξε στην οριστική διακοπή της, αλλά, με κατάλληλη επιχειρησιακή οργάνωση, είναι δυνατόν να λειτουργήσει πλέον ως ένας τόπος αναπαράστασης της, στο πλαίσιο της ευαισθητοποίησης των επισκεπτών.

Η λειτουργία αυτή πρέπει να αναπτυχθεί στο πλαίσιο ενός διαχειριστικού σχεδίου, το οποίο με τις αρχές της προστασίας και της αξιοποίησης της περιοχής της Αλυκής, θα αποδώσει τους όρους και τις προϋποθέσεις της συγκεκριμένης λειτουργίας - της αναπαράστασης της Αλυκής ως ένα μνημείο διαχρονικής μάλιστα χρήσης.

4.5.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Η Αλυκή Λευκίμμης μπορεί να ενταχθεί ως σημαντικός κόμβος του δικτύου οικο-πολιτιστικών διαδρομών του νησιού καθώς επίσης και ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου αλυκών σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Σημαντικής αξίας είναι η διασύνδεση με ενεργές Αλυκές, όπως π.χ. του Μεσολογγίου – Αιτωλικού. Σημειωτέον, οι περιοχές αλυκών τα τελευταία χρόνια έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από διάφορους επιστημονικούς κλάδους (ιστορικοί, τεχνικοί, γεωγράφοι κ.ά.).

4.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Το ΓΠΣ ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προβεί σε οριοθέτηση της περιοχής και πρόβλεψη Περιοχής Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) με καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμούς και όρους, ώστε να είναι εφικτή η υλοποίηση της προαναφερθείσας πρότασης που περιλαμβάνει ανάδειξη του χώρου, με εκθετήρια του οικοσυστήματος και του παραγωγικού του χαρακτήρα σε διαχρονική βάση.

Συνεχής έλεγχος των δραστηριοτήτων (τουριστικές δραστηριότητες, διάθεση και επεξεργασία λυμάτων και αποβλήτων κλπ.) που γεινιάζουν με το οικοσύστημα της περιοχής, καθώς και απαγόρευση των παράνομων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την ισορροπία του οικοσυστήματος.

4.6 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

4.6.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο της Κέρκυρας αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου μεγάλης αξίας. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως ξερολιθιές και αναβαθμίδες. Ειδικά οι ελαιώνες της Κέρκυρας - γνωστοί ως “κερκυραϊκός ελαιώνας”- κυριαρχούν στο αγροτικό τοπίο του νησιού αλλά και ευρύτερα στο κερκυραϊκό τοπίο.

Η Κέρκυρα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα νησιά της Π.Ι.Ν., παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό γεωργικής γης επί της συνολικής της έκτασης. Βέβαια, η έντονη τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων χρόνων έχει οδηγήσει σε μείωση της γεωργικής γης.

4.6.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες και οι αμπελώνες είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί, όπως επίσης και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις. Διάσπαρτες εντοπίζονται και οι ξερολιθιές καθώς επίσης και οι αναβαθμίδες, σε εκτάσεις όπου τα εδάφη είναι επικλινή.

4.6.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ο κερκυραϊκός ελαιώνας παρουσιάζει μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία εξαιτίας της ύπαρξης μεγάλου μεγέθους ελαιόδεντρων, ηλικίας 300 και πλέον ετών, τα οποία προσδίδουν στο τοπίο έναν χαρακτήρα απaráμιλλης αισθητικής.

Το αγροτικό τοπίο του νησιού συμπληρώνουν αρκετοί αμπελώνες, άλλες καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και οι συνοδευτικές τους κατασκευές όπως οι ξερολιθιές και οι αναβαθμίδες.

4.6.4 Αξίες

Ο κερκυραϊκός ελαιώνας φέρει μεγάλη ιστορική αξία εξαιτίας της ύπαρξής του από την περίοδο της Ενετοκρατίας. Ακόμη, έχει τεράστια πολιτιστική αξία ευρύτερα, διότι αποτελεί πλουτοπαραγωγικό πόρο αλλά και διότι συνιστά ένα τοπίο μοναδικής αισθητικής.

4.6.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο κερκυραϊκός ελαιώνας είναι η παράνομη ξύλευση η οποία έχει οδηγήσει στην αποψίλωση των εκτάσεών του. Ακόμη, παρουσιάζονται δυσκολίες στις μεθόδους συγκομιδής εξαιτίας του μεγάλου μεγέθους των ελαιόδεντρων αλλά και της δασικής μορφής του ελαιώνα, με αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας. Σήμερα, ο κερκυραϊκός ελαιώνας είναι εγκαταλελειμμένος σε ποσοστό 70% περίπου της συνολικής του έκτασης.

4.6.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται

- η κήρυξη των ελαιώνων ως αισθητικά δάση και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων τους βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.
- η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον κερκυραϊκό ελαιώνα, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού (γεωργικού) πόρου όσο και για την προστασία και ανάδειξή του ως βασικού στοιχείου του κερκυραϊκού τοπίου.

4.6.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη του κερκυραϊκού ελαιώνα σε ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει την ενδοχώρα του νησιού, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός).

4.6.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα της Κέρκυρας σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

4.7 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΟΠΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (τοπίο βυθού και υδάτινης στήλης)

4.7.1 Περιγραφή

Το θαλάσσιο τοπίο της Κέρκυρας παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία παρότι δεν είναι άμεσα ευδιάκριτο όπως τα χερσαία τοπία. Τα σημαντικότερα στοιχεία του θαλάσσιου τοπίου είναι οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι περιοχές ναυαγίων καθώς και οι περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων.

Τα λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*) είναι ένα είδος ανώτερου ενδημικού μεσογειακού φυτού της θάλασσας (αγγειόσπερμο) που ανθοφορεί και έχει το χαρακτηριστικό να συνθέτει έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

4.7.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι θαλάσσιες περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας εντοπίζονται στη νοτιοανατολική πλευρά της Κέρκυρας.

Στις νοτιοδυτικές ακτές του νησιού υπάρχει κηρυγμένος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/59538/3993/3-11-2003).

4.7.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθότι φέρουν μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία. Ακόμη, οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ένα ιδιαίτερα εντυπωσιακό τοπίο βυθού καθώς συνθέτουν έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

4.7.4 Αξίες

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων έχουν ιδιαίτερη ιστορική, αρχαιολογική και ευρύτερα πολιτιστική αξία.

Οι περιοχές στις οποίες εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές διότι αποτελούν καταφύγιο και περιοχή αναπαραγωγής μεγάλου αριθμού ψαριών και ασπόνδυλων οργανισμών. Ταυτόχρονα αποτελούν σημαντική πηγή πρωτογενούς παραγωγής οξυγόνου και οργανικής ύλης. Ως ανώτερο φυτό, έχει την ιδιότητα να φωτοσυνθέτει, δεσμεύει δηλαδή διοξείδιο του άνθρακα χρησιμοποιώντας το φως του ήλιου και το μετατρέπει σε οργανικό άνθρακα για τη δημιουργία βιομάζας αλλά και οξυγόνου. Το γεγονός ότι το 30% της οργανικής ύλης που παράγουν καταλήγει σε μεγαλύτερα βάθη, δείχνει ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τα θαλάσσια οικοσυστήματα στο σύνολό τους. Επίσης, συμβάλλει σημαντικά στην προστασία των ακτών από τη διάβρωση, καθώς οι ρίζες του συγκρατούν το ίζημα του θαλάσσιου πυθμένα, ενώ η υψηλή πυκνότητα των φύλλων του απορροφά μέρος της ενέργειας των κυμάτων.

4.7.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στην ίδια την ιδιαιτερότητά τους, εξαιτίας του εντοπισμού τους σε θαλάσσια περιβάλλοντα. Έτσι, η οριοθέτηση και κατ' επέκταση η ένταξή τους σε ζώνες προστασίας καθίσταται δυσκολότερη. Συνοπτικά, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι είναι: κίνδυνοι από φυσικά φαινόμενα και γεωφυσικές μεταβολές, λαθρανασκαφές, συστηματική αλιεία με μηχανικούς τρόπους, ποντίσεις καλωδίων και αγωγών, γεωτρήσεις, υποβρύχιες δραστηριότητες, οικιστική ανάπτυξη, νέα λιμενικά έργα, εκμετάλλευση αιγιαλού και παραλίας (καταπατήσεις), παράκτια αλιεία, αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων, αυθαίρετες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιεργειών-ιχθυοκαλλιεργειών.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι κυριότερες απειλές προέρχονται από την αλόγιστη ιχθυοκαλλιέργεια, την αλιεία με παράνομα μέσα -όπως συρόμενα εργαλεία και ανεξέλεγκτα αγκυροβόλια- καθώς και από την αύξηση των επισκεπτών των παράκτιων περιοχών (οικιστική και τουριστική ανάπτυξη) τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση αποβλήτων που ρίπτονται στη θάλασσα. Μεγάλη απειλή αποτελεί και η γρηγορότερη ανάπτυξη των φυκών *Caulerpa racemosa* και *Caulerpa taxifolia*, τα οποία έχουν εισβάλλει στη Μεσόγειο και παίρνουν τη θέση των εν λόγω θαλάσσιων φυτών.

Γενικότερα, οι πιο σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο τοπίο προέρχονται από τις πάσης φύσεως ανθρώπινες δραστηριότητες.

4.7.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) Κήρυξη ενάλιων αρχαιολογικών χώρων ως χώροι που χρήζουν ειδική νομική προστασία
- β) Κήρυξη ναυαγίων πλοίων
- γ) Συστηματική ερευνητική επισκόπηση για την ψηφιακή χαρτογράφηση των ελληνικών βυθών και σύσταση αρχείου ναυαγίων και ενάλιων αρχαιολογικών χώρων
- δ) Απαγόρευση της αλιείας
- ε) Απαγόρευση της αγκυροβολίας
- στ) Απαγόρευση της υποβρύχιας δραστηριότητας με αναπνευστικές συσκευές.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) χαρτογράφηση
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου

4.7.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το θαλάσσιο τοπίο της Κέρκυρας με τα επιμέρους στοιχεία του μπορεί να ενταχθεί σε ένα θεματικό δίκτυο οικο-πολιτιστικών διαδρομών θαλάσσης που συμβάλλει στον θαλάσσιο τουρισμό-και συγκεκριμένα καταδυτικών- σε περιφερειακό επίπεδο, στα πλαίσια προώθησης του καταδυτικού τουρισμού.

4.7.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι:

- α) Ένταξη των χώρων αυτών σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟ ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β)
- β) Απαγόρευση οποιασδήποτε δράσης ή κατασκευής έργου που δύναται να θίξει τον αρχαιολογικό χώρο.

Περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας:

- α) Χαρακτηρισμός των περιοχών θαλάσσιας Ποσειδωνίας ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ)
- β) Απαγόρευση οποιωνδήποτε έργων τα οποία επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και το τοπίο

Επιπλέον και στις δύο κατηγορίες: Δημιουργία καταδυτικών πάρκων με την υπό περιορισμούς επίσκεψή τους.

4.8 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

4.8.1 Περιγραφή

Η Κέρκυρα διαθέτει έναν αρκετά μεγάλο αριθμό ακτών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά από τη θάλασσα είτε από το χέρσο του νησιού. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο του παράκτιου χώρου -τόσο στην παραλία όσο και στην περιβάλλουσα περιοχή- διότι η οικιστική ανάπτυξη επεκτείνεται αλόγιστα και συχνά με αυθαίρετες κατασκευές. Ωστόσο, σε τμήματα των κολυμβητικών ακτών διατηρούνται ακόμη φυσικά χαρακτηριστικά και συστήνουν ένα αξιόλογο τοπίο το οποίο χρήζει προστασίας.

Επίσης, η Κέρκυρα διαθέτει αρκετά σπήλαια είτε θαλάσσια είτε χερσαία. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τα χερσαία σπήλαια είναι κενοί χώροι μέσα στα πετρώματα και έχουν είσοδο που επιτρέπει την επικοινωνία με την επιφάνεια. Κάθε σπήλαιο μπορεί να είναι συνολικά ή κατά ένα μέρος γεμάτο με ιζήματα, δηλαδή με υλικά που μεταφέρονται εκεί κυρίως από τη διάβρωση των πετρωμάτων, από νερό ή πάγο. Η μορφή και το μέγεθος των σπηλαίων ποικίλλει εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων που συνδέονται με τη δομή και τη σύσταση του πετρώματος, τη γεωμετρία των ρωγμών που παρουσιάζει, το ανάγλυφο της περιοχής στην οποία βρίσκεται, τις υδρολογικές συνθήκες και πολλά άλλα στοιχεία μικρότερης σημασίας.

4.8.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής του νησιού.

Τα πιο σημαντικά ενάλια σπήλαια βρίσκονται στην περιοχή της Παλαιοκαστρίτσας και στο ακρωτήριο των Γιαννάδων, ενώ σημαντικό είναι και το σπήλαιο “Ανθρωπόγραβα” Κληματίας.

4.8.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Στην ανατολική και βόρεια πλευρά του νησιού απαντώνται κυρίως αμμώδεις κολυμβητικές ακτές (Απραός, Αλμυρός, Κασσιώπη, όρμος Δανίλα, όρμος Γουβιών, όρμος Λευκίμμης, Μπαρμπάτι), ενώ στη βορειοδυτική πλευρά καθώς και στο νοτιότερο τμήμα του νησιού βρίσκονται απόκρημνες, βραχώδεις ακτές με μεγάλη κλίση (Λιαπάδες, Ροβινιάς, Χομοί, Πέλεκας). Υπάρχουν βέβαια και στο δυτικό και νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού αμμώδεις κολυμβητικές ακτές (Ερμόνοι, Γλυφάδα, Άγιος Γόρδιος, Παραμονάς, Χαλικούνας, Μαραθιάς).

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια του νησιού αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

4.8.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα σπήλαια, θαλάσσια και χερσαία, αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

4.8.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη, καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

4.8.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

Όσον αφορά τα χερσαία σπήλαια προτείνεται:

- α) μελέτες και έργα ανάδειξης των σπηλαίων, καθώς και της οδού προσπέλασης προς αυτά
- β) παρακολούθηση των κλιματικών και γεωλογικών εξελίξεων ώστε οι πιθανές μεταβολές να αντιμετωπίζονται εγκαίρως με ειδικά διαχειριστικά μέτρα.

4.8.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια της Κέρκυρας μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών του νησιού στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

4.8.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ , όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα
- γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

4.9 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

4.9.1 Περιγραφή

Η Κέρκυρα διαθέτει έναν ξεχωριστό πλούτο όσον αφορά τα αξιόλογα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και συγκεκριμένα τα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς. Εξέχουσα θέση κατέχει η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας η οποία φέρει τεράστια ιστορική και πολιτιστική αξία. Επίσης, στο νησί συναντώνται πολλά αξιόλογα ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί ,καθώς και μεμονωμένα στοιχεία όπως ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι και φάροι τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο.

4.9.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά μνημεία, ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του νησιού. Συγκεκριμένα,

- οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της Κέρκυρας είναι οι εξής:
Ερείπια Ρωμαϊκής έπαυλης με λουτρό στις Μπενίτσες (ΦΕΚ 35/Β/2-2-1962), προϊστορικός οικισμός στον λόφο “Ερμονες” (ΦΕΚ 168/Β/9-3-1967), προϊστορικός

οικισμός στον λόφο “Σιδάρι” (ΦΕΚ 168/Β/9-3-1967), Γράβα Γαρδικίου στον Άγιο Ματθαίο (ΦΕΚ 168/21-2-1967) κλπ

- οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Κέρκυρας είναι οι εξής:
Παλαιά Πόλη Κέρκυρας, Πρινύλας, Χοροεπίσκοποι, Άγιοι Δέκα, Άγιος Προκόπιος, Άνω Γαρούνα, Κάτω Γαρούνα, Βίρος, Γαστούριον, Καλαφατιώνες, Καμάρα, Καστελλάνοι, Κομιανάτα, Κουραμάδες, Κυνοπιάστες, Λουκάτα, Άγραφοι, Καβαλλούριον, Περουλάδες, Άγιος Στέφανος, Κυπριανάδες, Νύμφες, Ποταμός, Αργυράδες, Κουσπάδες, Άγιος Ματθαίος, Γαρδελάδες, Δουκάδες, Λάκωνες, Λιαπάδες, Σκρίπερον, Γιαννάδες, Πέλεκας, Άγιος Μάρκος, Βλαχάτικα, Γιμάριο, Καλάμι, Κέντρωμα, Κρεμιθάς, Μέγγουλας, Αυλιώτες, Κοκκοκύλας, Εβρόπουλοι, Χλωμός, Σιναράδες, Βαρυπατάδες, Κουλούρα.
- άλλα μνημεία νεότερων χρόνων εντός της πόλης της Κέρκυρας:
Ανάκτορο Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου, κτήριο σημερινού Δημαρχείου, Ιόνιος Βουλή, Ιόνιος Ακαδημία, Αχίλλειο.
- οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στην Κέρκυρα είναι οι εξής:
Το Παλαιό Φρούριο Κέρκυρας, το Νέο Φρούριο Κέρκυρας, το Φρούριο Κασσιώπης, το Αγγελόκαστρο, το Κάστρο Γαρδικίου και ο Πύργος Γαρούφα.
- οι φάροι που εντοπίζονται στην Κέρκυρα είναι οι εξής:
Ο φάρος Σίδερος (1822) στην κορυφή του Παλαιού Φρουρίου της Κέρκυρας (σημειωτέον είναι ο παλαιότερος φάρος του Ιονίου), ο φάρος στο ακρωτήριο Λεύκιμμο.

4.9.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας κατέχει προεξάρχουσα θέση όσον αφορά την κτισμένη κληρονομιά του νησιού. Αποτελεί εξαιρετικό δείγμα μεσαιωνικής οργάνωσης πόλης, η οποία διατηρεί σε ικανοποιητικό βαθμό την πολεοδομική της μορφή έτσι όπως διαμορφώθηκε την περίοδο της Ενετοκρατίας. Το γεγονός ότι υπήρξε ανέκαθεν πόλη-σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης της προσδίδει, έως και σήμερα, το ρόλο της «πύλης» με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της και ως ένα μοναδικό πολιτιστικό σύνολο υψηλής αισθητικής αξίας, συνιστά ένα διεθνή τουριστικό προορισμό.

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Κέρκυρας απηχούν την παραδοσιακή επτανησιακή αρχιτεκτονική, καθώς και έναν συγκεκριμένο τρόπο χωρικής οργάνωσης. Ο χαρακτήρας των παραδοσιακών οικισμών συγκροτείται από τον συνδυασμό του δομημένου χώρου με το φυσικό τοπίο που τον περιβάλλει.

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Κέρκυρας μαρτυρούν την ιδιαιτερότητα της ιστορικής της διαδρομής ως νησί του Ιονίου ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών του νησιού και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας, καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στο νησί καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν τεχνικό πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι της Κέρκυρας, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός τους εξοπλισμός καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

4.9.4 Αξίες

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας φέρει τεράστια ιστορική και πολιτιστική αξία διότι αποτελεί τη μοναδική επτανησιακή πόλη που διατηρείται ως οικιστικό σύνολο, τόσο ως προς τη δομή όσο και ως προς τη μορφή που απέκτησε διαμέσου των επτά τελευταίων αιώνων της ιστορίας της.

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διότι, ως αναπόσπαστο στοιχείο του τοπίου, χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ταυτότητα της περιοχής. Σε αντίθεση με τα μνημεία, αποτελούν ζωντανά κελύφη με χρήσεις και λειτουργίες που εξυπηρετούν τη σύγχρονη ζωή, γι' αυτό και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμος στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι μείζονος σημασίας διότι μαρτυρούν την κατοίκηση και ανάπτυξη του νησιού κατά την αρχαιότητα, αλλά και κατά τα νεώτερα χρόνια της ιστορίας.

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπόσημα.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπόσημα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιάζουσας μορφής, καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου, αλλά και της βιομηχανικής ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

4.9.5 Απειλές

Παλαιά Πόλη Κέρκυρας:

Το καθεστώς πολυ-ιδιοκτησίας του μεγάλου αριθμού των ιδιωτικών ιστορικών κτηρίων, η συγκέντρωση κεντρικών υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων τόσο σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας όσο και σε επίπεδο Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, καθώς και οι ολοένα αυξανόμενες τουριστικές πιέσεις (αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη), καθιστούν επιτακτική την ανάγκη σωστής και ολοκληρωμένης διαχείρισης της πόλης. Επίσης, ο κτιριακός πλούτος κινδυνεύει ακόμα και με κατάρρευση λόγω διάβρωσης, αλλά και λόγω έλλειψης συντήρησης, ενώ οι διάφορες αυθαιρεσίες στα κτίρια της πόλης λόγω του αυστηρού κατά τους κατοίκους

καθεστώς προστασίας αυξάνονται συνεχώς. Η μείωση του επιστημονικού δυναμικού που δύναται να επιβλέπει το μνημείο – πόλη αποτελεί βασική απειλή για την συνεχή της αλλοίωση και καταστροφή.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι η αλλοίωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, του πολεοδομικού ιστού (δομή), του ευρύτερου περιβάλλοντος-τοπίου, της πολιτιστικής ταυτότητας (τοπικής κουλτούρας). Ακόμη, η απώλεια συνοχής του δομημένου χώρου, της κλίμακας των κτισμάτων καθώς και της διάκρισης μεταξύ οικισμού και υπαίθρου.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο κίνδυνος αλλοίωσης-κατάρρευσης των μνημείων, οι αρχαιοκαπηλίες, η υποβάθμιση λόγω εγκατάλειψης, η οικιστική ανάπτυξη καθώς και οι παραβιάσεις όρων και οι αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη και σε κάθε περίπτωση να αλλοιώνεται ο περιβάλλων χώρος και να είναι αδύνατη η ανάδειξη του μνημείου. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

4.9.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Παλαιά Πόλη Κέρκυρας:

Σε εθνικό επίπεδο, η προστασία της Παλαιάς Πόλεως της Κέρκυρας ενισχύεται θεσμικά από την κήρυξη τμήματος της παλαιάς πόλης ως παραδοσιακού οικισμού (Π.Δ. ΦΕΚ 274/Δ', 5-5-1980) καθώς και από τον χαρακτηρισμό κεντρικού τμήματός της ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Υ.Α. Φ.33/29925/828, 28-5-1980 - ΦΕΚ 512/Β', 4-6-1980). Σε διεθνές επίπεδο, η ένταξη της Παλαιάς Πόλεως Κέρκυρας στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO μαρτυρά την τεράστια ιστορική, αρχιτεκτονική και αισθητική αξία της παλαιάς πόλης, η οποία χρήζει προστασίας, ανάδειξης και αειφορικής διαχείρισης προκειμένου οι μοναδικές αξίες του μνημείου να διατηρηθούν και στο μέλλον. Εκτός από τη διαμόρφωση -σε εθνικό και διεθνές επίπεδο- κοινής συνείδησης για τη σωστή διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς της παλαιάς πόλης, θα πρέπει να υπάρξει και υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας όσον αφορά την απόκτηση ιστορικής συνείδησης για τον διεθνούς εμβέλειας πολιτιστικό πόρο που διαθέτουν και στον οποίο διαβιούν, ώστε να αποκτήσουν την ανάλογη συνείδηση της προστασίας του και μάλιστα ως θεματοφύλακες του.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 ("Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς"). Επίσης, προτείνεται η κήρυξη και οριοθέτηση των μη κηρυγμένων και μη οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων καθώς και η εκτέλεση έργων συντήρησης, αποκατάστασης, ανάδειξης αλλά και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 ("Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς"), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων της Κέρκυρας, ούτως ώστε να επιλεχθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους, καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα, καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης όλων των φάρων της Κέρκυρας καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτών καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους, όπως για παράδειγμα η μετατροπή τους σε μουσεία.

4.9.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Παλαιά Πόλη Κέρκυρας:

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών που θα διατρέχει όλο το νησί καθώς και ολόκληρη την Περιφέρεια. Επίσης, μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο ιστορικών κέντρων πόλεων της Ελλάδας καθώς και της Μεσογείου γενικότερα.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Κέρκυρας μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου παραδοσιακών οικισμών σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της επτανησιακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ως μέρος της ευρύτερης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της χώρας.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Κέρκυρας μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς κόμβους ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών του νησιού.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Τα κάστρα της Κέρκυρας μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

Φάροι:

Οι φάροι της Κέρκυρας μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

4.9.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Παλαιά Πόλη Κέρκυρας:

Όσον αφορά το ΓΠΣ και την Πολεοδομική Μελέτη, προτείνεται η άμεση εκτέλεση ενεργειών για την λειτουργική ισορροπία της Παλαιάς Πόλης της Κέρκυρας και τη συγκράτηση των κατοίκων της με τη θέσπιση πολεοδομικών κινήτρων (ειδικοί όροι δόμησης) και οικονομικών κινήτρων (δάνεια ή επιχορηγήσεις για την επισκευή και συντήρηση των κτηρίων).

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών για τους παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και των περιοχών άμεσης γειτνίασης.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β).

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάροι:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Λοιπά αξιόλογα τοπία

Ακόμη, αξιόλογα τοπία στη ζώνη τοπίου της Κέρκυρας συνιστούν:

- α) πλήθος υγροτόπων
- β) τα δάση
- γ) το όρος Παντοκράτορας το οποίο κυριαρχεί στο ορεινό τοπίο του νησιού

4.10 ΤΟΠΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΔΑΣΗ (ΚΕΡΚΥΡΑ)

4.10.1 Περιγραφή

Τα δάση στην Κέρκυρα καταλαμβάνουν ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του νησιού. Ουσιαστικά, η πραγματική δασική βλάστηση της Κέρκυρας εντοπίζεται σε μικρούς θύλακες, ενώ στις ορεινές περιοχές του νησιού -όπως στο όρος Παντοκράτορας- κυριαρχεί η θαμνώδης και φρυγανώδης βλάστηση.

4.10.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Δασικές περιοχές εντοπίζονται στις τοποθεσίες: Σταυρός, Γυαλισκάρι, Κομπίτσι, Βάτη, Ερημίτες, Κυπριανάδες, Άνω Κορακιάνα, οικισμός Μάρκου, οικισμός Ασπιωτάδων, οικισμός Μανατάδων, πέριξ των οικισμών Κορνάτα και Παυλιάνα, στις ακατοίκητες νησίδες Βίδος, Λαζαρέτο, Περιστερά καθώς και κατά μήκος της λοφοσειράς από τον Παντοκράτορα έως την Παλαιοκαστρίτσα. Ακόμη, στο νοτιότερο τμήμα της περιοχής της λιμνοθάλασσας Κορισσίων εντοπίζεται δάσος κέδρων.

4.10.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ιδιαίτερα αξιόλογο τοπίο συνιστά το κεδροδάσος στην περιοχή της λιμνοθάλασσας Κορισσίων. Το συγκεκριμένο είδος κέδρου (θαλασσόκεδρος - *juniperus macrocarpa*) είναι ενδημικό στη βόρεια Μεσόγειο και αναπτύσσεται σε παράκτιες αμμοθίνες. Το εν λόγω δάσος των κέδρων, σε συνδυασμό με τις πετρόμορφες αμμοθίνες, συνιστά ένα μοναδικής αισθητικής τοπίο.

4.10.4 Αξίες

Τα δάση, εκτός από την τεράστια οικολογική τους αξία (παραγωγή οξυγόνου, αποτροπή πλημμυρών, προστασία εδάφους από την διάβρωση, προστασία από ισχυρούς ανέμους, προστασία από θορύβους, προστασία από τη ραδιενέργεια, διατήρηση εξισορροπημένου κλίματος, προστασία από τη ρύπανση, συντήρηση βιοποικιλότητας, υγιεινή επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό), συνιστούν τοπία ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και αισθητικής αξίας καθώς συνθέτουν ένα ξεχωριστό περιβάλλον το οποίο φιλοξενεί το δασικό οικοσύστημα.

4.10.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται τα δάση είναι:

- α) οι εκτεταμένες εκχερσώσεις για την επέκταση της γεωργικής γης
- β) η παράνομη υλοτομία και θήρα
- γ) οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με επακόλουθο την οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις
- δ) η υπερβόσκηση η οποία εμποδίζει τη φυσική αναγέννηση του δάσους
- ε) η έλλειψη πόρων και προσωπικού όσον αφορά τις κατά τόπους δασικές υπηρεσίες.

4.10.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους και της οικολογικής τους ισορροπίας.

4.10.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Κέρκυρας μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο οικολογικών διαδρομών του νησιού -αλλά και της Περιφέρειας ευρύτερα- στα πλαίσια προώθησης του δασοτουρισμού σε συνδυασμό με τον περιπατητικό τουρισμό.

4.10.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Προτείνεται:

- α) κατάρτιση δασικού κτηματολογίου
- β) αναδάσωση καμένων δασών και δασικών εκτάσεων, με ανθεκτικά, στις πυρκαγιές, -όπου αυτό είναι δυνατό- πλατύφυλλα είδη σε μίξη.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας των δασών είναι αναγκαία:

- Η εφαρμογή σύγχρονων δασοκομικών και διαχειριστικών μεθόδων και επεμβάσεων
- Ο σχεδιασμός και η εναρμόνιση της υποβαθμισμένης διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων στις νέες συνθήκες ζήτησης της κοινωνίας (ορεινός τουρισμός, αναψυχή, κ.ά.).
- Η επέκταση της διαχείρισης των μη παραγωγικών αγροτικών και δασικών γαιών σε άλλου τύπου οικοσυστήματα εναλλακτικών δασικών προϊόντων.

4.11 ΤΟΠΙΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟ: Η ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΕΩΣ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΜΠΑΡΜΠΑΤΙ

4.11.1 Περιγραφή

Μια ιδιαίτερος υποβαθμισμένη περιοχή του νησιού είναι το ανατολικό τμήμα του και συγκεκριμένα η παράκτια ζώνη που περιλαμβάνει το κομμάτι από την πόλη της Κέρκυρας μέχρι τον οικισμό Μπαρμπάτι

Στην εν λόγω ζώνη παρατηρούμε ότι από την πόλη της Κέρκυρας έως και τον οικισμό Μπαρμπάτι παρουσιάζεται μια συνεχής και άναρχη (νόμιμη και παράνομη) δόμηση κατά μήκος του οδικού άξονα αλλά και της παραλίας.

Μικρής κλίμακας υποβάθμιση έχει συντελεστεί στη δυτική πλευρά του νησιού και συγκεκριμένα στις παραλίες των Ερμόνων, της Γλυφάδας και του Αβράμη εξαιτίας της ανάπτυξης μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων που έχουν επιφέρει αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής.

4.11.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η παράκτια ζώνη στο ανατολικό τμήμα του νησιού και συγκεκριμένα από την πόλη της Κέρκυρας έως και τον οικισμό Μπαρμπάτι.

4.11.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η παράκτια ζώνη του ανατολικού και βόρειου τμήματος του νησιού -όπως άλλωστε και όλου του νησιού- υπήρξε τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς λόγω της πυκνής βλάστησης και της πολυσχιδούς ακτογραμμής που διαθέτει πολλές -οργανωμένες και μη- παραλίες κολύμβησης.

4.11.4 Αίτια που οδήγησαν στην υποβάθμιση

Οι κυριότερες αιτίες που οδήγησαν στην υποβάθμιση του εν λόγω τοπίου είναι

- η άναρχη δόμηση που παρατηρείται εκατέρωθεν του οδικού άξονα και παράλληλα με την ακτογραμμή, καθώς και
- η έντονη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, με βάση τις διατάξεις της παρόδιας εκτός σχεδίου δόμησης,
- οι αυθαίρετες κατασκευές.

Πρόκειται, δηλαδή, για δόμηση η οποία έχει αναπτυχθεί άναρχα, χωρίς σχεδιασμό που συνοδεύεται από οπτική ρύπανση λόγω του πλήθους ακαλαίσθητων στοιχείων και κατασκευών, όπως διαφημιστικές πινακίδες, επιγραφές κλπ.

4.11.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται το τοπίο είναι η υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, λόγω της περιβαλλοντικής και οπτικής ρύπανσης. Έτσι, προκαλείται οπτική υποβάθμιση του τοπίου εξαιτίας της αλλοίωσης του χαρακτήρα και της κλίμακας των κατασκευών. Επομένως είναι αναπόφευκτη η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, του τουρισμού και των περιοχών β' κατοικίας και κατ' επέκταση της ίδιας της τοπικής οικονομίας.

4.11.6 Πολιτικές και προτεινόμενες δράσεις για αποκατάσταση

- α) Αυστηρός έλεγχος της νομιμότητας των οικοδομών και κατασκευών
- β) Μέριμνα για την εξασφάλιση και υλοποίηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων
- γ) Διασφάλιση και επιβολή των κατάλληλων μέτρων για τη σωστή διάθεση των υγρών αποβλήτων, ούτως ώστε να αποφευχθεί η ρύπανση και υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα και της θάλασσας.
- δ) Δράσεις εξυγίανσης περιοχών μέσω επανάχρησης αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων, καθώς και μέσω παροχής κινήτρων για μετατροπή παρασδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες, για ολική ή μερική απόσυρση μη αξιόλογων, απαξιωμένων ή εγκαταλελειμμένων κτιρίων και εγκαταστάσεων χρήσης τουρισμού, και για κατεδάφιση μη αξιόλογων ή μη απαραίτητων ή εγκαταλελειμμένων κτιρίων που προσβάλλουν το τοπίο.

4.11.7 Σύνδεση με άλλα τοπία και επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η παρούσα υποβάθμιση του τοπίου αυτού ή η μελλοντική του αποκατάσταση

Η αναβάθμιση του τοπίου θα έχει θετικές επιδράσεις στη βελτίωση του συμβατικού τουρισμού και στον εμπλουτισμό του με εναλλακτικές μορφές, οι οποίες θα συνδέουν τον αναπτυσσόμενο μετά τις παρεμβάσεις και αναβαθμισμένο παράκτιο χώρο με την ενδοχώρα.

4.11.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

- Καθορισμός των κατάλληλων όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα ("scenic roads")
- Πολεοδόμηση κυρίως των πυκνοδομημένων θυλάκων της παραθεριστικής κατοικίας για την εξασφάλιση κοινόχρηστων ελεύθερων χώρων και κοινωφελών δραστηριοτήτων ,

- Αναπλάσεις των ήδη δομημένων και εντός σχεδίου περιοχών, με στόχο την εξυγίανση της περιοχής, την οργάνωση του θαλάσσιου μετώπου.
- Απαγόρευση διάνοιξης νέων παραλιακών δρόμων
- Εξασφάλιση, σε όλο το μήκος της εν λόγω παράκτιας ζώνης, κατάλληλων κάθετων προσβάσεων προς τον αιγιαλό και την παραλία.
- Εφαρμογή των διατάξεων του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό περί απόσυρσης τουριστικών καταλυμάτων και ανανέωση με ενεργειακό και βιοκλιματικό σχεδιασμό όλων των παλιών κτιρίων.
- Εξυγίανση κατά προτεραιότητα του οδικού δικτύου με απομάκρυνση πινακίδων και επιγραφών κατόπιν ορισμού και μεγέθους των στοιχείων αυτών.

4.12 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε, το νησί της Κέρκυρας διαθέτει έναν ξεχωριστό πλούτο, τόσο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος, όσο και από πλευράς αξιόλογων στοιχείων ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, με εξέχον στοιχείο την Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας της οποίας η αξία είναι διεθνώς αναγνωρισμένη.

Οι μεγαλύτερες απειλές-πιέσεις που δέχεται είναι καταρχάς η αλλοίωση του τοπίου που προκαλείται από την άναρχη δόμηση (κυρίως παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων) σε περιοχές, όπου το εξαιρετικά εύθραυστο φυσικό περιβάλλον του παράκτιου χώρου θα έπρεπε να προστατεύεται αυστηρά. Οπτική ρύπανση προκαλείται και από την δημιουργία κατασκευών χωρίς παραδοσιακό χαρακτήρα και εκτός κλίμακας του εκάστοτε οικιστικού συνόλου, καθώς και από τις μεγάλου μεγέθους και ακαλαίσθητες διαφημιστικές πινακίδες και επιγραφές.

Επίσης, περιβαλλοντική ρύπανση προκαλείται και από την κτηνοτροφική δραστηριότητα, από τα λιπάσματα και φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες, από την ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων στη θάλασσα, από τον μεγάλο αριθμό τουριστικών εγκαταστάσεων, καθώς και από την αυξημένη κίνηση στα λιμάνια και στο αεροδρόμιο, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

4.13 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- Το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προτείνει τον καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγρά τοπία, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) σε ζώνες ΠΕΠΔ και ΠΕΠ
- Επίσης θα προτείνει την εξέταση και τον προσδιορισμό των περιοχών όπου είναι επιβεβλημένη η απαγόρευση ή ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης.
- Καθορισμός των κατάλληλων εδικών όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα από το δρόμο προς το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο (“scenic roads”)
- Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον κερκυραϊκό ελαιώνα, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού (γεωργικού) πόρου, όσο και για την προστασία και ανάδειξη του ως βασικού στοιχείου του κερκυραϊκού τοπίου, και πρέπει να χαρακτηριστεί αισθητικός
- Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.
- Διερεύνηση δυνατότητας αφαίρεσης διαφημιστικών πινακίδων καθώς και αρχιτεκτονικής αναμόρφωσης κτισμάτων χαμηλής αισθητικής και επανασχεδιασμός τους με τις αρχές του βιοκλιματικού και ενεργειακού σχεδιασμού
- Διερεύνηση θεσμοθέτησης ορισμένων οικισμών ως παραδοσιακών.
- Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.

5. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΠΑΞΩΝ

5.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η ζώνη τοπίου Παξών, η οποία βρίσκεται βόρεια του νησιού της Κέρκυρας, περιλαμβάνει τα δύο νησιά των Παξών και Αντίπαξων. Η γεωγραφική μορφολογία της εν λόγω ζώνης ακολουθεί σε γενικές γραμμές την τυπολογία της Κέρκυρας, ενώ το φυσικό περιβάλλον έχει δεχθεί σαφώς ηπιότερες ανθρωπογενείς παρεμβάσεις. Όσον αφορά το νησί των Παξών, η ανατολική πλευρά του νησιού είναι αυτή που συγκεντρώνει το σύνολο των τουριστικών καταλυμάτων, καθώς και των παραθεριστικών κατοικιών, ενώ το οδικό δίκτυο έχει χαραχθεί παράλληλα με την ακτογραμμή. Οι βόρειες ακτές του νησιού είναι εύκολα προσβάσιμες, σε αντίθεση με τις ακτές της νότιας και δυτικής πλευράς του νησιού όπου δεν υπάρχει πρόσβαση και κυριαρχεί απόλυτα το φυσικό τοπίο. Το μεγαλύτερο υψόμετρο του νησιού δεν ξεπερνά τα 300 μ. Γενικά, οι Παξοί χαρακτηρίζονται από την πυκνή τους βλάστηση, τους ελαιώνες που εκτείνονται σε όλο σχεδόν το νησί, τους μικρούς αμπελώνες, τον μεγάλο αριθμό σπηλαίων, καθώς και από την ύπαρξη θειούχων ιαματικών πηγών.

Όσον αφορά το νησί των Αντίπαξων, η μορφολογία που παρουσιάζει είναι αντίστοιχη με τον παράκτιο χώρο των δυτικών Παξών. Η βλάστηση είναι εξαιρετικά πλούσια και οι παραλίες ιδιαίτερα εντυπωσιακές. Στο βόρειο τμήμα του νησιού είναι προσβάσιμες δια ξηράς, ενώ στο νοτιοανατολικό τμήμα η πρόσβαση πραγματοποιείται αποκλειστικά από τη θάλασσα.

Μάλιστα, τα ίδια τα νησιά Παξοί και Αντίπαξοι αποτελούν προστατευόμενες περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000. Πρόκειται για ένα σύμπλεγμα νησιών και νησίδων που παρουσιάζει πλούσια χλωρίδα με 450 είδη περίπου, από τα οποία δύο είναι ενδημικά (*Limonium antirachorum* και *Centaurea raxorum*). Επίσης, τα νησιά αυτά ανήκουν στον κατάλογο ΣΠΠΕ (Σημαντική Περιοχή για Πουλιά της Ελλάδας) και φιλοξενούν είδη πανίδας που προστατεύονται από τη Συνθήκη της Βέρνης και από τη Συνθήκη CITES.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου των Παξών αναφέρουμε τα εξής:

α) υγρότοποι:

- Έλος Βουτούμι
- Λιμνοδεξαμενή Κακής Λαγκάδας, Λιμνοδεξαμενή Λάκκας

β) μικρά ρέματα

γ) θαλάσσια σπήλαια

Πλήθος θαλάσσιων σπηλαίων (“γράβες”) στη δυτική πλευρά των Παξών (Υπαπαντής, Γαλάζιου, Ορθόλιθου κ.ά.), στο Μογγονήσι και στους Αντίπαξους.

δ) ακτές:

Στη βόρεια πλευρά του νησιού απαντώνται ακτές εύκολα προσβάσιμες δια ξηράς (Καμίνι, Κακή Λαγκάδα, Κιπάδι, Μονοδένδρι, παραλία όρμου Λάκκας), ενώ στη νότια πλευρά απαντώνται κυρίως απόκρημνες, βραχύδεις ακτές με πρόσβαση αποκλειστικά από τη θάλασσα. Αντίστοιχα ισχύουν και για τις ακτές των Αντίπαξων: στο βόρειο τμήμα συναντώνται εύκολα προσβάσιμες παραλίες (Βρίκα, Βουτούμι, Μεσοβρίκα), ενώ στο νοτιοανατολικό τμήμα η πρόσβαση καθίσταται εφικτή μόνο δια θαλάσσης.

ε) ακατοίκητες νησίδες:

Άγιος Νικόλαος, Παναγία, Δασκάλια, Μπουρδουμπού, Ξεροσφουγγάρια, Πλάκα, Τρυπητός, Ψηλός, Κάτεργο, Μάρμαρο, Μογγονήσι, Καλτσονήσι και Ορθόλιθος.

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου των Παξών αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Στους Παξούς υπάρχουν ελαιώνες ηλικίας έως και 400 ετών οι οποίοι είναι διάσπαρτοι σε όλο σχεδόν το νησί.

β) αμπελώνες

Στους Αντίπαξους υπάρχουν μεγάλης έκτασης αμπελώνες οι οποίοι παράγουν το περίφημο μαύρο αντιπαξιώτικο κρασί.

β) ανεμόμυλοι

Στους Παξούς εντοπίζονται αρκετοί μυλόπυργοι, καθώς και ένας αποκατεστημένος ανεμόμυλος (μύλος του Λεσιανίτη στα Τρακανάτικα).

γ) φάροι

Οι φάροι που εντοπίζονται στους Παξούς είναι οι εξής:

Ο φάρος στο ακρωτήριο Λάκκας (1825), στο βορειότερο σημείο των Παξών, ο φάρος της Παναγίας ή Μαντόνας (1825) στο νησάκι της Παναγίας, στην είσοδο του λιμανιού του Γαΐου των Παξών και ο φάρος των Αντίπαξων (1906) στο νοτιοανατολικό άκρο του νησιού, στο ακρωτήριο Οβορός.

δ) οχυρωματικές κατασκευές

Το κάστρο του Αγίου Νικολάου (νησάκι Αγίου Νικολάου, απέναντι από το λιμάνι του Γαΐου στους Παξούς).

ε) ξωκλήσια

Το μοναστήρι της Παναγίας των Βελιανιτών στο νησάκι της Παναγίας, τα εκκλησάκια του Αγίου Νικόλα και του Αγίου Ιωάννη στο νησάκι του Αγίου Νικολάου, το εκκλησάκι του Αγίου Σπυριδωνα στο νησάκι Καλτσονήσι (1686). Επίσης, υπάρχουν αρκετά ξωκλήσια τα οποία εντοπίζονται διάσπαρτα σε όλο το νησί και τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις δεν είναι ορατά εξαιτίας της πυκνής βλάστησης.

στ) παραδοσιακοί οικισμοί

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί των Παξών είναι οι εξής: Κατσιμάτικα, Μαγαζιά, Βλαχοπουλάτικα.

ζ) χερσαίοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στους Παξούς είναι: το κάστρο του Αγίου Νικολάου Παξών (ΦΕΚ 734/Β', 22-7-1974)

5.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Οι Παξοί βρίσκονται νοτίως του νησιού της Κέρκυρας.

5.3 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΞΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΔΙΑΥΛΟΥΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ α) ΓΑΪΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΑ β) ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΞΩΝ-ΜΟΓΓΟΝΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΟΓΓΟΝΗΣΙΟΥ-ΚΑΛΤΣΟΝΗΣΙΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΟΧΗ

5.3.1 Περιγραφή

Ιδιαίτερης ομορφιάς τοπίο αποτελούν οι φυσικά σχηματισμένοι δίαυλοι στην περιοχή των Παξών. Ο πρώτος σχηματίζεται ανάμεσα στο λιμάνι του Γαΐου και τα δύο νησάκια απέναντι από το λιμάνι, τον Άγιο Νικόλαο και την Παναγία, τα οποία λειτουργούν και ως φυσικός κυματοθραύστης. Ο δεύτερος δίαυλος σχηματίζεται μεταξύ του νότιου άκρου των Παξών και του Μογγονησίου και ο τρίτος μεταξύ του Μογγονησίου και του Καλτσονησίου.

5.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Ο πρώτος δίαυλος βρίσκεται στην ανατολική πλευρά των Παξών και συγκεκριμένα μεταξύ της πρωτεύουσας και λιμανιού των Παξών, τον Γάιο, και των δύο μικρών νησιών που βρίσκονται απέναντι, του Αγίου Νικολάου και της Παναγίας.

Ο δεύτερος και τρίτος δίαυλος σχηματίζονται στο νότιο-νοτιοανατολικό άκρο των Παξών μεταξύ α) Παξών και Μογγονησίου και β) Μογγονησίου και Καλτσονησίου.

5.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Στο νησάκι Άγιος Νικόλαος είναι κτισμένο ενετικό κάστρο, το κάστρο του Αγίου Νικολάου. Επίσης, υπάρχουν δύο εκκλησιάκια, του Αγίου Ιωάννη και του Αγίου Νικολάου καθώς και ανεμόμυλος.

Στο νησάκι της Παναγίας βρίσκεται το μοναστήρι της Παναγίας των Βελιανιτών καθώς και ο φάρος της Παναγίας ή Μαντόνας (1825) ο οποίος, μαζί με την κατοικία των φαροφυλάκων, βρίσκεται εντός του περιβόλου της μονής.

Στο Καλτσονήσι υπάρχει το εκκλησάκι του Αγίου Σπυρίδωνα, το οποίο χρονολογείται από το 1686.

5.3.4 Αξίες

Η περιοχή του νοτιοανατολικού τμήματος των Παξών στην οποία εντοπίζονται οι φυσικοί αυτοί δίαυλοι μεταξύ του νησιού και γειτονικών μικρών νησίδων συνιστά τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς λόγω των γεωμορφολογικών της χαρακτηριστικών. Επίσης, στην περιοχή εντοπίζονται στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς λόγω της ύπαρξης στην περιοχή ιστορικών εκκλησιών, καθώς και του ομώνυμου κάστρου στο νησάκι του Αγίου Νικολάου το οποίο χρονολογείται από την περίοδο της Ενετοκρατίας.

5.3.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές του εν λόγω τοπίου είναι η πιθανή υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος εξαιτίας της μεγάλης τουριστικής κίνησης κατά τους θερινούς μήνες, καθώς και η πιθανή ανάπτυξη διάσπαρτης άναρχης δόμησης παραθεριστικής κατοικίας στο νησάκι του Μογγονησιού.

Απειλή αποτελούν το κυνήγι, η παράνομη αλιεία καθώς και η πρόσβαση των τουριστών σε απρόσιτες ακτές όπου εντοπίζεται το προστατευόμενο είδος της μεσογειακής φώκιας

5.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης της περιοχής, τόσο στο χερσαίο μέρος εκατέρωθεν των διαύλων όσο και στη θαλάσσια έκταση αυτών.

5.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτεινόμενη συσχέτιση με άλλα παρόμοια νησιωτικά τοπία της Περιφέρειας και όλα τα μικρά νησιά.

5.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Από το εκπονούμενο ΓΠΣ πρέπει να επιβληθεί αυστηρός περιορισμός της δόμησης, των όρων δόμησης εκατέρωθεν των διαύλων καθώς και καθορισμός των χρήσεων γης.

Απαγόρευση οποιασδήποτε κατασκευής στην περιοχή διαύλων από το εκπονούμενο ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ. Η περιοχή θα πρέπει να οριοθετηθεί επακριβώς και να χαρακτηριστεί ως ΠΕΠ.

5.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΠΑΞΩΝ

5.4.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο των Παξών αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου μεγάλης αξίας. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως οι ξερολιθιές.

5.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες εκτείνονται σε όλο σχεδόν το νησί των Παξών και αποτελούνται από ελαιόδεντρα ηλικίας έως και 400 ετών. Οι αμπελώνες απαντώνται κυρίως στους Αντίπαξους.

5.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ο ελαιώνας στους Παξούς παρουσιάζει μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία εξαιτίας της ύπαρξης ελαιόδεντρων, ηλικίας έως και 400 ετών, τα οποία προσδίδουν στο τοπίο έναν χαρακτήρα μοναδικής αισθητικής.

Το αγροτικό τοπίο συμπληρώνουν οι αμπελώνες στους Αντίπαξους, οι οποίοι παράγουν το περίφημο μαύρο αντιπαξιώτικο κρασί.

5.4.4 Αξίες

Ο ελαιώνας στους Παξούς έχει μεγάλη πολιτιστική αξία, διότι αποτελεί πλουτοπαραγωγικό πόρο αλλά και διότι συνιστά ένα τοπίο ιδιαίτερης φυσιογνωμίας εξαιτίας της ύπαρξης μεγάλης ηλικίας ελαιόδεντρων. Πολιτιστική αξία φέρουν και οι αμπελώνες στους Αντίπαξους οι οποίοι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το αγροτικό τοπίο του νησιού.

5.4.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο ελαιώνας των Παξών είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεων του καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή του όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή του.

5.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η κατάρτιση διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία του ελαιώνα των Παξών τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.

5.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη του ελαιώνα των Παξών σε ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει το νησί, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός).

5.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα των Παξών σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

5.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΠΑΞΩΝ

5.5.1 Περιγραφή

Οι Παξοί διαθέτουν ακτές απaráμιλλης ομορφιάς οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά από τη θάλασσα είτε από το χέρσο του νησιού. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών.

Συγκεκριμένα, η ανατολική πλευρά του νησιού -η οποία συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος των τουριστικών εγκαταστάσεων- κινδυνεύει από αισθητή υποβάθμιση του παράκτιου τοπίου.

Επίσης, οι Παξοί διαθέτουν αρκετά σπήλαια, ως επί το πλείστον θαλάσσια. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

5.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής των Παξών και Αντίπαξων.

Τα πιο σημαντικά ενάλια σπήλαια (“γράβες”) βρίσκονται στη δυτική πλευρά των Παξών (σπήλαιο Υπαπαντής, σπήλαιο Γαλάζιου, σπήλαιο Ορθόλιθου), στο Μογγονήσι και στους Αντίπαξους.

5.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Στη βόρεια πλευρά των Παξών απαντώνται ακτές εύκολα προσβάσιμες δια ξηράς (Καμίνι, Κακή Λαγκάδα, Κιπάδι, Μονοδένδρι, παραλία όρμου Λάκκας), ενώ στη νότια πλευρά απαντώνται κυρίως απόκρημνες, βραχώδεις ακτές με πρόσβαση αποκλειστικά από τη θάλασσα. Αντίστοιχα ισχύουν και για τις ακτές των Αντίπαξων: στο βόρειο τμήμα συναντώνται εύκολα προσβάσιμες παραλίες (Βρίκα, Βουτούμι, Μεσοβρίκα), ενώ στο νοτιοανατολικό τμήμα η πρόσβαση καθίσταται εφικτή μόνο δια θαλάσσης.

Τόσο οι ακτές όσο και τα θαλάσσια σπήλαια του νησιού αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

5.5.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

5.5.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

5.5.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας

- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

5.5.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια των Παξών μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών των δύο νησιών στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

5.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ , όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα
- γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

5.6 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΠΑΞΩΝ

5.6.1 Περιγραφή

Οι Παξοί και οι Αντίπαξοι, αν και είναι δύο νησιά μικρού μεγέθους, διαθέτουν αξιόλογα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς. Στους Παξούς συναντούμε αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και μεμονωμένα στοιχεία όπως ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλους και φάρους τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο.

5.6.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα στα δύο νησιά (Παξοί και Αντίπαξοι). Συγκεκριμένα:

- οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι των Παξών είναι οι εξής:
Το κάστρο του Αγίου Νικολάου Παξών (ΦΕΚ 734/Β', 22-7-1974) κλπ
- οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί των Παξών είναι οι εξής:
Κατσιμάτικα, Μαγαζιά, Βλαχοπουλάτικα.
- τα πιο σημαντικά ξωκλήσια που εντοπίζονται στους Παξούς είναι τα εξής:
Τα ξωκλήσια του Αγίου Νικόλα και του Αγίου Ιωάννη στο νησάκι του Αγίου Νικολάου, το ξωκλήσι του Αγίου Σπυρίδωνα στο νησάκι Καλτσονήσι (1686).
- η βασική οχυρωματική κατασκευή που εντοπίζεται στους Παξούς είναι το κάστρο του Αγίου Νικολάου στο ομώνυμο νησάκι, απέναντι από το λιμάνι του Γαΐου στους Παξούς.
- οι φάροι που εντοπίζονται στους Παξούς είναι οι εξής:
Ο φάρος στο ακρωτήριο Λάκκας (1825), στο βορειότερο σημείο των Παξών, ο φάρος της Παναγίας ή Μαντόνας (1825) στο νησάκι της Παναγίας, στην είσοδο του λιμανιού του Γαΐου των Παξών και ο φάρος των Αντίπαξων (1906) στο νοτιοανατολικό άκρο του νησιού, στο ακρωτήριο Οβορός.

5.6.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί των Παξών απηχούν την παραδοσιακή επτανησιακή αρχιτεκτονική, καθώς και έναν συγκεκριμένο τρόπο χωρικής οργάνωσης. Ο χαρακτήρας των παραδοσιακών οικισμών συγκροτείται από τον συνδυασμό του δομημένου χώρου με το φυσικό τοπίο που τον περιβάλλει.

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών των δύο νησιών και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στα νησιά καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν προβιομηχανικό πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι των Παξών, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός τους εξοπλισμός καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του τοπίου και του ελληνικού προβιομηχανικού πολιτισμού.

5.6.4 Αξίες

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διότι, ως αναπόσπαστο στοιχείο του τοπίου, χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ταυτότητα της περιοχής. Σε αντίθεση με τα μνημεία, αποτελούν ζωντανά κελύφη με χρήσεις και λειτουργίες που εξυπηρετούν τη σύγχρονη ζωή, γι' αυτό και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμος στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι μείζονος σημασίας διότι μαρτυρούν την κατοίκηση και ανάπτυξη του νησιού κατά την αρχαιότητα αλλά κατά τα νεώτερα χρόνια της ιστορίας.

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπίασμα..

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπίασμα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του

τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιάζουσας μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου, αλλά και της βιομηχανικής ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

5.6.5 Απειλές

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι η αλλοίωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, του πολεοδομικού ιστού (δομή), του ευρύτερου περιβάλλοντος-τοπίου, της πολιτιστικής ταυτότητας (τοπικής κουλτούρας). Ακόμη, η απώλεια συνοχής του δομημένου χώρου, της κλίμακας των κτισμάτων καθώς και της διάκρισης μεταξύ οικισμού και υπαίθρου.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο κίνδυνος αλλοίωσης-κατάρρευσης των μνημείων, οι αρχαιοκαπηλίες, η υποβάθμιση λόγω εγκατάλειψης, η οικιστική ανάπτυξη καθώς και οι παραβιάσεις όρων και οι αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

5.6.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”). Επίσης, προτείνεται η κήρυξη και οριοθέτηση των μη κηρυγμένων και μη οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων καθώς και η εκτέλεση έργων συντήρησης, αποκατάστασης, ανάδειξης αλλά και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων των Παξών, ούτως ώστε να επιλεγούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι

μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ. Σήμερα, υπάρχει ένας αποκατεστημένος ανεμόμυλος στους Παξούς ο οποίος είναι επισκέψιμος.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης όλων των φάρων των Παξών καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτών καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους, όπως για παράδειγμα η μετατροπή τους σε μουσεία.

5.6.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι παραδοσιακοί οικισμοί των Παξών μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου παραδοσιακών οικισμών σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της επτανησιακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ως μέρος της ευρύτερης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της χώρας.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι αρχαιολογικοί χώροι των Παξών μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς κόμβους ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών του νησιού.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Το κάστρο του Αγίου Νικολάου στους Παξούς μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

Φάροι:

Οι φάροι των Παξών μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

5.6.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών για τους παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και των περιοχών άμεσης γεινίασης.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται από τα ΓΠΣ η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β).

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάροι:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

5.7 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Τα νησιά των Παξών και Αντίπαξων αποτελούν τόπους απaráμιλλης ομορφιάς λόγω του εξαιρετικού φυσικού τους περιβάλλοντος με την ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ακτογραμμή και την πολύ πλούσια βλάστηση.

Η τουριστική ανάπτυξη που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στο νησί των Παξών και συγκεκριμένα στην ανατολική του πλευρά, η οποία συγκεντρώνει -σε μεγάλο βαθμό- τις τουριστικές εγκαταστάσεις, καθώς και τις παραθεριστικές κατοικίες, καθιστά αναγκαία την άμεση προστασία της περιοχής, ούτως ώστε να αποφευχθεί πιθανή αισθητή υποβάθμιση του τοπίου.

Απειλή για τη χλωρίδα και πανίδα της περιοχής αποτελούν το κυνήγι, η παράνομη αλιεία καθώς και η πρόσβαση των τουριστών σε απρόσιτες ακτές όπου εντοπίζεται το προστατευόμενο είδος της μεσογειακής φώκιας.

5.8 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- Από το εκπονούμενο ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ προτείνεται να καθοριστεί απαγόρευση ή περιορισμός κατά ζώνες της εκτός σχεδίου δόμησης σε ανάλογες ΠΕΠ και ΠΕΠΔ.
- Το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προτείνει τον καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγράτοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) σε ζώνες ΠΕΠΔ και ΠΕΠ
- Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Καθορισμός των κατάλληλων ειδικών όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα από το δρόμο προς το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο (“scenic roads”)
- Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης για την προστασία των ελαιώνων, τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.
- Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.

- Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.
- Στις περιοχές των καλλιεργειών επιτρέπεται η λειτουργία τυποποιητηρίων, τα οποία να λειτουργούν και ως εκθετήρια των προϊόντων που παράγονται στην περιοχή και επί τόπου τυποποιούνται.
- Προτάσεις για τη χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων από το εκπονούμενο ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ με καθορισμό αντίστοιχων χρήσεων γης και όρους και περιορισμούς δόμησης.
- Λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών.
- Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης για την προστασία του ελαιώνα των Παξών, κατ' αντιστοιχία του σχεδίου διαχείρισης του ελαιώνα της Κέρκυρας και ένταξή του σε τουριστικά κυκλώματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.

6. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Λευκάδα αποτελεί το τέταρτο σε έκταση νησί του Ιονίου και χαρακτηρίζεται από σύνθετο ανάγλυφο, με αρκετές κορυφές οι οποίες ξεπερνούν τα 1.000μ. υψόμετρο, αλλά και με σχετικά μεγάλα οροπέδια, καθώς και παραθαλάσσιες πεδινές εκτάσεις. Στα περισσότερα δάση κυριαρχεί η χαλέπιος πεύκη, ενώ στο όρος Σκάρος υπάρχει δρυοδάσος. Όπως και σε όλα τα Ιόνια νησιά χαρακτηριστική είναι η θαμνώδης βλάστηση (μακία βλάστηση - κυρίως πουρνάρι και σχίνος). Στο βορειοανατολικό άκρο του νησιού υπάρχει ένα εκτεταμένο σύμπλεγμα λιμνοθαλασσών, ελών και αμμολωρίδων που από κοινού αποτελούν ένα ενιαίο οικοσύστημα. Ο δυτικός παράκτιος χώρος του νησιού χαρακτηρίζεται από απότομες κλίσεις του εδάφους και πλούσια βλάστηση, στοιχεία τα οποία σε πολλές περιοχές της ζώνης αυτής την καθιστούν άβατη σε ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς, ενώ μερικές από αυτές φιλοξενούν τις πιο εντυπωσιακές παραλίες της Περιφέρειας, όπως το Πάτημα, το “Πόρτο Κατσίκι”, τους “Εγκρεμούς”, που αποτελούν διεθνούς εμβέλειας ακτές, που προτείνεται να αναπλαστούν.

Η Λευκάδα, όπως και η Εύβοια, συνδέεται οδικώς με την ηπειρωτική χώρα μέσω μιας πλωτής γέφυρας. Η πρωτεύουσα του νησιού, χωροθετημένη στο βορειοανατολικό τμήμα του, μπορεί να χαρακτηριστεί ως “πλωτή πολιτεία” λόγω της γεωγραφικής της θέσης, ενώ, παράλληλα, παρουσιάζει και μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία.

Χαρακτηριστική είναι η παλιά πόλη της Λευκάδας με τον παραδοσιακό της ιστό, κτισμένη με βασικό χαρακτηριστικό την δόμηση των κτιρίων με ξύλινες αντισεισμικές κατασκευές. Σημειωτέον ότι η Λευκάδα, όπως και το νότιο νησιωτικό σύμπλεγμα των Ιονίων αποτελούν τις πιο σεισμογενείς περιοχές της Ελλάδας - ανήκει στη ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας III.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης το αγροτικό τοπίο του νησιού, με κυρίαρχους τους ελαιώνες.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Λευκάδας αναφέρουμε τα εξής :

α) υγρότοποι :

- Αλυκή Αλεξάνδρου,
- Αλυκές Λευκάδας (GR2240001)
- Έλος αλυκών Πόλεως, Έλος κοιλάδας Κομηλιού, Έλος Ακόνι, Έλος Ελιά
- Εκβολή ρέματος Δημοσάρη, Εκβολή ρύακα Κακό Λαγγάδι, Εκβολή ρέματος Χειμάρρου (Βασιλική)

- Λίμνη Μαραντοχωρίου
- Λιμνοθάλασσες των Στενών Λευκάδας ή Γύρας (Παλαιόνι-Αυλήμων) (GR2240001),
- Λιμνοθάλασσα Αλυκής Αλεξάνδρου (ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΥ 1994)
- Λιμνοδεξαμενή Καρυάς
- Περιοχή Χορτάτων (GR2240002)
- Κόλπος Βλυχού (ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΥ 1994)

β) χείμαρροι-ποταμοί :

Οι καταρράκτες στο φαράγγι του Δημοσάρη στην περιοχή της Ράχης, οι καταρράκτες της Ακόνης στην Καρυά.

γ) δάση:

Το δρυοδάσος των Σκάρων, τα δάση χαλέπιου πεύκης που καλύπτουν τις δυτικές ακτές (από την χερσόνησο Αθανίου έως την ευρύτερη περιοχή του οικισμού Άγιου Νικήτα), οι αναδασωτέες εκτάσεις στην ευρύτερη περιοχή των οικισμών Φρύνη, Τσουκαλάδες, Καρυά, Εγκλουβή, Καλαμίτσι, Άγιος Πέτρος και Χαραδριάτικα.

δ) όρη:

Το Μέγα Όρος, οι τρεις κύριες κορυφές του όρους Σταυρωτά καθώς και οι βόρειες πλαγιές του όρους.

στ) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία):

Το Αλαβάστρινο Σπήλαιο (νοτιοδυτικά της Λευκάδας-περιοχή Αγίας Αικατερίνης).

ζ) ακτές:

Οι πιο ομαλές και εύκολα προσβάσιμες παραλίες βρίσκονται στο βόρειο, το ανατολικό και το νότιο τμήμα του νησιού (Αμμόγλωσσα, παραλία της Γυρόπετρας, παραλία στην Βασιλική, Αγιοφύλλη, Άμμουςος, Εύγηρος, Μικρός Γυαλός, παραλία του Δεσεμίου, Νικιάνα). Αντίθετα, στο δυτικό τμήμα του νησιού εντοπίζονται παραλίες που παρουσιάζουν βραχώδη ανάπτυξη με απότομες κλίσεις και -σε αρκετές περιπτώσεις- δύσκολη προσβασιμότητα (παραλία του Άγιου Νικήτα, Μύλος, Κάθισμα, Καλαμίτσι, Κομήλι, Γυαλός, Εγκρεμνοί, Πόρτο-Κατσίκι). Οι τελευταίες (Εγκρεμνοί, Πόρτο Κατσίκι) συνιστούν ιδιαίτερα εντυπωσιακά τοπία ενώ συγκαταλέγονται στις διεθνούς εμβέλειας ακτές και κολυμβητικές παραλίες παγκοσμίως.

η) ακατοίκητες νησίδες:

Άγιος Κωνσταντίνος.

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Λευκάδας αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Ελαιώνες όρους Σταυρωτά, ελαιώνες Μαραντοχωρίου, καθώς και σε άλλα σημεία του νησιού.

β) αμπελώνες

Αμπελώνες Απολλωνίων, αμπελώνες Σφακιωτών, καθώς και σε άλλα σημεία του νησιού.

γ) αναβαθμίδες

Αναβαθμίδες υπάρχουν διάσπαρτες στο νησί, σε επικλινή εδάφη.

δ) ξερολιθιές

Ξερολιθιές υπάρχουν διάσπαρτες στο νησί.

ε) ανεμόμυλοι

Υπάρχουν 4 ανεμόμυλοι στην παραλία της Γύρας (κοντά στην πόλη της Λευκάδας) καθώς επίσης και σε άλλα σημεία του νησιού.

στ) φάροι

Οι φάροι που εντοπίζονται στην Λευκάδα είναι οι εξής:

Ο φάρος (1861) στο Φρούριο της Αγίας Μαύρας, στην είσοδο της πόλης, ο φάρος στη βραχονησίδα του Βολιού (1913), στη νότια είσοδο της διώρυγας της Λευκάδας και ο φάρος στο ακρωτήριο Λευκατάς ή Δουκάτο (1890), στη νοτιοδυτική πλευρά του νησιού.

ζ) οχυρωματικές κατασκευές

Οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στην Λευκάδα είναι οι εξής:

Το κάστρο της Αγίας Μαύρας στην είσοδο της πόλης και το κάστρο του Αλεξάνδρου στο νησάκι Φόρτι, στον δίαυλο της Λευκάδας.

η) ξωκλήσια

Το εκκλησάκι του Αγίου Δονάτου κοντά στο χωριό Εγκλουβή, το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία στην περιοχή του Αγίου Δονάτου, καθώς και σε άλλα σημεία του νησιού.

θ) παραδοσιακοί οικισμοί

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Λευκάδας είναι οι εξής:

Άγιος Νικήτας, Σύβota.

ι) χερσαίοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στη Λευκάδα είναι οι εξής:

Το κάστρο της Αγίας Μαύρας (ΦΕΚ 1146Β', 15-9-2000), η Αρχαία πόλη της Λευκάδας (ΦΕΚ 679Β', 2-9-1993 ΚΑΙ 792Β', 6-10-1993), χώρος του Νυδρίου-Νικιάνας (ΦΕΚ 329 Α.Α.Π., 10-8-2010), χώρος της Χερσόνησος Λευκάτα και της θέσης δυτικά της περιοχής Νηρά (ΦΕΚ 199 Α.Α.Π., 13-6-2012).

κ) άλλα αξιόλογα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς:

Θολωτός τάφος μυκηναϊκής εποχής στον Άγιο Νικήτα, αρχαία κτίρια στη Βασιλική, το Αθάνι και το Περιγιάλι, 16 αγροικίες-πύργοι σε διάφορα σημεία του νησιού (Πόρος, Εύγηρος, Μαραντοχώρι, Κατωχώρι, Νικιάνα, Γένη, Εγκουβή, Βασιλική, Νεοχώρι, Ράχη, Παλαιοκατουόνα, Ελλομενός), "βόλτοι" (πέτρινα θολωτά κτίσματα) στο οροπέδιο της Εγκλουβής.

6.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Η Λευκάδα βρίσκεται βορειώς της Κεφαλονιάς, ενώ οι ακτές της βρίσκονται πολύ κοντά με τις ακτές της ηπειρωτικής Ελλάδας. Συνδέεται με την Αιτωλοακαρνανία μέσω πλωτής γέφυρας.

6.3 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΕΥΚΑΤΑΣ

6.3.1 Περιγραφή

Το ακρωτήριο Λευκάτας (ή Νιράς ή Δουκάτο ή Άλμα της Σαπφούς ή Κάβο της Κυράς) -από όπου εικάζεται ότι πήρε και το όνομά του το νησί της Λευκάδας- βρίσκεται νοτιοδυτικά του νησιού, στην ομώνυμη χερσόνησο. Αποτελεί ένα τοπίο εξαιρετικού κάλλους, με κυρίαρχο στοιχείο τους λευκούς απόκρημνους βράχους και την εκπληκτική θέα προς την Κεφαλονιά και την Ιθάκη.

Το τοπίο αυτό, εκτός από την ιδιαίτερα επιβλητική ομορφιά που παρουσιάζει, συνδέεται και με πανάρχαιους μύθους, τελετουργίες καθαρμών και ερωτικές ιστορίες με τραγική κατάληξη. Σύμφωνα με την παράδοση, από το ακρωτήριο αυτό, η αρχαία ποιήτρια Σαπφώ, απελπισμένη από τον άτυχο έρωτά της για τον Φάωνα αυτοκτόνησε.

Ακόμη, έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης πολλών συγγραφέων, ποιητών καθώς και περιηγητών.

6.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Το ακρωτήριο Λευκάτας βρίσκεται νοτιοδυτικά της Λευκάδας, στην ομώνυμη χερσόνησο. Μάλιστα, αποτελεί και το νοτιότερο σημείο του νησιού.

6.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Στην περιοχή του ακρωτηρίου έχουν βρεθεί κατάλοιπα αρχαίου ναού του Απόλλωνα του Λευκάτα, ο οποίος ήταν και θαλάσσιος θεός, προστάτης των ναυτικών. Για το λόγο αυτό ολόκληρη η χερσόνησος του Λευκάτα έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος (2012). Τις ανασκαφές στην περιοχή είχε πραγματοποιήσει από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο Γερμανός αρχιτέκτονας και αρχαιολόγος Γουλιέλμος Ντέρπεφλντ, ο οποίος υποστήριξε τη θεωρία ότι η ομηρική Ιθάκη είναι το σημερινό νησί της Λευκάδας. Μάλιστα, το ακρωτήριο αποτελεί έναν από τους πιο γνωστούς βράχους της αρχαιότητας, την ομηρική “Λευκάς Πέτρα”.

Στη θέση που υπήρχε το ιερό του Απόλλωνα υψώνεται σήμερα ο φάρος του ακρωτηρίου Λευκάτας. Ο φάρος αυτός, ο οποίος κατασκευάστηκε αρχικά το 1890, αποτελείται από κυλινδρικό πύργο ύψους 15.00 μ., καθώς και από κατοικία φαροφυλάκων. Από το 1985 λειτουργεί ως επιτηρούμενος ηλεκτρικός φάρος.

6.3.4 Αξίες

Η περιοχή του ακρωτηρίου του Λευκάτα αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ιστορικής-πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού αλλά και της Περιφέρειας, τόσο λόγω της εύρεσης σε αυτήν σημαντικών καταλοίπων του ναού του Απόλλωνα, όσο και λόγω της σύνδεσής της με πανάρχαιους μύθους και τελετουργίες που διαπερνούν την ίδια την ιστορία και τις παραδόσεις του τόπου. Επίσης, η ύπαρξη του φάρου σηματοδοτεί με ξεχωριστό τρόπο την χερσόνησο του Λευκάτα και καταδεικνύει την περίοπτη θέση που κατείχε το νησί στην ναυτική ιστορία.

Τα ίδια τα γεωλογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της εν λόγω περιοχής συστήνουν ένα τοπίο ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και άγριας ομορφιάς.

6.3.5 Απειλές

Απειλή για την εν λόγω περιοχή αποτελούν οι κάθε είδους πιθανές επεμβάσεις στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης. Πρόκειται για μια απειλή μειωμένου βαθμού διότι πρόσφατα - το 2012 - το ακρωτήριο του Λευκάτα κηρύχθηκε αρχαιολογικός χώρος. (ΦΕΚ 199/Α.Α.Π./2012)

6.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

- Εκπόνηση μελέτης για την αναστήλωση του μνημείου, και κατασκευή του έργου,
- Απαγόρευση κάθε είδους οικοδομικής δραστηριότητας στην ευρύτερη περιοχή, εκτός των απαραίτητων τεχνικών υποδομών για τη λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου
- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου του μνημείου και ανάδειξή του
- Επαναλειτουργία ως φάρος
- Επεξεργασία και εξειδίκευση του Διατάγματος προστασίας
- Όλες οι μελέτες και τα έργα σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου περί προστασίας αρχαιοτήτων.

6.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Η περιοχή του ακρωτηρίου του Λευκάτα μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό επίπεδο.

6.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ πρέπει να προταθεί ΠΕΠ στα όρια που θα καθοριστούν από την αρμόδια Εφορία καθώς και όροι και περιορισμοί που θα καθοριστούν επίσης από την αρμόδια Εφορία.

Να επιδιωχθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την ανάδειξη και την διαμόρφωση της εν λόγω περιοχής.

6.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ: ΤΟ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΟ ΥΓΡΟΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ ΑΛΥΚΩΝ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

6.4.1 Περιγραφή

Βορειοανατολικά της πόλης της Λευκάδας και σε άμεση γεινίαση με αυτήν βρίσκεται ένα σύμπλεγμα εκτεταμένων υγροτόπων το οποίο περιλαμβάνει λιμνοθάλασσες, δύο αλυκές, αμμολωρίδες, καθώς επίσης και εκτατικές ιχθυοκαλλιέργειες.

Οι λιμνοθάλασσες των στενών Λευκάδας μαζί με τις αλυκές Λευκάδας ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000 ως προστατευόμενες περιοχές

Στην περιοχή αυτή βρίσκεται και ο δίαυλος της Λευκάδας, τον οποίο διασχίζουν καθημερινά μικρά πλεούμενα.

6.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η εν λόγω περιοχή βρίσκεται βορειοανατολικά της πόλης της Λευκάδας και σε άμεση επαφή με αυτήν.

6.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η εν λόγω περιοχή παρουσιάζει μία πολύ ιδιαίτερη φυσιογνωμία εξαιτίας του ενδιαφέροντος συμπλέγματος λιμνοθαλασσών, αλυκών, αμμολωρίδων, του διαύλου Λευκάδας καθώς και της άμεσης γειννίασης με το αστικό τοπίο της πόλης, από το οποίο προβάλλει το γραφικό παραλιακό μέτωπο του ιστορικού κέντρου της πόλης.

Ειδικά οι αλυκές αποτελούν σημαντικό τμήμα της ιστορίας του τόπου.

Στην περιοχή εντοπίζονται επίσης, δύο κάστρα, το κάστρο της Αγίας Μαύρας στην είσοδο της πόλης και το κάστρο του Αλεξάνδρου (ή Torretta) στο νησάκι Φόρτι, στον διάυλο της Λευκάδας.

Ιδιαίτερο στοιχείο του τοπίου συνιστούν και οι ανεμόμυλοι στην παραλία της Γύρας.

6.4.4 Αξίες

Καταρχάς, η περιοχή έχει μεγάλη οικολογική αξία εξαιτίας της ύπαρξης ενός εκτεταμένου συμπλέγματος υγροτόπων, καθώς και κοινωνικοοικονομική αξία εξαιτίας της παραδοσιακής εκμετάλλευσης φυσικών πόρων.

Ακόμη, έχει τεράστια ιστορική αξία λόγω της ύπαρξης σε αυτήν των δύο αλυκών: της Λευκάδας και του Αλεξάνδρου (ή της Torretta). Οι πρώτες αλυκές, νοτιοανατολικά της πόλης, δημιουργήθηκαν από Φράγκους (τους Τόκκους), στις αρχές του 15^{ου} αιώνα, ενώ οι δεύτερες, οι αλυκές Αλεξάνδρου (ή της Torretta) -νοτιότερα των πρώτων, στο λιμάνι του Δρεπάνου- δημιουργήθηκαν από τους Ενετούς το 1684. Οι δύο αλυκές είχαν χωροθετηθεί σε θέσεις οι οποίες εξασφάλιζαν τόσο την υψηλή ποιότητα όσο και τη μεγάλη ποσότητα της παραγωγής. Στην ανατολική άκρη των αλυκών Αλεξάνδρου υπήρχε κάστρο (οχυρό Torretta) το οποίο τις προφύλασσε από εχθρικές επιδρομές. Μετά τη διάνοιξη του διαύλου Λευκάδας ένα τμήμα των αλυκών αποσχίστηκε με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί το σημερινό νησάκι Φόρτι, στο οποίο εντοπίζεται και το κάστρο του Αλεξάνδρου (ή Torretta).

Οι πρώτες αλυκές έπαυσαν να λειτουργούν το 1948. Το 1990 ο χώρος που καταλάμβαναν οι αλυκές επιχώθηκε και χρησιμοποιήθηκε για την επέκταση της πόλης. Η λειτουργία των αλυκών Αλεξάνδρου διακόπηκε το 1990 και έκτοτε έχουν παρουσιάζουν την εικόνα μιας εγκαταλελειμμένης έκτασης.

Επομένως αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της βιομηχανικής-πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού και της Περιφέρειας γενικότερα.

Συνολικά, η εν λόγω περιοχή συνιστά ένα τοπίο ιδιαίτερης φυσιογνωμίας εξαιτίας του συνδυασμού ενδιαφερόντων φυσικών, οικολογικών, γεωμορφολογικών και ιστορικών στοιχείων. Επιπλέον, η περιοχή βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τον αστικό ιστό της πόλης της Λευκάδας και χαρακτηρίζεται από τη συχνή διέλευση μικρών πλεούμενων κατά μήκος του διαύλου.

6.4.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται σήμερα η περιοχή είναι οι οικιστικές και τουριστικές πιέσεις, καθώς και ο κίνδυνος ρύπανσης του θαλάσσιου υποδοχέα από την μη ελεγχόμενη διάθεση υγρών αποβλήτων. Συγκεκριμένα, οι αλυκές Αλεξάνδρου έχουν μετατραπεί σε μια μεγάλη εγκαταλελειμμένη και υποβαθμισμένη περιοχή, με επιπτώσεις τόσο στην ποιότητα ζωής των κατοίκων όσο και στη διατήρηση της ισορροπίας του ευρύτερου οικοσυστήματος.

6.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου του οικοσυστήματος των λιμνοθαλασσών. Επίσης, προτείνεται η εκπόνηση σχεδίου αποκατάστασης και διαμόρφωσης της περιοχής των αλυκών Αλεξάνδρου, ώστε να λειτουργήσει και να αναδειχθεί ως ένα τοπίο και μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς, όπου η μεν συγκεκριμένη παραγωγική δραστηριότητα κατέληξε στην οριστική διακοπή της, αλλά, με κατάλληλη επιχειρησιακή οργάνωση, είναι δυνατόν να λειτουργήσει πλέον ως ένας τόπος αναπαράστασής της, στο πλαίσιο της ευαισθητοποίησης των επισκεπτών.

6.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Οι λιμνοθάλασσες της εν λόγω περιοχής μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο λιμνοθαλάσσιων οικοσυστημάτων της Περιφέρειας που βρίσκονται στις Π.Ε., όπως στην Κέρκυρα και την Κεφαλονιά.

Η αλυκή Αλεξάνδρου μπορεί να ενταχθεί ως σημαντικός κόμβος του δικτύου οικοπολιτιστικών διαδρομών του νησιού, καθώς επίσης και ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου αλυκών σε εθνικό επίπεδο. Σημειωτέον, οι περιοχές αλυκών τα τελευταία χρόνια έχουν

αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από διάφορους επιστημονικούς κλάδους (ιστορικοί, τεχνικοί, γεωγράφοι κ.ά.) και με αυτή την έννοια η περιοχή θα αποτελέσει καινοτόμα εφαρμογή των αποτελεσμάτων των επιστημονικών ερευνών.

6.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Το ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ που πρέπει να εκπονηθεί, θα πρέπει να προβεί σε οριοθέτηση της περιοχής και πρόβλεψη Περιοχής Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) με συγκεκριμένους περιορισμούς.

Συνεχής έλεγχος των δραστηριοτήτων (τουριστικές δραστηριότητες, διάθεση και επεξεργασία λυμάτων και αποβλήτων κλπ.) που γεινιάζουν με το οικοσύστημα της περιοχής, καθώς και απαγόρευση των παράνομων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την ισορροπία του οικοσυστήματος.

Κήρυξη από το Υπουργείο Πολιτισμού του χώρου ως ιστορικού, στον οποίο έδρευε διαχρονικά μια παραδοσιακή παραγωγική δραστηριότητα.

6.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

6.5.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο της Λευκάδας αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως ξερολιθιές και αναβαθμίδες. Ειδικά οι ελαιώνες και οι αμπελώνες της Λευκάδας κυριαρχούν στο αγροτικό τοπίο του νησιού.

Βέβαια, η γεωργική γη στη Λευκάδα αποτελεί ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασης λόγω του ορεινού χαρακτήρα της ενδοχώρας του νησιού.

6.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες και οι αμπελώνες είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί, όπως επίσης και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τους ελαιώνες Μαραντοχωρίου, τους ελαιώνες του όρους Σταυρωτά, τους αμπελώνες Απολλωνίων, καθώς και τους αμπελώνες Σφακιωτών. Διάσπαρτες εντοπίζονται και οι ξερολιθιές καθώς επίσης και οι αναβαθμίδες, σε επικλινή εδάφη του νησιού.

6.5.3 *Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά*

Οι ελαιώνες και αμπελώνες της Λευκάδας σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το αγροτικό τοπίο του νησιού και προσδίδουν σε αυτό μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία.

Το αγροτικό τοπίο του νησιού συμπληρώνουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως οι ξερολιθιές και οι αναβαθμίδες.

6.5.4 *Αξίες*

Οι ελαιώνες και αμπελώνες έχουν μεγάλη πολιτιστική αξία διότι αποτελούν πλουτοπαραγωγικούς πόρους αλλά και διότι συνιστούν αξιόλογα στοιχεία του αγροτικού τοπίου.

6.5.5 *Απειλές*

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο ελαιώνας της Λευκάδας είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεών του καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή του όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή του.

6.5.6 *Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση*

Προτείνεται η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον ελαιώνα της Λευκάδας, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού (γεωργικού) πόρου όσο και για την προστασία και ανάδειξή του ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.

6.5.7 *Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία*

Προτείνεται η ένταξη των ελαιώνων και αμπελώνων της Λευκάδας σε ένα δίκτυο οικοπολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει την ενδοχώρα του νησιού, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, οινοτουρισμός κ.ά.).

6.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα της Λευκάδας σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

6.6 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΟΠΙΟ ΛΕΥΚΑΔΑΣ (τοπίο βυθού και υδάτινης στήλης)

6.6.1 Περιγραφή

Το θαλάσσιο τοπίο της Λευκάδας παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία παρότι δεν είναι άμεσα ευδιάκριτο όπως τα χερσαία τοπία. Τα σημαντικότερα στοιχεία του θαλάσσιου τοπίου είναι οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι περιοχές ναυαγίων, οι περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων καθώς και οι περιοχές αλιευμάτων.

Τα λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*) είναι ένα είδος ανώτερου ενδημικού μεσογειακού φυτού της θάλασσας (αγγειόσπερμο) που ανθοφορεί και έχει το χαρακτηριστικό να συνθέτει έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

6.6.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι θαλάσσιες περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας εντοπίζονται στη βόρειά και ανατολική πλευρά της Λευκάδας.

6.6.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθότι φέρουν μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία. Ακόμη, οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ένα ιδιαίτερα εντυπωσιακό τοπίο βυθού καθώς συνθέτουν έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

6.6.4 Αξίες

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων έχουν ιδιαίτερη ιστορική, αρχαιολογική και ευρύτερα πολιτιστική αξία.

Οι περιοχές στις οποίες εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές διότι αποτελούν καταφύγιο και περιοχή αναπαραγωγής μεγάλου αριθμού ψαριών και ασπόνδυλων οργανισμών. Ταυτόχρονα αποτελούν σημαντική πηγή πρωτογενούς παραγωγής οξυγόνου και οργανικής ύλης. Ως ανώτερο φυτό, έχει την ιδιότητα να φωτοσυνθέτει, δεσμεύει δηλαδή διοξείδιο του άνθρακα χρησιμοποιώντας το φως του ήλιου και το μετατρέπει σε οργανικό άνθρακα για τη δημιουργία βιομάζας αλλά και οξυγόνου. Το γεγονός ότι το 30% της οργανικής ύλης που παράγουν καταλήγει σε μεγαλύτερα βάθη, δείχνει ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τα θαλάσσια οικοσυστήματα στο σύνολό τους. Επίσης, συμβάλλει σημαντικά στην προστασία των ακτών από τη διάβρωση, καθώς οι ρίζες του συγκρατούν το ίζημα του θαλάσσιου πυθμένα, ενώ η υψηλή πυκνότητα των φύλλων του απορροφά μέρος της ενέργειας των κυμάτων.

6.6.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στην ίδια την ιδιαιτερότητά τους, εξαιτίας του εντοπισμού τους σε θαλάσσια περιβάλλοντα. Έτσι, η οριοθέτηση και κατ' επέκταση η ένταξή τους σε ζώνες προστασίας καθίσταται δυσκολότερη. Συνοπτικά, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι είναι: κίνδυνοι από φυσικά φαινόμενα και γεωφυσικές μεταβολές, λαθρανασκαφές, συστηματική αλιεία με μηχανικούς τρόπους, ποντίσιες καλωδίων και αγωγών, γεωτρήσεις, υποβρύχιες δραστηριότητες, οικιστική ανάπτυξη, νέα λιμενικά έργα, εκμετάλλευση αιγιαλού και παραλίας (καταπατήσεις), παράκτια αλιεία, αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων, αυθαίρετες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιεργειών-ιχθυοκαλλιεργειών.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι κυριότερες απειλές προέρχονται από την αλόγιστη ιχθυοκαλλιέργεια, την αλιεία με παράνομα μέσα -όπως συρόμενα εργαλεία και ανεξέλεγκτα αγκυροβόλια- καθώς και από την αύξηση των επισκεπτών των παράκτιων περιοχών (οικιστική και τουριστική ανάπτυξη) τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση αποβλήτων που ρίπτονται στη θάλασσα. Μεγάλη απειλή αποτελεί και η γρηγορότερη ανάπτυξη των φυκών *Caulerpa racemosa* και *Caulerpa taxifolia*, τα οποία έχουν εισβάλλει στη Μεσόγειο και παίρνουν τη θέση των εν λόγω θαλάσσιων φυτών.

Γενικότερα, οι πιο σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο τοπίο προέρχονται από τις πάσης φύσεως ανθρώπινες δραστηριότητες.

6.6.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) Κήρυξη ενάλιων αρχαιολογικών χώρων ως χώροι που χρήζουν ειδική νομική προστασία
- β) Κήρυξη ναυαγίων πλοίων
- γ) Συστηματική ερευνητική επισκόπηση για την ψηφιακή χαρτογράφηση των ελληνικών βυθών και σύσταση αρχείου ναυαγίων και ενάλιων αρχαιολογικών χώρων
- δ) Απαγόρευση της αλιείας
- ε) Απαγόρευση της αγκυροβολίας
- στ) Απαγόρευση της υποβρύχιας δραστηριότητας με αναπνευστικές συσκευές.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) χαρτογράφηση
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου

6.6.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το θαλάσσιο τοπίο της Λευκάδας με τα επιμέρους στοιχεία του μπορεί να ενταχθεί σε ένα θεματικό δίκτυο οικο-πολιτιστικών διαδρομών -και συγκεκριμένα καταδυτικών- σε περιφερειακό επίπεδο, στα πλαίσια προώθησης του καταδυτικού τουρισμού

6.6.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι:

- α) Ένταξη των χώρων αυτών από τα ΓΠΣ σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟ ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β)
- β) Απαγόρευση οποιασδήποτε δράσης ή κατασκευής έργου που δύναται να θίξει τον αρχαιολογικό χώρο.

Περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας:

- α) Χαρακτηρισμός των περιοχών θαλάσσιας Ποσειδωνίας από τα ΓΠΣ ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ)
- β) Απαγόρευση οποιωνδήποτε έργων τα οποία επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και το τοπίο
- γ) Δημιουργία καταδυτικών πάρκων στις ζώνες αυτές με την υπό περιορισμούς επίσκεψή τους.

6.7 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

6.7.1 Περιγραφή

Η Λευκάδα διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό ακτών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά δια θαλάσσης είτε δια ξηράς. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο του παράκτιου χώρου -τόσο στην παραλία όσο και στην περιβάλλουσα περιοχή- διότι η οικιστική ανάπτυξη επεκτείνεται αλόγιστα και συχνά με αυθαίρετες κατασκευές. Ωστόσο, τμήματα των κολυμβητικών ακτών παρουσιάζουν ακόμη φυσικά χαρακτηριστικά και συστήνουν ένα αξιόλογο τοπίο το οποίο χρήζει προστασίας.

Επίσης, η Λευκάδα διαθέτει αρκετά σπήλαια είτε θαλάσσια είτε χερσαία. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τα χερσαία σπήλαια είναι κενοί χώροι μέσα στα πετρώματα και έχουν είσοδο που επιτρέπει την επικοινωνία με την επιφάνεια. Κάθε σπήλαιο μπορεί να είναι συνολικά ή κατά ένα μέρος γεμάτο με ιζήματα, δηλαδή με υλικά που μεταφέρονται εκεί κυρίως από τη διάβρωση των πετρωμάτων, από νερό ή πάγο. Η μορφή και το μέγεθος των σπηλαίων ποικίλλει εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων που συνδέονται με τη δομή και τη σύσταση του πετρώματος, τη γεωμετρία των ρωγμών που παρουσιάζει, το ανάγλυφο της περιοχής στην οποία βρίσκεται, τις υδρολογικές συνθήκες και πολλά άλλα στοιχεία μικρότερης σημασίας.

6.7.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής του νησιού.

Ένα από τα πιο σημαντικά σπήλαια της Λευκάδας είναι το Αλαβάστρινο σπήλαιο στα νοτιοδυτικά του νησιού, στην περιοχή της Αγίας Αικατερίνης.

6.7.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι πιο ομαλές και εύκολα προσβάσιμες παραλίες βρίσκονται στο βόρειο, το ανατολικό και το νότιο τμήμα του νησιού (Αμμόγλωσσα, παραλία της Γυρόπετρας, παραλία στην Βασιλική, Αγιοφύλλη, Άμμουσος, Εύγηρος, Μικρός Γυαλός, παραλία του Δεσεμίου, Νικιάνα). Αντίθετα, στο δυτικό τμήμα του νησιού εντοπίζονται παραλίες που παρουσιάζουν βραχώδη ανάπτυξη με απότομες κλίσεις και -σε αρκετές περιπτώσεις- δύσκολη προσβασιμότητα (παραλία του Άγιου Νικήτα, Μύλος, Κάθισμα, Καλαμίτσι, Κομήλι, Γυαλός, Εγκρεμνοί, Πόρτο-Κατσίκι). Οι τελευταίες (Εγκρεμνοί, Πόρτο Κατσίκι) συνιστούν ιδιαίτερα εντυπωσιακά τοπία ενώ συγκαταλέγονται στις διασημότερες παραλίες παγκοσμίως.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια του νησιού αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

6.7.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα σπήλαια, θαλάσσια και χερσαία, αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

6.7.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

6.7.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

Όσον αφορά τα χερσαία σπήλαια προτείνεται:

- α) μελέτες και έργα ανάδειξης των σπηλαίων, καθώς και της οδού προσπέλασης προς αυτά
- β) παρακολούθηση των κλιματικών και γεωλογικών εξελίξεων ώστε οι πιθανές μεταβολές να αντιμετωπίζονται εγκαίρως με ειδικά διαχειριστικά μέτρα.

6.7.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια της Λευκάδας μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών του νησιού στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

6.7.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ, όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα

γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

6.8 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

6.8.1 Περιγραφή

Η Λευκάδα διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό αξιόλογων στοιχείων κτισμένης κληρονομιάς. Εξέχουσα θέση καταλαμβάνει η Παλιά Πόλη της Λευκάδας, η οποία παρουσιάζει μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία. Επίσης, στο νησί συναντούμε πολλά αξιόλογα ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και μεμονωμένα στοιχεία όπως ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλους και φάρους τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο.

6.8.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά μνημεία, ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του νησιού. Συγκεκριμένα:

- οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της Λευκάδας είναι οι εξής:
Το κάστρο της Αγίας Μαύρας (ΦΕΚ 1146B', 15-9-2000), η Αρχαία πόλη της Λευκάδας (ΦΕΚ 679B', 2-9-1993 ΚΑΙ 792B', 6-10-1993), χώρος του Νυδρίου-Νικιάνας (ΦΕΚ 329 Α.Α.Π., 10-8-2010), χώρος της Χερσόνησος Λευκάτα και της θέσης δυτικά της περιοχής Νηρά (ΦΕΚ 199 Α.Α.Π., 13-6-2012).
- οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Λευκάδας είναι οι εξής:
Άγιος Νικήτας, Σύβοτα.
- άλλα αξιόλογα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς:
Θολωτός τάφος μυκηναϊκής εποχής στον Άγιο Νικήτα, αρχαία κτίρια στη Βασιλική, το Αθάνι και το Περιγιάλι, 16 αγροικίες-πύργοι στις διάφορα σημεία του νησιού (Πόρος, Εύγηρος, Μαραντοχώρι, Κατωχώρι, Νικιάνα, Γένη, Εγκουβή, Βασιλική, Νεοχώρι, Ράχη, Παλαιοκατουόνα, Ελλομενός), "βόλτοι" (πέτρινα θολωτά κτίσματα) στο οροπέδιο της Εγκλουβής.
- τα πιο σημαντικά ξωκλήσια που εντοπίζονται στην Λευκάδα είναι τα εξής:
Το ξωκλήσι του Αγίου Δονάτου κοντά στο χωριό Εγκλουβή, το ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία στην περιοχή του Αγίου Δονάτου.
- οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στην Λευκάδα είναι οι εξής:

Το κάστρο της Αγίας Μαύρας στην είσοδο της πόλης και το κάστρο του Αλεξάνδρου στο νησάκι Φόρτι, στον δίαυλο της Λευκάδας.

- οι φάροι που εντοπίζονται στην Λευκάδα είναι οι εξής:
Ο φάρος (1861) στο Φρούριο της Αγίας Μαύρας, στην είσοδο της πόλης, ο φάρος στη βραχονησίδα του Βολιού (1913), στη νότια είσοδο της διώρυγας της Λευκάδας και ο φάρος στο ακρωτήριο Λευκατάς ή Δουκάτο (1890), στη νοτιοδυτική πλευρά του νησιού.

6.8.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η Παλαιά Πόλη της Λευκάδας καταλαμβάνει προεξάρχουσα θέση όσον αφορά την κτισμένη κληρονομιά του νησιού. Παρουσιάζει μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία, με βασικό στοιχείο τα χαρακτηριστικά αντισεισμικά κτήρια τα οποία διαθέτουν κυματοειδείς λαμαρίνες στην εξωτερική τους επένδυση. Επίσης, η πόλη είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τις “Γιορτές Λόγου και Τέχνης”, έναν από τους παλαιότερους πολιτιστικούς θεσμούς της χώρας.

Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Λευκάδας απηχούν την παραδοσιακή επτανησιακή αρχιτεκτονική, καθώς και έναν συγκεκριμένο τρόπο χωρικής οργάνωσης. Ο χαρακτήρας των παραδοσιακών οικισμών συγκροτείται από τον συνδυασμό του δομημένου χώρου με το φυσικό τοπίο που τους περιβάλλει.

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Λευκάδας μαρτυρούν την ιδιαιτερότητα της ιστορικής της διαδρομής ως νησί του Ιονίου ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών του νησιού και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στο νησί καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι της Λευκάδας, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός τους εξοπλισμός καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

6.8.4 Αξίες

Η Παλαιά Πόλη της Λευκάδας φέρει μεγάλη ιστορική και πολιτιστική αξία, τόσο λόγω της πολεοδομικής της οργάνωσης όσο και λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής της φυσιογνωμίας. Ο βασικός πολεοδομικός της ιστός διαμορφώθηκε κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας. Ακόμη, χαρακτηρίζεται από ένα μοναδικό δομικό σύστημα αντισεισμικής κατασκευής το οποίο έχει προσδώσει έναν διακριτό χαρακτήρα στο σύνολο του κτιριακού αποθέματος της παλιάς πόλης. Για τους λόγους αυτούς η Παλαιά Πόλη της Λευκάδας χρήζει άμεσης προστασίας, ανάδειξης και ολοκληρωμένης διαχείρισης.

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διότι, ως αναπόσπαστο στοιχείο του τοπίου, χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ταυτότητα της περιοχής. Σε αντίθεση με τα μνημεία, αποτελούν ζωντανά κελύφη με χρήσεις και λειτουργίες που εξυπηρετούν τη σύγχρονη ζωή, γι' αυτό και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμος στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι μείζονος σημασίας διότι μαρτυρούν την κατοίκηση και ανάπτυξη του νησιού κατά την αρχαιότητα αλλά κατά τα νεώτερα χρόνια της ιστορίας.

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπόσημα..

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπόσημα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιάζουσας μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου αλλά και της βιομηχανικής ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

6.8.5 Απειλές

Παλαιά Πόλη Λευκάδας:

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται η παλιά πόλη συνίστανται στην έλλειψη ενός προγράμματος διατήρησης, προστασίας, ανάδειξης και διαχείρισής της. Ακόμη, η υπέρμετρη και μη ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων χρόνων έχει επιφέρει μια γενικότερη υποβάθμιση καθώς και αλλοίωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι η αλλοίωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, του πολεοδομικού ιστού (δομή), του ευρύτερου περιβάλλοντος-τοπίου, της πολιτιστικής ταυτότητας (τοπικής κουλτούρας). Ακόμη, η απώλεια συνοχής του δομημένου χώρου, της κλίμακας των κτισμάτων καθώς και της διάκρισης μεταξύ οικισμού και υπαίθρου.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο κίνδυνος αλλοίωσης-κατάρρευσης των μνημείων, οι αρχαιοκαπηλίες, η υποβάθμιση λόγω εγκατάλειψης, η οικιστική ανάπτυξη καθώς και οι παραβιάσεις όρων και οι αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και η έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

6.8.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Παλαιά Πόλη Λευκάδας:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για την προστασία, διατήρηση, ανάδειξη και ολοκληρωμένη διαχείριση της Παλαιάς Πόλης της Λευκάδας.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”). Επίσης, προτείνεται η κήρυξη και οριοθέτηση των μη κηρυγμένων και μη οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων καθώς και η εκτέλεση έργων συντήρησης, αποκατάστασης, ανάδειξης αλλά και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων της Λευκάδας, ούτως ώστε να επιλεχθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης όλων των φάρων της Λευκάδας καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτών καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους, όπως για παράδειγμα η μετατροπή τους σε μουσεία.

6.8.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Παλαιά Πόλη Λευκάδας:

Η Παλαιά Πόλη της Λευκάδας μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών που θα διατρέχει όλο το νησί καθώς και ολόκληρη την Περιφέρεια. Επίσης, μπορεί να ενταχθεί σε ένα δίκτυο ιστορικών κέντρων πόλεων της Ελλάδας καθώς και της Μεσογείου γενικότερα.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Λευκάδας μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου παραδοσιακών οικισμών σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της επτανησιακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ως μέρος της ευρύτερης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της χώρας.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Λευκάδας μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς κόμβους ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών του νησιού.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Τα κάστρα της Λευκάδας μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

Φάροι:

Οι φάροι της Λευκάδας μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

6.8.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Παλαιά Πόλη Λευκάδας:

Όσον αφορά το ΓΠΣ και την Πολεοδομική Μελέτη, προτείνεται η άμεση εκτέλεση ενεργειών για την λειτουργική ισορροπία της Παλαιάς Πόλης της Λευκάδας και τη συγκράτηση των κατοίκων της με τη θέσπιση πολεοδομικών κινήτρων (ειδικοί όροι δόμησης) και οικονομικών κινήτρων (δάνεια ή επιχορηγήσεις για την επισκευή και συντήρηση των κτηρίων).

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών για τους παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και των περιοχών άμεσης γειτνίασης.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Από τα ΓΠΣ προτείνεται η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β).

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάροι:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

6.9 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΔΑΣΗ (ΛΕΥΚΑΔΑ)

6.9.1 Περιγραφή

Τα δάση στην Λευκάδα καταλαμβάνουν ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του νησιού. Στις ορεινές περιοχές (Μέγα όρος, όρος Σταυρωτά) κυριαρχεί η θαμνώδης και φρυγανώδης βλάστηση. Ακόμη, στην Λευκάδα υπάρχουν και ιδιαίτερος αξιόλογα αισθητικά δάση.

6.9.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Τα δάση που εντοπίζονται στο νησί της Λευκάδας είναι τα εξής: το δρυοδάσος των Σκάρων στο ομώνυμο όρος, τα δάση χαλέπιου πεύκης που καλύπτουν τις δυτικές ακτές του νησιού (από την χερσόνησο Αθανίου έως την ευρύτερη περιοχή του οικισμού Άγιου Νικήτα), οι αναδασωτέες εκτάσεις στην ευρύτερη περιοχή των οικισμών Φρύνη, Τσουκαλάδες, Καρυά,

Εγκλουβή, Καλαμίτσι, Άγιος Πέτρος και Χαραδριάτικα. Ακόμη, στον οικισμό Σύβρος, στο νότιο τμήμα της Λευκάδας, βρίσκεται το αισθητικό δάσος της Δάφνης.

6.9.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ιδιαίτερα αξιόλογο τοπίο αποτελεί το δρυοδάσος των Σκάρων, το οποίο φέρει μεγάλη οικολογική, αισθητική και ιστορική αξία. Πρόκειται για μια περιοχή ιδιαίτερου αισθητικού κάλλους της οποίας η ανάδειξη μπορεί να συντελέσει στην προώθηση του οικολογικού τουρισμού αλλά και στην προβολή του φυσικού πλούτου της Λευκάδας.

6.9.4 Αξίες

Τα δάση, εκτός από την τεράστια οικολογική τους αξία (παραγωγή οξυγόνου, αποτροπή πλημμυρών, προστασία εδάφους από την διάβρωση, προστασία από ισχυρούς ανέμους, προστασία από θορύβους, προστασία από τη ραδιενέργεια, διατήρηση εξισορροπημένου κλίματος, προστασία από τη ρύπανση, συντήρηση βιοποικιλότητας, υγιεινή επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό), συνιστούν τοπία ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και αισθητικής αξίας καθώς συνθέτουν ένα ξεχωριστό περιβάλλον το οποίο φιλοξενεί το δασικό οικοσύστημα.

6.9.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται τα δάση είναι:

- α) οι εκτεταμένες εκχερσώσεις για την επέκταση της γεωργικής γης
- β) η παράνομη υλοτομία και θήρα
- γ) οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με επακόλουθο την οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις
- δ) η υπερβόσκηση η οποία εμποδίζει τη φυσική αναγέννηση του δάσους
- ε) η έλλειψη πόρων και προσωπικού όσον αφορά τις κατά τόπους δασικές υπηρεσίες.

6.9.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους και της οικολογικής τους ισορροπίας.

6.9.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Λευκάδας μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο οικολογικών διαδρομών του νησιού -αλλά και της Περιφέρειας ευρύτερα- στα πλαίσια προώθησης του δασοτουρισμού σε συνδυασμό με τον περιπατητικό τουρισμό.

Ακόμη, τα αισθητικά δάση του νησιού μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου αισθητικών δασών σε εθνικό επίπεδο.

6.9.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Προτείνεται:

α) κατάρτιση δασικού κτηματολογίου

β) αναδάσωση καμένων δασών και δασικών εκτάσεων, με ανθεκτικά, στις πυρκαγιές, -όπου αυτό είναι δυνατό- πλατύφυλλα είδη σε μίξη.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας των δασών είναι αναγκαία:

- Η εφαρμογή σύγχρονων δασοκομικών και διαχειριστικών μεθόδων και επεμβάσεων
- Ο σχεδιασμός και η εναρμόνιση της υποβαθμισμένης διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων στις νέες συνθήκες ζήτησης της κοινωνίας (ορεινός τουρισμός, αναψυχή, κ.ά.).
- Η επέκταση της διαχείρισης των μη παραγωγικών αγροτικών και δασικών γαιών σε άλλου τύπου οικοσυστήματα εναλλακτικών δασικών προϊόντων.

Λοιπά αξιόλογα τοπία

Ακόμη, αξιόλογα τοπία στη ζώνη τοπίου της Λευκάδας συνιστούν:

α) πλήθος υγροτόπων

β) οι καταρράκτες στο φαράγγι του Δημοσάρη

γ) το Μέγα Όρος καθώς και οι τρεις κύριες κορυφές του όρους Σταυρωτά που κυριαρχούν στο ορεινό τοπίο του νησιού

6.10 ΤΟΠΙΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟ: Η ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΟΙΚΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

6.10.1 Περιγραφή

Μια ιδιαίτερος υποβαθμισμένη περιοχή του νησιού είναι το ανατολικό τμήμα του και συγκεκριμένα η παράκτια ζώνη που περιλαμβάνει την περιοχή από την πόλη της Λευκάδας μέχρι και τον παραλιακό οικισμό της Καλλιθέας.

Στην εν λόγω ζώνη παρατηρείται μια συνεχής και άναρχη (νόμιμη και παράνομη) δόμηση κατά μήκος του οδικού άξονα αλλά και της παραλίας. Η ζώνη αυτή συγκεντρώνει πλήθος χρήσεων, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα συμπαγές οικιστικό μόρφωμα.

6.10.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η παράκτια ζώνη στο ανατολικό τμήμα του νησιού και συγκεκριμένα από την πόλη της Λευκάδας έως και τον παραλιακό οικισμό της Καλλιθέας.

6.10.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής είναι η πυκνή δόμηση, οι τουριστικές εγκαταστάσεις, τα καταστήματα αναψυχής, η κατά μήκος της ακτής ανάπτυξη του οδικού δικτύου και η επιβάρυνση του περιβάλλοντος κατά τους θερινούς μήνες από τους υψηλούς κυκλοφορικούς φόρτους. Ωστόσο είναι χαρακτηριστικό, το φυσικό περιβάλλον και το τοπίο πυκνής βλάστησης που, λόγω του επικλινούς εδάφους, διατηρούνται και προβάλλονται πίσω από την παραλιακή ζώνη της οικιστικής ανάπτυξης.

6.10.4 Αίτια που οδήγησαν στην υποβάθμιση

Οι κυριότερες αιτίες που οδήγησαν στην υποβάθμιση του εν λόγω τοπίου είναι

- η άναρχη δόμηση που παρατηρείται εκατέρωθεν του οδικού άξονα και παράλληλα με την ακτογραμμή, καθώς και
- η έντονη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, με βάση τις διατάξεις της παρόδιας εκτός σχεδίου δόμησης,
- οι αυθαίρετες κατασκευές.

Πρόκειται, δηλαδή, για δόμηση η οποία έχει αναπτυχθεί άναρχα, χωρίς σχεδιασμό που συνοδεύεται από οπτική ρύπανση λόγω του πλήθους ακαλαίσθητων στοιχείων και κατασκευών, όπως διαφημιστικές πινακίδες, επιγραφές κλπ.

6.10.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται το τοπίο είναι η υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, λόγω της περιβαλλοντικής και οπτικής ρύπανσης.

6.10.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

- α) Αυστηρός έλεγχος της νομιμότητας των οικοδομών και κατασκευών
- β) Μέριμνα για την εξασφάλιση και υλοποίηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων
- γ) Διασφάλιση και επιβολή των κατάλληλων μέτρων για τη σωστή διάθεση των υγρών αποβλήτων, ούτως ώστε να αποφευχθεί η ρύπανση και υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα και της θάλασσας.

6.10.7 Σύνδεση με άλλα τοπία και επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η παρούσα υποβάθμιση του τοπίου αυτού ή η μελλοντική του αποκατάσταση

Η αναβάθμιση του τοπίου θα έχει θετικές επιδράσεις στη βελτίωση του τουρισμού με τον εμπλουτισμό του με νέες εναλλακτικές μορφές, η ανάπτυξη των οποίων θα συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

6.10.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

- Καθορισμός των κατάλληλων όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα (“scenic roads”)
- Πολεοδόμηση κυρίως των πυκνοδομημένων θυλάκων της παραθεριστικής κατοικίας για την εξασφάλιση κοινόχρηστων ελεύθερων χώρων και κοινωφελών δραστηριοτήτων ,
- Αναπλάσεις των ήδη δομημένων και εντός σχεδίου περιοχών, με στόχο την εξυγίανση της περιοχής, την οργάνωση του θαλάσσιου μετώπου.
- Απαγόρευση διάνοιξης νέων παραλιακών δρόμων

- Εξασφάλιση, σε όλο το μήκος της εν λόγω παράκτιας ζώνης, κατάλληλων κάθετων προσβάσεων προς τον αιγιαλό και την παραλία.
- Εφαρμογή των διατάξεων του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό περί απόσυρσης τουριστικών καταλυμάτων και ανανέωση με ενεργειακό και βιοκλιματικό σχεδιασμό όλων των παλιών κτιρίων.
- Εξυγίανση κατά προτεραιότητα του οδικού δικτύου με απομάκρυνση πινακίδων και επιγραφών κατόπιν ορισμού και μεγέθους των στοιχείων αυτών.

6.11 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Το νησί της Λευκάδας αποτελεί έναν ιδιαίτερο τόπο, τόσο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος όσο και από πλευράς αξιολογών στοιχείων ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Το έντονο ανάγλυφο του νησιού, σε συνδυασμό με την πλούσια βλάστηση και τις εντυπωσιακές δυτικές ακτές, συνθέτουν ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς.

Το εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον συμπληρώνεται από το αστικό τοπίο της παλιάς πόλης της Λευκάδας, τους αξιολογούς παραδοσιακούς οικισμούς του Άγιου Νικήτα και των Σύβοτων, καθώς και πλήθος αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών μνημείων.

Οι μεγαλύτερες απειλές-πιέσεις που δέχεται το νησί της Λευκάδας είναι καταρχάς η αλλοίωση του τοπίου που προκαλείται από την άναρχη δόμηση (κυρίως παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων) σε περιοχές όπου το εξαιρετικά εύθραυστο φυσικό περιβάλλον θα έπρεπε να προστατεύεται αυστηρά. Οπτική ρύπανση προκαλείται και από την δημιουργία κατασκευών χωρίς παραδοσιακό χαρακτήρα και εκτός κλίμακας του εκάστοτε οικιστικού συνόλου.

Σημαντική περιβαλλοντική ρύπανση προκαλείται και από την κτηνοτροφική δραστηριότητα και την αγροτική δραστηριότητα - τα λιπάσματα και φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες, από τη διάθεση αποβλήτων στη θάλασσα, σημαντικό ποσοστό των οποίων προέρχεται από την μη λειτουργία βιολογικών καθαρισμών τουριστικών εγκαταστάσεων.

6.12 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- Το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προτείνει τον καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγράτοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) σε ζώνες ΠΕΠΔ και ΠΕΠ
- Επίσης θα προτείνει την εξέταση και τον προσδιορισμό των περιοχών όπου είναι επιβεβλημένη η απαγόρευση ή ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης.
- Καθορισμός των κατάλληλων εδικών όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα από το δρόμο προς το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο (“scenic roads”)
- Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον ελαιώνα, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού (γεωργικού) πόρου, όσο και για την προστασία και ανάδειξή του ως βασικού στοιχείου του κερκυραϊκού τοπίου, και πρέπει να χαρακτηριστεί αισθητικός
- Προστασία και ανάδειξη των “βόλτων” (πέτρινα θολωτά κτίσματα) τα οποία απαντώνται μόνο στο οροπέδιο της Εγκλουβής και τα οποία αποτελούν σπάνιο δείγμα κτισμένης κληρονομιάς
- Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.
- Διερεύνηση δυνατότητας αφαίρεσης διαφημιστικών πινακίδων καθώς και αρχιτεκτονικής αναμόρφωσης κτισμάτων χαμηλής αισθητικής και επανασχεδιασμός τους με τις αρχές του βιοκλιματικού και ενεργειακού σχεδιασμού
- Διερεύνηση θεσμοθέτησης ορισμένων οικισμών ως παραδοσιακών.
- Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.

7. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ - ΚΑΛΑΜΟΥ - ΚΑΣΤΟΥ

7.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το Μεγανήσι, μαζί με άλλα μικρά νησιά (Σκορπιός, Σκορπίδι, Σπάρτη, Μαδουρή, Χελώνη, Τσοκάρι) ονομάζονται Πριγκηποννήσια και βρίσκονται ανατολικά της Λευκάδας, στα ανοιχτά του Νυδρίου. Τα Πριγκηποννήσια ανήκουν στο σύμπλεγμα των Τηλεβοΐδων νήσων που συμπεριλαμβάνει και τα νησιά Κάλαμος και Καστός.

Το Μεγανήσι, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο σε μέγεθος νησί των Πριγκηποννήσων, έχει έντονο ανάγλυφο στο κεντρικό του τμήμα και ιδιόμορφο σχήμα. Το νότιο τμήμα του αποτελείται από μία πολύ στενή χερσόνησο, ενώ το βόρειο τμήμα του χαρακτηρίζεται από μία πολυσχιδή ακτογραμμή με πολλούς μικρούς προστατευόμενους όρμους. Οι τρεις οικισμοί του Μεγανησίου είναι το Κατωμέρι, το Σπαρτοχώρι και το Βαθύ.

Ο Κάλαμος, ο οποίος έχει επίμηκες σχήμα, αποτελεί κατά το μεγαλύτερο μέρος του έναν ορεινό όγκο. Οι δυτικές ακτές, στις οποίες παρουσιάζονται αρκετά θαλάσσια σπήλαια, είναι απόκρημνες, ενώ οι βόρειες και νοτιοανατολικές έχουν πιο ήπια κλίση και διαθέτουν πολλές μικρές παραλίες και όρμους, με ή χωρίς οδική πρόσβαση. Οι τέσσερις οικισμοί του Καλάμου είναι ο Κάλαμος, η Επισκοπή, το Κάστρο και το Κεφάλι.

Ο Καστός έχει σχετικά ήπιο ανάγλυφο και το σχήμα του είναι επίμηκες. Η δυτική πλευρά του νησιού είναι απόκρημνη, χωρίς παραλίες, ενώ η ανατολική πλευρά διαθέτει αρκετές παραλίες καθώς επίσης και τον μοναδικό οικισμό (Καστός) ο οποίος είναι κτισμένος γύρω από το λιμάνι.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου Μεγανησίου - Καστού - Καλάμου αναφέρουμε τα εξής:

α) υγρότοποι:

Έλος Γρίλια (Μεγανήσι)

β) μικροί χείμαρροι και ρέματα

γ) δάση: πευκοδάσος (Κάλαμος)

ε) όρη: η ορεινή κορυφογραμμή η οποία καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του Καλάμου, με υψηλότερη κορυφή το “Βουνί” (περίπου 700 μέτρα υψόμετρο).

στ) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία):

θαλάσσιο σπήλαιο Παπανικολή (Μεγανήσι), θαλάσσιο σπήλαιο Γιοβάνη (Μεγανήσι), θαλάσσιο σπήλαιο Δαίμονα (Μεγανήσι), θαλάσσια σπήλαια στις απόκρημνες δυτικές ακτές του Καλάμου, σπήλαιο Φωκότρυπα στον Καστό

ζ) ακτές:

Μεγανήσι: Το νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού συγκεντρώνει τα περισσότερα παράκτια σπήλαια με πιο γνωστό αυτό του Παπανικολή. Το βόρειο τμήμα του νησιού χαρακτηρίζεται από πολυσχιδή ακτογραμμή με πολλούς μικρούς προστατευόμενους όρμους. Οι πιο γνωστές παραλίες είναι ο Άι-Γιάννης, τα Σπήλια, το Αμπελάκι, ο Αθερινός και το Λιμονάρι.

Κάλαμος: Οι δυτικές ακτές του νησιού είναι αρκετά απόκρημνες, ενώ το βόρειο, νοτιοανατολικό και νότιο τμήμα του εμφανίζει πιο ήπιες κλίσεις. Οι πιο εύκολα προσβάσιμες παραλίες είναι το Πόρτο Λεόνε, η Αγραπιδιά, το Ασπρογιάλι, οι Μυρτιές, το Κεφάλι, οι Πευκοί, ο Άγιος Κωνσταντίνος, ενώ οι δια θαλάσσης προσβάσιμες είναι ο Κέδρος, του Αλεξάκη, οι Κήποι, ο Τράχηλος, η Μάζα, του Φκιουβέλη, το Πετρολάγκαδο και η Δάφνη.

Καστός: Η δυτική πλευρά του νησιού έχει έντονα επικλινές ανάγλυφο, ενώ στην ανατολική εντοπίζονται αρκετές παραλίες (το Φύκι, το Βάλι, η Κοιλιάδα, ο Άγιος Αιμιλιανός, η Λίμνη, το Καμίνι, το Βρισίδι).

η) ακατοίκητες νησίδες:

Αλαφονήσι, Θηλιά, Κύθρος, Πεταλού, Σκορπίδι, Σκορπιός, Σπάρτη, Τσοκάρι (Μεγανησιού) / Πρασονήσι, Προβάτι, Μαδουρή, Σέσουλα, Σιδηρά, Χελώνη (Καστού) / Φορμίκουλα, Κεφαλή (Καλάμου).

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου Μεγανησιού - Καστού - Καλάμου αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Ελαιώνες Σπαρτοχωρίου (Μεγανήσι), ελαιώνες Κατωμερίου με προεξάρχοντα τον ελαιώνα “Μησοή” (Μεγανήσι), ελαιώνας στη θέση Καλικερίμι (Καστός).

β) αμπελώνες

Αμπελώνες Κατωμερίου (Μεγανήσι).

δ) αναβαθμίδες

Αναβαθμίδες υπάρχουν διάσπαρτες και στα τρία νησιά, σε επικλινή εδάφη.

ε) ξερολιθιές

Ξερολιθιές υπάρχουν διάσπαρτες και στα τρία νησιά.

στ) ανεμόμυλοι

Υπάρχουν διάσπαρτοι ανεμόμυλοι στο Μεγανήσι (κυρίως στα υψώματα γύρω από το λιμάνι του Αθερινού), στην παραλία Αγραπιδιά, νοτίως του οικισμού του Καλάμου, καθώς και στο νησί του Καστού.

ζ) οχυρωματικές κατασκευές

Κάστρο Καλάμου ή “Καστρομονάστηρο” (Κάλαμος).

η) ξωκλήσια

Το μικρό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στην ομώνυμη βοτσαλωτή παραλία στη δυτική πλευρά του Μεγανησίου, το εκκλησάκι του Αγίου Δονάτου στην παραλία του Αγίου Κωνσταντίνου στον Κάλαμο, το εκκλησάκι του Αγίου Κωνσταντίνου στον Κάλαμο, το εκκλησάκι του Αγίου Αιμιλιανού στον Καστό.

7.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Το Μεγανήσι, ο Κάλαμος και ο Καστός βρίσκονται νοτιοανατολικά της Λευκάδας. Μάλιστα, ο Κάλαμος και ο Καστός βρίσκονται σε πολύ κοντινή απόσταση από τις δυτικές ακτές της Αιτωλοακαρνανίας.

7.3 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ - ΚΑΛΑΜΟΥ - ΚΑΣΤΟΥ

7.3.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο των εν λόγω νησιών αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως ξερολιθιές και αναβαθμίδες.

7.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τους ελαιώνες Σπαρτοχωρίου και Κατωμερίου στο Μεγανήσι, τον ελαιώνα στη θέση Καλικερίμι στον Καστό, καθώς επίσης και τους αμπελώνες Κατωμερίου στο Μεγανήσι. Διάσπαρτες στα τρία νησιά εντοπίζονται και οι ξερολιθιές καθώς επίσης και οι αναβαθμίδες, σε εκτάσεις όπου τα εδάφη είναι επικλινή.

7.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι ελαιώνες και αμπελώνες του Μεγανησίου και του Καστού, μαζί με τις ξερολιθιές και τις αναβαθμίδες, προσδίδουν μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία στο τοπίο των νησιών.

7.3.4 Αξίες

Οι ελαιώνες και αμπελώνες έχουν μεγάλη αξία διότι αποτελούν πλουτοπαραγωγικούς πόρους αλλά και διότι συνιστούν αξιόλογα στοιχεία του αγροτικού τοπίου.

7.3.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ελαιώνες Μεγανησίου και Καστού είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεών τους καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή τους όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή τους.

7.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τους ελαιώνες Μεγανησίου και Καστού, τόσο για την προστασία τους ως πλουτοπαραγωγικών (γεωργικών) πόρων όσο και για την προστασία και ανάδειξή τους ως αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

7.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη των ελαιώνων και αμπελώνων Μεγανησίου και Καστού σε ένα δίκτυο οικο-πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει την ενδοχώρα του νησιού, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, οινοτουρισμός κ.ά.).

7.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή των ελαιώνων Μεγανησίου και Καστού σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων τους βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

7.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ – ΚΑΛΑΜΟΥ – ΚΑΣΤΟΥ

7.4.1 Περιγραφή

Το Μεγανήσι, ο Κάλαμος και ο Καστός διαθέτουν ακτές ιδιαίτερης ομορφιάς οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά δια θαλάσσης είτε δια ξηράς. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών.

Επίσης, διαθέτουν αρκετά σπήλαια, ως επί το πλείστον θαλάσσια. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

7.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής των τριών νησιών, η οποία και χαρακτηρίζεται από την πολυσχιδή φύση της.

Τα περισσότερα ενάλια σπήλαια βρίσκονται στο Μεγανήσι (σπήλαιο Παπανικολή, σπήλαιο Γιοβάνη, σπήλαιο Δαίμονα) ενώ αρκετά συναντούμε και στις απόκρημνες δυτικές ακτές του Καλάμου αλλά και στον Καστό (Φωκότρυπα).

7.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Μεγανήσι: Το νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού συγκεντρώνει τα περισσότερα παράκτια σπήλαια με πιο γνωστό αυτό του Παπανικολή. Το βόρειο τμήμα του νησιού χαρακτηρίζεται από πολυσχιδή ακτογραμμή με πολλούς μικρούς προστατευόμενους όρμους. Οι πιο γνωστές παραλίες είναι ο Άι-Γιάννης, τα Σπήλια, το Αμπελάκι, ο Αθερινός και το Λιμονάρι.

Κάλαμος: Οι δυτικές ακτές του νησιού είναι αρκετά απόκρημνες, ενώ το βόρειο, νοτιοανατολικό και νότιο τμήμα του εμφανίζει πιο ήπιες κλίσεις. Οι πιο εύκολα προσβάσιμες παραλίες είναι το Πόρτο Λεόνε, η Αγραπιδιά, το Ασπρογιάλι, οι Μυρτιές, το Κεφάλι, οι Πευκοί,

ο Άγιος Κωνσταντίνος, ενώ οι δια θαλάσσης προσβάσιμες είναι ο Κέδρος, του Αλεξάκη, οι Κήποι, ο Τράχηλος, η Μάζα, του Φκιουβέλη, το Πετρολάγκαδο και η Δάφνη.

Καστός: Η δυτική πλευρά του νησιού έχει έντονα επικλινές ανάγλυφο, ενώ στην ανατολική εντοπίζονται αρκετές παραλίες (το Φύκι, το Βάλι, η Κοιλιάδα, ο Άγιος Αιμιλιανός, η Λίμνη, το Καμίνι, το Βρισίδι).

Τόσο οι ακτές όσο και τα θαλάσσια σπήλαια των εν λόγω νησιών αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

7.4.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

7.4.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

7.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ
ένταξη του καθεστώτος προστασίας σε υφιστάμενους φορείς διαχείρισης.

7.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια του Μεγανησίου, του Καλάμου και του Καστού μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών των νησιών στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

7.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ , όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα
- γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

7.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ - ΚΑΛΑΜΟΥ - ΚΑΣΤΟΥ

7.5.1 Περιγραφή

Το Μεγανήσι, ο Κάλαμος και ο Καστός διαθέτουν αρκετά αξιόλογα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς όπως ξωκλήσια, κάστρα και ανεμόμυλους τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο.

7.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι) εντοπίζονται διάσπαρτα στα τρία νησιά. Συγκεκριμένα:

- τα πιο σημαντικά ξωκλήσια που εντοπίζονται στα εν λόγω νησιά είναι τα εξής:
Το μικρό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στην ομώνυμη βοτσαλωτή παραλία στη δυτική πλευρά του Μεγανησίου, το ξωκλήσι του Αγίου Δονάτου στην παραλία του Αγίου Κωνσταντίνου στον Κάλαμο, το ξωκλήσι του Αγίου Κωνσταντίνου στον Κάλαμο, το ξωκλήσι του Αγίου Αιμιλιανού στον Καστό.
- η βασική οχυρωματική κατασκευή που εντοπίζεται είναι το κάστρο του Καλάμου ή “Καστρομονάστηρο” στο νησί Κάλαμος.
- όσον αφορά τους ανεμόμυλους, αυτοί εντοπίζονται διάσπαρτοι στο Μεγανήσι (κυρίως στα υψώματα γύρω από το λιμάνι του Αθερινού), στην παραλία Αγραπιδιά, νοτίως του οικισμού του Καλάμου, καθώς και στο νησί του Καστού.

7.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών των δύο νησιών και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στα νησιά καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

7.5.4 Αξίες

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπόσημα..

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπόσημα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιόζουσας μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

7.5.5 Απειλές

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

7.5.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων Μεγανησίου, Καλάμου και Καστού, ούτως ώστε να επιλεγθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

7.5.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Οχυρωματικές κατασκευές:

Το κάστρο του Καλάμου μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

7.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Λοιπά αξιόλογα τοπία

Αξιόλογα τοπία στη ζώνη τοπίου Μεγανησίου - Καλάμου - Καστού συνιστούν το σύμπλεγμα των μικρών νησίδων (Σκορπιός, Σκορπίδι, Μαδουρή, κ.ά.) ανατολικά του Νυδρίου

7.6 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Τα νησιά Μεγανήσι, Κάλαμος και Καστός αποτελούν τόπους ιδιαίτερης ομορφιάς λόγω του αξιόλογου φυσικού τους περιβάλλοντος με το έντονο ανάγλυφο και την πολυσχιδή ακτογραμμή, η οποία διαθέτει πλήθος παραλιών προσβάσιμων είτε δια ξηράς είτε δια

θαλάσσης. Ενδιαφέρον στοιχείο του τοπίου αποτελεί και το πλήθος των θαλάσσιων σπηλαίων που εντοπίζεται και στα τρία νησιά, καθώς και το εξαιρετικού φυσικού κάλλους νησιωτικό σύμπλεγμα ανατολικά του Νυδρίου, το οποίο απαρτίζεται από μικρά κατάφυτα νησάκια (Σκορπίος, Σκορπίδι, Μαδουρή κλπ.).

Αξιόλογα στοιχεία διαθέτει και το ανθρωπογενές περιβάλλον των εν λόγω νησιών, με τους ελαιώνες να δεσπόζουν στο αγροτικό τοπίο του Μεγανησίου και του Καστού, καθώς και τα ενδιαφέροντα οικιστικά σύνολα με τα παραδοσιακά πέτρινα κτίσματα που συνθέτουν τους κύριους οικισμούς των τριών νησιών.

Απειλή για την εν λόγω ζώνη αποτελεί η πιθανή υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος - από υπερεκμετάλλευση του χώρου λόγω ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων - η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αλλοίωση του τοπίου.

7.7 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- Το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προτείνει τον καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγρότοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) σε ζώνες ΠΕΠΔ και ΠΕΠ
- Επίσης θα προτείνει την εξέταση και τον προσδιορισμό των περιοχών όπου είναι επιβεβλημένη η απαγόρευση ή ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης.
- Καθορισμός των κατάλληλων ειδικών όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα από το δρόμο προς το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο (“scenic roads”)
- Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης για την προστασία των ελαιώνων του Μεγανησίου και του Καστού, τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.
- Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.

8. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

8.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Κεφαλονιά αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση νησί του. Μεγάλο μέρος της έκτασής του καταλαμβάνει η οροσειρά του Αίνου στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού -η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Εθνικός Δρυμός- με υψηλότερη κορυφή τον Μέγα Σωρό (1.628μ.), που αποτελεί και την υψηλότερη κορυφή στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων. Στον Αίνο εκτείνεται το δάσος της Κεφαλληνιακής Ελάτης και φιλοξενείται ένα από τα αποκλειστικά ενδημικά φυτά, η *Roa Cephallonica*. Η γεωμορφολογία του νησιού συμπληρώνεται από αρκετά οροπέδια -με κυρίαρχο το οροπέδιο των Ομαλών- και ελάχιστες πεδινές εκτάσεις. Όπως και σε όλα τα Ιόνια νησιά, χαρακτηριστική είναι η θαμνώδης βλάστηση (μακία βλάστηση – αρία, πουρνάρι, σχίνος, κουμαριά, σπάρτο, δάφνη, χαλέπιος πεύκη), η οποία όμως έχει περιοριστεί σημαντικά εξαιτίας των εκτεταμένων καλλιεργειών.

Η βόρεια και βορειοδυτική πλευρά του νησιού χαρακτηρίζεται από απότομους βραχώδεις σχηματισμούς, ενώ στην ανατολική πλευρά οι κλίσεις είναι ηπιότερες. Μία από τις πιο δημοφιλείς και εντυπωσιακές παραλίες -τόσο σε τοπικό όσο και διεθνές επίπεδο- αποτελεί ο Μύρτος στο βορειοδυτικό τμήμα της Κεφαλονιάς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα σπήλαια του νησιού, με εξέχοντα το σπήλαιο της Δρογγαράτης και το λιμνοσπήλαιο της Μελισσάνης στην περιοχή της Σάμης.

Η πρωτεύουσα του νησιού, το Αργοστόλι, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του και είναι κτισμένη στον άξονα βορρά-νότου, προστατευμένη στον μικρό κόλπο-φυσικό λιμάνι όπου δεσπόζει η λιμνοθάλασσα του Κούταβου. Μάλιστα, ο κόλπος αυτός χαρακτηρίζεται από μία γεωμορφολογική ιδιομορφία: αποτελεί κόλπο μέσα σε μεγαλύτερο κόλπο -τον κόλπο Αργοστολίου- με αποτέλεσμα να είναι διπλά προστατευμένος. Η πόλη του Αργοστολίου, έδρα της Π.Ε., αποτελεί μια σύγχρονη πόλη, διότι δομήθηκε εξολοκλήρου μετά τους καταστρεπτικούς σεισμούς του 1953 και πρόσφατα υπέστη καταστροφικές ζημιές, όπως εξάλλου και το Ληξούρι το οποίο βρίσκεται στη χερσόνησο της Παλλικής, και κυρίως αυτό δέχθηκε τις καταστροφές. Γενικά όλο το νησί υπέστη ζημιές καθώς μαζί με τη Ζάκυνθο, τα η Λευκάδα και την Ιθάκη αποτελούν σειсмоγενείς περιοχές και ανήκουν στη ζώνη III

Εκτός από το αστικό τοπίο των πόλεων του Αργοστολίου και του Ληξουρίου, ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι και το αγροτικό τοπίο του νησιού, με κυρίαρχους τους ελαιώνες και τους αμπελώνες.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Κεφαλονιάς, αναφέρουμε τα εξής:

α) υγρά τοπία:

- Έλος Λιβάδι, Έλος παραλίας Λιβαδίου, Έλη παραλίας Κουβαλάτων, Έλος βόρειας ακτής Ληξουρίου
- Εκβολή ρύακα Κατελείου, Εκβολή παραλίας Μούντα, Εκβολή ρύακα Σάμης, Εκβολή ρύακα Λιβαδίου, Εκβολή Μερσιάς, Εκβολή ανώνυμου ρύακα, Εκβολή Μέγα Λάκκου, Εκβολή Αγίου Νικολάου
- Λίμνη Καραβόμυλου, Λίμνη Άβυθος (Μεγάλη Άκολη), Λίμνη Άκολη
- Λιμνοθάλασσα Κούταβου
- Λιμνοδεξαμενή Αγίας Ειρήνης (1), Λιμνοδεξαμενή Αγίας Ειρήνης (2)
- Σπήλαιο Αγγαλάκι, Λιμνοσπήλαιο Μελισσάνη, Σπήλαιο Ζερβάτη.

β) χείμαρροι-ποταμοί:

Ο χείμαρρος Βόχυνας, το ποτάμι του Πόρου, ο μικρός χείμαρρος των Βάτσων.

γ) δάση:

Τα δάση του όρους Αίνος, δάση στην ευρύτερη περιοχή των οικισμών Καμιναράτα και Δαμουλιανάτα, δασικές εκτάσεις στη βόρεια χερσόνησο της Κεφαλονιάς.

δ) όρη:

Καλόν Όρος Κεφαλονιάς (GR2220001), Εθνικός Δρυμός Αίνου (GR2220002), Αγία Δυνατή (GR2220006), Όρος Ρούδι, Όρος Άτρος, Χαράδρα Πόρου.

ε) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία)

Υπάρχουν πολυάριθμα σπήλαια στο νησί. Τα πιο σημαντικά είναι το λιμνοσπήλαιο Μελισσάνης, το σπήλαιο Δρογγαράτης, το σπήλαιο Αγγαλάκι και το σπήλαιο Ζερβάτη, όλα στην περιοχή της Σάμης. Επίσης, υπάρχουν πολλά θαλάσσια σπήλαια διάσπαρτα σε όλο το μήκος της παράκτιας ζώνης.

στ) ακτές:

Οι παραλίες του νησιού παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλότητα ως προς την γεωμορφολογία τους αλλά και ως προς το ευρύτερο τοπίο που τις χαρακτηρίζει. Έτσι, υπάρχουν παραλίες με βραχώδη ανάπτυξη και έντονες κλίσεις καθώς και παραλίες με ηπιότερες κλίσεις, και στις δύο περιπτώσεις με ευκολότερη ή δυσκολότερη προσβασιμότητα. Διατρέχοντας περιμετρικά το νησί από το βόρειο τμήμα του και κινούμενοι δυτικά, υπάρχουν οι εξής αξιόλογες παραλίες: Έμπλυση, Δαφνούδι, Αγία Ιερουσαλήμ, παραλία της Άσσου, Μύρτος, Αγία Κυριακή, Αθέρας, Πετανοί, Πλατιά Άμμος, Κηπούρια, Λαγκαδάκια, Βάτσα, Ξι, Μέγας Λάκκος, Λέπεδα, Γραδάκια, Μακρύς Γιαλός, Πλατύς Γιαλός, Τουρκοπόδαρος, Σπάσματα, Μεγάλη Άμμος, Αι- Χέλης, Άμμες, Άβυθος, Τραπεζάκι, Λουρδάς, Σίσια, Κορώνι, Κατελείος, Σκάλα, Καμίνια, Πόρος, Κουτσουπιά, Σπηλίτσα, Αντίσαμος, Αγία Παρασκευή, Φώκι.

ζ) ακατοίκητες νησίδες:

Αστερίς, Βαρδιάνοι, Άπασα, Γηρόβαρης, Καλόγηρος, Λαμπρινός, Μόδιο, Πεταλάς, Πίστρος, Πράσο, Σοφία, Σωρός, Τσακαλονήσιο, Δίας και Φίλιππος.

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Κεφαλονιάς αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Οι ελαιώνες, ηλικίας 300 και πλέον ετών, είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί.

β) αμπελώνες

Αμπελώνες υπάρχουν διάσπαρτοι σε όλο το νησί, ενώ στο κέντρο του νησιού βρίσκεται η ζώνη της “ρομπόλας”.

γ) αναβαθμίδες

Αναβαθμίδες υπάρχουν διάσπαρτες σε όλο το νησί, σε επικλινή εδάφη.

δ) ξερολιθιές

Ξερολιθιές υπάρχουν διάσπαρτες στο νησί.

ε) ανεμόμυλοι

Οι ανεμόμυλοι, ο αριθμός των οποίων ξεπερνά τους 100, είναι κατανεμημένοι σε όλη την έκταση του νησιού, με μεγαλύτερη συγκέντρωση στις περιοχές της Παλλικής και της Ερίσσου.

στ) φάροι

Οι φάροι που εντοπίζονται στην Κεφαλονιά είναι οι εξής:

Στους Αγίους Θεοδώρους (1828) στη Λάσση (Αργοστόλι), στο ακρωτήριο Διχάλια (1907) στον κόλπο της Σάμης, στο ακρωτήριο Γερόγομπος (1907) στο νοτιοδυτικό άκρο της Παλλικής, στη νησίδα των Βαρδιάνων (1824) στην είσοδο του κόλπου Αργοστολίου-Ληξουρίου, στο Φισκάρδο (1892) στο βορειοανατολικό άκρο της Ερίσσου.

ζ) οχυρωματικές κατασκευές

Οι οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στην Κεφαλονιά είναι οι εξής:

Το ενετικό κάστρο του Αγίου Γεωργίου (1504) στον παραδοσιακό οικισμό του Κάστρου (περιοχή Λειβαθούς) και το ενετικό κάστρο της Άσσου (1593) στην ομώνυμη χερσόνησο (περιοχή Ερίσσου).

η) ξωκλήσια

Υπάρχουν αρκετά διάσπαρτα ξωκλήσια σε όλη την έκταση της υπαίθρου του νησιού (Μονή Αγριλίων κοντά στη Σάμη, ξωκλήσι Παναγιάς στο Τραπεζάκι, ξωκλήσι του Αγίου Ανδρέα στα Δαμουλιανάτα κ.ά.).

θ) παραδοσιακοί οικισμοί

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Κεφαλονιάς είναι οι εξής:

Φισκάρδο, Άσσος, Βαρύ, Καρυά, Κοθρέας, Κομιπάτα, Νεοχώρι, Μεσοβούνια, Πλαγιά, Τουλιάτα, Αγγιλιάς, Μάγγανος, Χαλικερή, Τσελεντάτα, Κατσαράτα, Ευρετή, Παλιοστάρι, Ψιλιθριάς, Γερμενάτα, Βασιλικάδες, Κουλουμοί, Δαμουλιανάτα, Καμιναράτα, Μονοπωλάτα, Κοντογενάδα, Χαβριάτα, Χαβδάτα, Ρίφιον, Κάστρο, Σβορωνάτα, Δρακοπουλάτα.

ι) χερσαίοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στην Κεφαλονιά είναι οι εξής:

Αρχαία Κράνη (ΦΕΚ 315/Β/12-05-1992), Μαζαρακάτα/Κοκκολάτα (ΦΕΚ 438/Β/09-06-1994), Μαυράτα (ΦΕΚ 206/Β/26-03-1993), Κάτω Κατελειός (ΦΕΚ 193/Β/23-03-1993), Σκάλα/Αγ.Γεωργίος (ΦΕΚ 193/Β/23-03-1993), Πάστρα (ΦΕΚ 206/Β/26-03-1993), Λακήθρα (ΦΕΚ 222/Β/03-03-1999), Μεταξάτα (ΦΕΚ 248/Β/23-03-1999), Καρδακάτα (ΦΕΚ 222/Β/15-03-1999), Κοκκαλάτα/Καγκέλισσες (ΦΕΚ 248/Β/243-03-1999), Αρχαία Πάλλη (ΦΕΚ 453/Β/16-06-1994), Αρχαία Σάμη (ΦΕΚ 647/Β/26-08-1994), Πόρος(ΦΕΚ 193/Β/23-03-1993), Πυργί/Διγαλέτο (ΦΕΚ 22/Β/22-01-1993), Κουλουράτα (ΦΕΚ 636/Β/18-07-1995), Αγ.Ευφημία/Δρακοπουλάτα (ΦΕΚ 25/Β/27-01-1993), Πλαγιά/Πύργος (ΦΕΚ 575/Β/30-06-1995), Δράκαινα (Δήμος Πόρου) (ΦΕΚ 1020/Β/2-06-99), Μελισσάνη (Δήμος Σάμης) (ΦΕΚ 605/Β/12-08-93), Αγγαλάκι, Δολίνη-σπήλαιο Αγ. Ελεούσα, Αγ.Θεόδωροι, Σωτήρα Νο1 και Νο2, Χ(ε)ιριδόνι και Φυτίδι (Δήμος Σάμης) - Θεσμοθέτηση ζώνης Β´(ΦΕΚ 972/31-11-97).

κ) ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι στην Κεφαλονιά είναι οι εξής:

Ο αρχαιολογικός χώρος περιοχής αρχαίου λιμένος Λουτρού-Σάμης (ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/36545/1887/8-8-1994-ΦΕΚ_647/Β/26-8-1994), ενάλιος αρχαιολογικός χώρος βόρεια του όρμου Γιαγάνα (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/62769/4286/11-11-2003), ενάλιος αρχαιολογικός χώρος νότια του όρμου Φισκάρδου (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/62772/4285/11-11-2003).

8.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Η Κεφαλονιά βρίσκεται στην είσοδο του Πατραϊκού κόλπου, βόρεια της Ζακύνθου, νότια της Λευκάδας και δυτικά της Ιθάκης.

8.3 ΤΟΠΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: Η ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΑΣΣΟΥ

8.3.1 Περιγραφή

Η Άσσος βρίσκεται στην περιοχή της Ερίσσου, στις βορειοδυτικές ακτές του νησιού. Πρόκειται για μια περιοχή με ιδιαίτερη φυσιογνωμία, εξαιτίας της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας που αυτή παρουσιάζει. Η χερσόνησος της Άσσου συνδέεται με το υπόλοιπο νησί μέσω μιας

στενής λωρίδας γης, στο βόρειο τμήμα της οποίας σχηματίζεται ένας απάνεμος κολπίσκος που αποτελεί και το λιμάνι του οικισμού. Ο παραλιακός οικισμός της Άσσου είναι χωροθετημένος στον μυχό του λιμανιού και εκτείνεται ανατολικά αυτού.

8.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η Άσσος βρίσκεται στις βορειοδυτικές ακτές του νησιού, στην περιοχή της Ερίσσου.

8.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η ιδιαιτερότητα της εν λόγω περιοχής έγκειται καταρχάς στην ίδια τη γεωμορφολογική της δομή. Μια στενή λωρίδα γης συνδέει τον οικισμό της Άσσου με την ομώνυμη χερσόνησο, συνθέτοντας ένα τοπίο απaráμιλλης ομορφιάς.

Στην κορυφή του λόφου της χερσονήσου δεσπόζει το επιβλητικό ενετικό κάστρο της Άσσου (1593), το οποίο αποτέλεσε βασικό κέντρο της βόρειας Κεφαλονιάς και έδρα ενός εκ των δύο διοικητών του νησιού κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας. Το κάστρο της Άσσου και του Αγίου Γεωργίου (περιοχή Λειβαθούς), αποτελούν τα δύο πιο σημαντικά σωζόμενα δείγματα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στο νησί.

Ο οικισμός της Άσσου του Φισκάρδου και το Βαθύ Ιθάκης- χαρακτηρίστηκαν παραδοσιακοί το 1978, στο πλαίσιο θεσμοθέτησης των πρώτων παραδοσιακών οικισμών της χώρας.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι το μοναδικής αισθητικής τοπίο που συνθέτει η περιοχή της Άσσου είχε επιλεγεί από τον ΕΟΤ για να κοσμήσει διαφημιστική αφίσα, στα πλαίσια της τουριστικής πολιτικής που ακολουθούσε ο εν λόγω οργανισμός τη δεκαετία του 1980, για την προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος μέσω της προβολής του ελληνικού τοπίου.

8.3.4 Αξίες

Η περιοχή της Άσσου αποτελεί σημαντικό στοιχείο της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού -αλλά και της Περιφέρειας,- τόσο λόγω του ιδιαίτερου φυσικού της κάλλους, όσο και λόγω της ύπαρξης σε αυτήν του κάστρου της Άσσου και του ομώνυμου παραδοσιακού οικισμού, δείγματα της οχυρωματικής και παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αντίστοιχα του τόπου αλλά και συνολικά των Επτανήσων.

8.3.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται σήμερα η περιοχή είναι οι οικιστικές και τουριστικές πιέσεις. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων τα οποία είναι εκτός κλίμακας του παραδοσιακού οικισμού. Και χωρίς επιρροές από αυτόν.

8.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

- α) συντήρηση , αποκατάσταση και ανάδειξη του κάστρου
- β) προστασία των παραδοσιακών οικισμών.
- γ) Ανάδειξη του τοπίου με έργα πρόσβασης, μονοπάτια. Φυτεύσεις, κλπ

8.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το κάστρο της Άσσου μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής. Επίσης, ο παραδοσιακός οικισμός της Άσσου μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου παραδοσιακών οικισμών σε επτανησιακό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της επτανησιακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ως μέρος της ευρύτερης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της χώρας.

8.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Να επιδιωχθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης για τον οικισμό καθώς και την ανάδειξη και διαμόρφωση της Χερσονήσου.

Να κηρυχθεί ως ιδιαίτερα αξιόλογο τοπίο

Από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ πρέπει να προταθεί ΠΕΠ στα όρια που θα καθοριστούν από την αρμόδια Εφορία καθώς και όροι και περιορισμοί που θα καθοριστούν επίσης από την αρμόδια Εφορία και να αξιολογηθούν οι χρήσεις γης που επιτρέπονται

8.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

8.4.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο της Κεφαλονιάς αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου με μεγάλη αξία. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως ξερολιθιές και αναβαθμίδες. Ειδικά οι ελαιώνες και οι αμπελώνες της Κεφαλονιάς κυριαρχούν στο αγροτικό τοπίο του νησιού.

Βέβαια, η γεωργική γη στην Κεφαλονιά αποτελεί ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασής της λόγω του ορεινού χαρακτήρα της ενδοχώρας του νησιού.

8.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες και οι αμπελώνες είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί, όπως επίσης και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις. Διάσπαρτες εντοπίζονται και οι ξερολιθιές καθώς επίσης και οι αναβαθμίδες, σε επικλινή εδάφη του νησιού.

8.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι ελαιώνες και αμπελώνες της Κεφαλονιάς σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το αγροτικό τοπίο του νησιού και προσδίδουν σε αυτό μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία.

Το αγροτικό τοπίο του νησιού συμπληρώνουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως οι ξερολιθιές και οι αναβαθμίδες.

8.4.4 Αξίες

Οι ελαιώνες και αμπελώνες έχουν μεγάλη αξία διότι αποτελούν πλουτοπαραγωγικούς πόρους αλλά και διότι συνιστούν αξιόλογα στοιχεία του αγροτικού τοπίου.

8.4.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο ελαιώνας της Κεφαλονιάς είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεών του καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή του όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή του.

8.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τους ελαιώνες και αμπελώνες της Κεφαλονιάς, τόσο για την προστασία τους ως πλουτοπαραγωγικών πόρων όσο και για την προστασία και ανάδειξή τους ως αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

8.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη των ελαιώνων και αμπελώνων της Κεφαλονιάς σε ένα δίκτυο οικοπολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει την ενδοχώρα του νησιού, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, οινοτουρισμός κ.ά.).

8.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα της Κεφαλονιάς σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

8.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΟΠΙΟ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ (τοπίο βυθού και υδάτινης στήλης)

8.5.1 Περιγραφή

Το θαλάσσιο τοπίο της Κεφαλονιάς παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία παρότι δεν είναι άμεσα ευδιάκριτο όπως τα χερσαία τοπία. Τα σημαντικότερα στοιχεία του θαλάσσιου τοπίου είναι οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι περιοχές ναυαγίων, οι περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων καθώς και οι περιοχές αλιευμάτων.

Τα λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*) είναι ένα είδος ανώτερου ενδημικού μεσογειακού φυτού της θάλασσας (αγγειόσπερμο) που ανθοφορεί και έχει το χαρακτηριστικό να συνθέτει έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

8.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι θαλάσσιες περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας εντοπίζονται στη νότια πλευρά της Κεφαλονιάς.

Κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι στην Κεφαλονιά εντοπίζονται στην περιοχή αρχαίου λιμένος Λουτρού στη Σάμη (ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/36545/1887/8-8-1994, ΦΕΚ 647/Β/26-8-1994), στην περιοχή βόρεια του όρμου Γιαγάνα (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/62769/4286/11-11-2003) και στην περιοχή νότια του όρμου στο Φισκάρδο (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/62772/4285/11-11-2003).

8.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθότι φέρουν μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία. Ακόμη, οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ένα ιδιαίτερα εντυπωσιακό τοπίο βυθού καθώς συνθέτουν έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

8.5.4 Αξίες

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων έχουν ιδιαίτερη ιστορική, αρχαιολογική και ευρύτερα πολιτιστική αξία.

Οι περιοχές στις οποίες εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές διότι αποτελούν καταφύγιο και περιοχή αναπαραγωγής μεγάλου αριθμού ψαριών και ασπόνδυλων οργανισμών. Ταυτόχρονα αποτελούν σημαντική πηγή πρωτογενούς παραγωγής οξυγόνου και οργανικής ύλης. Ως ανώτερο φυτό, έχει την ιδιότητα να φωτοσυνθέτει, δεσμεύει δηλαδή διοξείδιο του άνθρακα χρησιμοποιώντας το φως του ήλιου και το μετατρέπει σε οργανικό άνθρακα για τη δημιουργία βιομάζας αλλά και οξυγόνου. Το γεγονός ότι το 30% της οργανικής ύλης που παράγουν καταλήγει σε μεγαλύτερα βάθη, δείχνει ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τα θαλάσσια οικοσυστήματα στο σύνολό τους. Επίσης, συμβάλλει σημαντικά στην προστασία των ακτών από τη διάβρωση, καθώς οι ρίζες του συγκρατούν το ίζημα του θαλάσσιου πυθμένα, ενώ η υψηλή πυκνότητα των φύλλων του απορροφά μέρος της ενέργειας των κυμάτων.

8.5.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στην ίδια την ιδιαιτερότητά τους, εξαιτίας του εντοπισμού τους σε θαλάσσια περιβάλλοντα. Έτσι, η οριοθέτηση και κατ' επέκταση η ένταξή τους σε ζώνες προστασίας καθίσταται δυσκολότερη.

Συνοπτικά, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι είναι: κίνδυνοι από φυσικά φαινόμενα και γεωφυσικές μεταβολές, λαθρανασκαφές, συστηματική αλιεία με μηχανικούς τρόπους, ποντίσεις καλωδίων και αγωγών, γεωτρήσεις, υποβρύχιες δραστηριότητες, οικιστική ανάπτυξη, νέα λιμενικά έργα, εκμετάλλευση αιγιαλού και παραλίας (καταπατήσεις), παράκτια αλιεία, αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων, αυθαίρετες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιεργειών-ιχθυοκαλλιεργειών.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι κυριότερες απειλές προέρχονται από την αλόγιστη ιχθυοκαλλιέργεια, την αλιεία με παράνομα μέσα -όπως συρόμενα εργαλεία και ανεξέλεγκτα αγκυροβόλια- καθώς και από την αύξηση των επισκεπτών των παράκτιων περιοχών (οικιστική και τουριστική ανάπτυξη) τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση αποβλήτων που ρίπτονται στη θάλασσα. Μεγάλη απειλή αποτελεί και η γρηγορότερη ανάπτυξη των φυκών *Caulerpa racemosa* και *Caulerpa taxifolia*, τα οποία έχουν εισβάλλει στη Μεσόγειο και παίρνουν τη θέση των εν λόγω θαλάσσιων φυτών.

Γενικότερα, οι πιο σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο τοπίο προέρχονται από τις πάσης φύσεως ανθρωπίνες δραστηριότητες.

8.5.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) Κήρυξη ενάλιων αρχαιολογικών χώρων ως χώροι που χρήζουν ειδική νομική προστασία
- β) Κήρυξη ναυαγίων πλοίων
- γ) Συστηματική ερευνητική επισκόπηση για την ψηφιακή χαρτογράφηση των ελληνικών βυθών και σύσταση αρχείου ναυαγίων και ενάλιων αρχαιολογικών χώρων
- δ) Απαγόρευση της αλιείας
- ε) Απαγόρευση της αγκυροβολίας
- στ) Απαγόρευση της υποβρύχιας δραστηριότητας με αναπνευστικές συσκευές.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) χαρτογράφηση

β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου

8.5.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το θαλάσσιο τοπίο της Κεφαλονιάς με τα επιμέρους στοιχεία του μπορεί να ενταχθεί σε ένα θεματικό δίκτυο οικο-πολιτιστικών διαδρομών -και συγκεκριμένα καταδυτικών- σε περιφερειακό επίπεδο, στα πλαίσια προώθησης του καταδυτικού τουρισμού.

8.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι:

α) Από τα ΓΠΣ ένταξη των χώρων αυτών σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟ ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β)

β) Απαγόρευση οποιασδήποτε δράσης ή κατασκευής έργου που δύναται να θίξει τον αρχαιολογικό χώρο.

Περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας:

α) Από τα ΓΠΣ χαρακτηρισμός των περιοχών θαλάσσιας Ποσειδωνίας ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ)

β) Απαγόρευση οποιωνδήποτε έργων τα οποία επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και το τοπίο

γ) Δημιουργία καταδυτικών πάρκων στις ζώνες αυτές με την υπό περιορισμούς επίσκεψή τους.

8.6 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΙΑ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

8.6.1 Περιγραφή

Η Κεφαλονιά διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό ακτών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά από τη θάλασσα είτε από το χέρσο του νησιού. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο του παράκτιου χώρου -τόσο στην παραλία όσο και στην περιβάλλουσα περιοχή- διότι η οικιστική ανάπτυξη επεκτείνεται αλόγιστα και συχνά με αυθαίρετες κατασκευές. Ωστόσο, τμήματα των κολυμβητικών ακτών παρουσιάζουν ακόμη φυσικά χαρακτηριστικά και συστήνουν ένα αξιόλογο τοπίο το οποίο χρήζει προστασίας.

Επίσης, η Κεφαλονιά διαθέτει αρκετά σπήλαια είτε θαλάσσια είτε χερσαία. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τα χερσαία σπήλαια είναι κενοί χώροι μέσα στα πετρώματα και έχουν είσοδο που επιτρέπει την επικοινωνία με την επιφάνεια. Κάθε σπήλαιο μπορεί να είναι συνολικά ή κατά ένα μέρος γεμάτο με ιζήματα, δηλαδή με υλικά που μεταφέρονται εκεί κυρίως από τη διάβρωση των πετρωμάτων, από νερό ή πάγο. Η μορφή και το μέγεθος των σπηλαίων ποικίλλει εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων που συνδέονται με τη δομή και τη σύσταση του πετρώματος, τη γεωμετρία των ρωγμών που παρουσιάζει, το ανάγλυφο της περιοχής στην οποία βρίσκεται, τις υδρολογικές συνθήκες και πολλά άλλα στοιχεία μικρότερης σημασίας.

8.6.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής του νησιού.

Τα θαλάσσια σπήλαια είναι διάσπαρτα σε όλο το μήκος της παράκτιας ζώνης ενώ τα χερσαία εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή της Σάμης. Στην εν λόγω περιοχή εντοπίζονται 17 θέσεις σπηλαίων, μοναδική περίπτωση για τον ελληνικό χώρο.

Το πιο σημαντικό θαλάσσιο σπήλαιο εξαιρετικού κάλλους είναι το λιμνοσπήλαιο Μελισσάνη στην περιοχή της Σάμης ενώ σημαντικά σπήλαια είναι τα σπήλαια Δρογγαράτη, Αγγαλάκι και Ζερβάτη, επίσης στην περιοχή της Σάμης.

8.6.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι παραλίες του νησιού παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλότητα ως προς την γεωμορφολογία τους αλλά και ως προς το ευρύτερο τοπίο που τις χαρακτηρίζει. Έτσι, υπάρχουν παραλίες με βραχώδη ανάπτυξη και έντονες κλίσεις καθώς και παραλίες με ηπιότερες κλίσεις, και στις δύο περιπτώσεις με ευκολότερη ή δυσκολότερη προσβασιμότητα. Διατρέχοντας περιμετρικά το νησί από το βόρειο τμήμα του και κινούμενοι δυτικά, υπάρχουν οι εξής αξιόλογες παραλίες: Έμπλυση, Δαφνούδι, Αγία Ιερουσαλήμ, παραλία της Άσσου, Μύρτος, Αγία Κυριακή, Αθέρας, Πετανοί, Πλατιά Άμμος, Κηπούρια, Λαγκαδάκια, Βάτσα, Ξι, Μέγας Λάκκος,

Λέπεδα, Γραδάκια, Μακρύς Γιαλός, Πλατύς Γιαλός, Τουρκοπόδαρος, Σπάσματα, Μεγάλη Άμμος, Αι- Χέλης, Άμμες, Άβυθος, Τραπεζάκι, Λουρδάς, Σίσια, Κορώνι, Κατελειός, Σκάλα, Καμίνια, Πόρος, Κουτσουπιά, Σπηλίτσα, Αντίσαμος, Αγία Παρασκευή, Φώκι.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια του νησιού αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

Στην Κεφαλονιά, έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) η βορειοανατολική ακτή του νησιού (ΦΕΚ 305/Β', 26-5-1982).

8.6.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα σπήλαια, θαλάσσια και χερσαία, αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

8.6.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

8.6.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

Όσον αφορά τα χερσαία σπήλαια προτείνεται:

- α) μελέτες και έργα ανάδειξης των σπηλαίων, καθώς και της οδού προσπέλασης προς αυτά
- β) παρακολούθηση των κλιματικών και γεωλογικών εξελίξεων ώστε οι πιθανές μεταβολές να αντιμετωπίζονται εγκαίρως με ειδικά διαχειριστικά μέτρα.

8.6.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια της Κεφαλονιάς μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών του νησιού στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

8.6.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ , όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα
- γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

8.7 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

8.7.1 Περιγραφή

Η Κεφαλονιά διαθέτει έναν ξεχωριστό πλούτο όσον αφορά τα αξιόλογα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και συγκεκριμένα τα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς. Στο νησί συναντούμε πολλά αξιόλογα ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και μεμονωμένα στοιχεία όπως ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλους και φάρους τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο.

8.7.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά μνημεία, ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του νησιού. Συγκεκριμένα:

- οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της Κεφαλονιάς είναι οι εξής:
Αρχαία Κράνη (ΦΕΚ 315/B/12-05-1992), Μαζαρακάτα/Κοκκολάτα (ΦΕΚ 438/B/09-06-1994), Μαυράτα (ΦΕΚ 206/B/26-03-1993), Κάτω Κατελειός (ΦΕΚ 193/B/23-03-1993), Σκάλα/Αγ.Γεωργίος (ΦΕΚ 193/B/23-03-1993), Πάστρα (ΦΕΚ 206/B/26-03-1993), Λακήθρα (ΦΕΚ 222/B/03-03-1999), Μεταξάτα (ΦΕΚ 248/B/23-03-1999), Καρδακάτα (ΦΕΚ 222/B/15-03-1999), Κοκκαλάτα/Καγκέλισσες (ΦΕΚ 248/B/243-03-1999), Αρχαία Πάλλη (ΦΕΚ 453/B/16-06-1994), Αρχαία Σάμη (ΦΕΚ 647/B/26-08-1994), Πόρος(ΦΕΚ 193/B/23-03-1993), Πυργί/Διγαλέτο (ΦΕΚ 22/B/22-01-1993), Κουλουράτα (ΦΕΚ 636/B/18-07-1995), Αγ.Ευφημία/Δρακοπουλάτα (ΦΕΚ 25/B/27-01-1993), Πλαγιά/Πύργος (ΦΕΚ 575/B/30-06-1995), Δράκαινα (Δήμος Πόρου) (ΦΕΚ 1020/B/2-06-99), Μελισσάνη (Δήμος Σάμης) (ΦΕΚ 605/B/12-08-93), Αγγαλάκι, Δολίνη-σπήλαιο Αγ. Ελεούσα, Αγ.Θεόδωροι, Σωτήρα Νο1 και Νο2, Χ(ε)ριδόνι και Φυτίδι (Δήμος Σάμης) - Θεσμοθέτηση ζώνης Β΄(ΦΕΚ 972/31-11-97).
- οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Κεφαλονιάς είναι οι εξής:
Φισκάρδο, Άσσος, Βαρύ, Καρυά, Κοθρέας, Κομιτάτα, Νεοχώρι, Μεσοβούνια, Πλαγιά, Τουλιάτα, Αγγιλιάς, Μάγγανος, Χαλικερή, Τσελεντάτα, Κατσαράτα, Ευρετή, Παλιοστάρι, Ψιλιθριάς, Γερμενάτα, Βασιλικάδες, Κουλουμοί, Δαμουλιανάτα, Καμιναράτα, Μονοπωλάτα, Κοντογενάδα, Χαβριάτα, Χαβδάτα, Ρίφιον, Κάστρο, Σβορωνάτα, Δρακοπουλάτα.
- οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στην Κεφαλονιά είναι οι εξής:

Το ενετικό κάστρο του Αγίου Γεωργίου (1504) στον παραδοσιακό οικισμό του Κάστρου (περιοχή Λειβαθούς) και το ενετικό κάστρο της Άσσου (1593) στην ομώνυμη χερσόνησο (περιοχή Ερίσσου).

- οι ανεμόμυλοι που εντοπίζονται στην Κεφαλονιά κατανέμονται ως εξής:
Στο Αργοστόλι και την ευρύτερη περιοχή απαντώνται 38 ανεμόμυλοι, στα Ομαλά 6 ανεμόμυλοι, στην Παλλική 22 ανεμόμυλοι, στην Πύλαρο 8 ανεμόμυλοι, στη Σάμη 2 ανεμόμυλοι, στους Πρόννους 6 ανεμόμυλοι και στην Έρισσο 29 ανεμόμυλοι (σύνολο: 111 ανεμόμυλοι).
- οι φάροι που εντοπίζονται στην Κεφαλονιά είναι οι εξής:
Ο φάρος των Αγίων Θεοδώρων (1828) στην περιοχή της Λάσσης (Αργοστόλι), ο φάρος στο ακρωτήριο Διχάλια (1907) στον κόλπο της Σάμης, ο φάρος στο ακρωτήριο Γερόγομπος (1907) στο νοτιοδυτικό άκρο της Παλλικής, ο φάρος στη νησίδα των Βαρδιάνων (1824) στην είσοδο του κόλπου Αργοστολίου-Ληξουρίου, ο φάρος στο Φισκάρδο (1892) στο βορειοανατολικό άκρο της Ερίσσου.

8.7.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Κεφαλονιάς απηχούν την παραδοσιακή επτανησιακή αρχιτεκτονική καθώς και έναν συγκεκριμένο τρόπο χωρικής οργάνωσης. Ο χαρακτήρας των παραδοσιακών οικισμών συγκροτείται από τον συνδυασμό του δομημένου χώρου με το φυσικό τοπίο που τον περιβάλλει. Ειδικά ο παραδοσιακός οικισμός του Φισκάρδου έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) από το 1975 (ΦΕΚ 907/Β', 27-8-1975).

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Κεφαλονιάς μαρτυρούν την ιδιαιτερότητα της ιστορικής της διαδρομής ως νησί του Ιονίου ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών του νησιού και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στο νησί καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν τεχνικό πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι της Κεφαλονιάς, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός τους εξοπλισμός καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

8.7.4 Αξίες

Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διότι, ως αναπόσπαστο στοιχείο του τοπίου, χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ταυτότητα της περιοχής. Σε αντίθεση με τα μνημεία, αποτελούν ζωντανά κελύφη με χρήσεις και λειτουργίες που εξυπηρετούν τη σύγχρονη ζωή, γι' αυτό και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμος στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι μείζονος σημασίας διότι μαρτυρούν την κατοίκηση και ανάπτυξη του νησιού κατά την αρχαιότητα αλλά κατά τα νεώτερα χρόνια της ιστορίας.

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπίασημα.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπίασημα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του

τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιάζουσας μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου αλλά και της βιομηχανικής ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

8.7.5 Απειλές

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι η αλλοίωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, του πολεοδομικού ιστού (δομή), του ευρύτερου περιβάλλοντος-τοπίου, της πολιτιστικής ταυτότητας (τοπικής κουλτούρας). Ακόμη, η απώλεια συνοχής του δομημένου χώρου, της κλίμακας των κτισμάτων καθώς και της διάκρισης μεταξύ οικισμού και υπαίθρου.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο κίνδυνος αλλοίωσης-κατάρρευσης των μνημείων, οι αρχαιοκαπηλίες, η υποβάθμιση λόγω εγκατάλειψης, η οικιστική ανάπτυξη καθώς και οι παραβιάσεις όρων και οι αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

8.7.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”). Επίσης, προτείνεται η κήρυξη και οριοθέτηση των μη κηρυγμένων και μη οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων καθώς και η εκτέλεση έργων συντήρησης, αποκατάστασης, ανάδειξης αλλά και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων της Κεφαλονιάς, ούτως ώστε να επιλεχθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι

μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης όλων των φάρων της Κεφαλονιάς καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτών καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους, όπως για παράδειγμα η μετατροπή τους σε μουσεία.

8.7.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Κεφαλονιάς μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου παραδοσιακών οικισμών σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της επτανησιακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ως μέρος της ευρύτερης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της χώρας.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Κεφαλονιάς μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς κόμβους ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών του νησιού.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Τα κάστρα της Κεφαλονιάς μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

Φάροι:

Οι φάροι της Κεφαλονιάς μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

8.7.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών για τους παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και των περιοχών άμεσης γεινίασης.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β).

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάροι:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

8.8 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΔΑΣΗ (ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ)

8.8.1 Περιγραφή

Τα δάση στην Κεφαλονιά καταλαμβάνουν ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του νησιού. Εξέχουσα θέση καταλαμβάνει το δάσος κεφαλληνιακής ελάτης στον Εθνικό Δρυμό του Αίνου, ενώ οι υπόλοιπες ορεινές εκτάσεις του νησιού καλύπτονται από μεσογειακή μακία και φρυγανώδη βλάστηση. Ακόμη, σε ορισμένες περιοχές του νησιού εντοπίζονται συστάδες κωνοφόρων (πευκώνες και κυπαρισσώνες).

8.8.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Τα δάση που εντοπίζονται στο νησί της Κεφαλονιάς είναι τα εξής: τα δάση του όρους Αίνος, δάση στην ευρύτερη περιοχή των οικισμών Καμινάρατα και Δαμουλιανάτα, δασικές εκτάσεις στη βόρεια χερσόνησο του νησιού (Έρισσος).

8.8.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ιδιαίτερα αξιόλογο τοπίο συνιστά το δάσος της κεφαλληνιακής ελάτης (*abies cephalonica*) στον Εθνικό Δρυμό του Αίνου. Η κεφαλληνιακή ελάτη αποτελεί την κυριαρχούσα βλάστηση στον εν λόγω Εθνικό Δρυμό καθώς και το μοναδικό δασικό είδος που συμμετέχει στη σύνθεση του δάσους του Δρυμού. Πρόκειται για ένα από τα τρία είδη ελάτης της Ελλάδας και αποτελεί ενδημικό είδος, απαντάται δηλαδή μόνο στον ελλαδικό χώρο. Η καταγραφή και ταξινόμησή της ως νέο είδος ελάτης ξεκίνησε από το όρος Αίνος της Κεφαλονιάς και γι' αυτό το λόγο φέρει το συγκεκριμένο όνομα.

Ακόμη, η προστασία της κεφαλληνιακής ελάτης υπήρξε ο βασικός λόγος για τον οποίο το όρος Αίνος χαρακτηρίστηκε Εθνικός Δρυμός από το 1962 και αποτελεί μια από τις παλαιότερες προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας.

Το δάσος κεφαλληνιακής ελάτης στον Αίνο συνιστά ένα τοπίο ιδιαίτερης ιστορικής, επιστημονικής, οικολογικής και αισθητικής αξίας, το οποίο χρήζει αποτελεσματικής προστασίας, διατήρησης, ανάδειξης και ολοκληρωμένης διαχείρισης.

Σήμερα, ο Εθνικός Δρυμός Αίνου υπάγεται στην προστασία του “Φορέα Διαχείρισης Οικοσυστημάτων Δυτικής Πελοποννήσου και Κεφαλονιάς” ο οποίος προέκυψε από τη

συγχώνευση των φορέων διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς, Χελμού - Βουραϊκού και Εθνικού Δρυμού Αίνου.

8.8.4 Αξίες

Τα δάση, εκτός από την τεράστια οικολογική τους αξία (παραγωγή οξυγόνου, αποτροπή πλημμυρών, προστασία εδάφους από την διάβρωση, προστασία από ισχυρούς ανέμους, προστασία από θορύβους, προστασία από τη ραδιενέργεια, διατήρηση εξισορροπημένου κλίματος, προστασία από τη ρύπανση, συντήρηση βιοποικιλότητας, υγιεινή επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό), συνιστούν τοπία ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και αισθητικής αξίας καθώς συνθέτουν ένα ξεχωριστό περιβάλλον το οποίο φιλοξενεί το δασικό οικοσύστημα.

8.8.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται τα δάση είναι:

- α) οι εκτεταμένες εκχερσώσεις για την επέκταση της γεωργικής γης
- β) η παράνομη υλοτομία και θήρα
- γ) οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με επακόλουθο την οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις
- δ) η υπερβόσκηση η οποία εμποδίζει τη φυσική αναγέννηση του δάσους
- ε) η έλλειψη πόρων και προσωπικού όσον αφορά τις κατά τόπους δασικές υπηρεσίες.

8.8.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους και της οικολογικής τους ισορροπίας.

8.8.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Κεφαλονιάς -με σημαντικότερο κόμβο το δάσος κεφαλληνιακής ελάτης του Εθνικού Δρυμού Αίνου- μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο οικολογικών διαδρομών του νησιού -αλλά και της Περιφέρειας ευρύτερα- στα πλαίσια προώθησης του δασοτουρισμού σε συνδυασμό με τον περιπατητικό τουρισμό.

8.8.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Προτείνεται:

- α) κατάρτιση δασικού κτηματολογίου
- β) αναδάσωση καμένων δασών και δασικών εκτάσεων, με ανθεκτικά, στις πυρκαγιές, -όπου αυτό είναι δυνατό- πλατύφυλλα είδη σε μίξη.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας των δασών είναι αναγκαία:

- Η εφαρμογή σύγχρονων δασοκομικών και διαχειριστικών μεθόδων και επεμβάσεων
- Ο σχεδιασμός και η εναρμόνιση της υποβαθμισμένης διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων στις νέες συνθήκες ζήτησης της κοινωνίας (ορεινός τουρισμός, αναψυχή, κ.ά.).
- Η επέκταση της διαχείρισης των μη παραγωγικών αγροτικών και δασικών γαιών σε άλλου τύπου οικοσυστήματα εναλλακτικών δασικών προϊόντων.

Λοιπά αξιόλογα τοπία

Ακόμη, αξιόλογα τοπία στη ζώνη τοπίου της Κεφαλονιάς συνιστούν:

- α) ο Εθνικός Δρυμός του Αίνου ο οποίος κυριαρχεί στο ορεινό τοπίο του νησιού
- β) η περιοχή του οροπεδίου των Ομαλών
- γ) η περιοχή της λιμνοθάλασσας του Κουτάβου με την γέφυρα De Bosset και σε άμεση συνάρτηση με την πόλη του Αργοστολίου
- δ) το φαράγγι του Πόρου.

8.9 ΤΟΠΙΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟ: Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΛΑΣΣΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ

8.9.1 Περιγραφή

Μια ιδιαίτερος υποβαθμισμένη ζώνη του νησιού είναι η περιοχή της Λάσσης, η οποία βρίσκεται νοτιοδυτικά του Αργοστολίου και εκτείνεται έως την περιοχή όπου βρίσκεται η γνωστή παραλία του Μακρύ Γιαλού.

Στη ζώνη αυτή παρατηρείται άναρχη δόμηση παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων κατά μήκος και εκατέρωθεν του οδικού άξονα που συνδέει την πόλη του Αργοστολίου με τον οικισμό των Μηνιών -και, κατ' επέκταση, με το αεροδρόμιο του νησιού.

Έτσι, έχει δημιουργηθεί μία συνεχής οικιστική ανάπτυξη από το νοτιοδυτικό τμήμα της πρωτεύουσας έως και την περιοχή του Μακρού Γιαλού, με αποτέλεσμα η περιοχή της Λάσσης να αποτελεί, ουσιαστικά, μια λειτουργική και οικιστική συνέχεια της πόλης του Αργοστολίου.

Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής παρήγαγε εκτεταμένα δομημένο περιβάλλον, χωρίς να έχει υπάρξει προηγουμένως συστηματικός σχεδιασμός και ρύθμιση του χώρου με αποτέλεσμα την επίσης εκτεταμένη αλλοίωση του περιβάλλοντος.

8.9.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η εν λόγω ζώνη βρίσκεται νοτιοδυτικά του Αργοστολίου και εκτείνεται έως την περιοχή της παραλίας του Μακρού Γιαλού.

8.9.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η εν λόγω παράκτια ζώνη -όπως άλλωστε και όλου σχεδόν του νησιού- αποτελεί τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς λόγω της πυκνής βλάστησης και της πολυσχιδούς ακτογραμμής η οποία διαθέτει αρκετές παραλίες κολύμβησης. Εξέχουσα θέση καταλαμβάνει η παραλία του Μακρού Γιαλού, η οποία αποτελεί μία από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού με καταγάλανα νερά και πλούσιο πευκοδάσος.

8.9.4 Αιτίες που οδήγησαν στην υποβάθμιση

Οι κυριότερες αιτίες που οδήγησαν στην υποβάθμιση του εν λόγω τοπίου είναι η άναρχη δόμηση που παρατηρείται εκατέρωθεν του οδικού άξονα και παράλληλα με την ακτογραμμή, καθώς και η έντονη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων που αναπτύχθηκαν κατά μήκος των οδικών αξόνων με βάση τις διατάξεις και τις παρεκκλίσεις της παρόδιας εκτός σχεδίου δόμησης, ενώ δεν είναι λίγες οι αυθαίρετες κατασκευές. Πρόκειται, δηλαδή, για δόμηση η οποία έχει αναπτυχθεί άναρχα, χωρίς σχεδιασμό, συνοδευόμενη από πλήθος στοιχείων και κατασκευών όπως διαφημιστικές πινακίδες, επιγραφές κλπ, που προκαλούν οπτική ρύπανση.

Η έλλειψη λοιπόν ορθής θεσμικής θωράκισης για την προστασία του τοπίου σε συνδυασμό με τη επιβάρυνσή του επέφερε σοβαρές αλλοιώσεις στο φυσικό περιβάλλον και το τοπίο ειδικότερα.

8.9.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται η εν λόγω περιοχή είναι η περαιτέρω υποβάθμισή της από τη δόμηση, καθώς και η αδυναμία αποκατάστασης του τοπίου και της γεωμορφολογίας.

Οι πιο βασικοί δείκτες υποβάθμισης της περιοχής είναι η ρύπανση του φυσικού περιβάλλοντος, η μόλυνση των ακτών, ο μεγάλος αριθμός λυμάτων και σκουπιδιών, η επιβάρυνση των δικτύων τεχνικής υποδομής, η κατασκευή αυθαίρετων κτισμάτων, η μείωση της γεωργικής γης καθώς και η διαρκής “αστικοποίηση” του αγροτικού χώρου.

8.9.6 Πολιτικές και προτεινόμενες δράσεις για αποκατάσταση

- α) Αυστηρός έλεγχος της νομιμότητας των οικοδομών και κατασκευών
- β) Το προς εκπόνηση ΓΠΣ πρέπει να διερευνήσει την αποτελεσματικότητα μιας μελέτης sky line και ειδικά για τη Λάσση για κάθε έκδοση αδείας νέας οικοδομής ή προσθήκης σε υφιστάμενη οικοδομή μιας μελέτης ένταξης στο τοπίο και το ανάγλυφο της περιοχής.
- γ) Εξυγίανση των εισόδων των πόλεων Αργοστολίου και Ληξουρίου
- δ) Ειδικά μετά τους σεισμούς, είναι επιτακτική η ανάγκη αναδιοργάνωσης του περιστατικού χώρου σε συνάρτηση και σε συνδυασμό με το εξαιρετικό τοπίο.

8.9.7 Σύνδεση με άλλα τοπία και επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η παρούσα υποβάθμιση του τοπίου αυτού ή η μελλοντική του αποκατάσταση

Η αναβάθμιση του τοπίου θα έχει θετικές επιδράσεις στη βελτίωση του τουρισμού, στην τοπική ανάπτυξη και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

8.9.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

- Πολεοδόμηση κυρίως των πυκνοδομημένων θυλάκων της παραθεριστικής κατοικίας για την εξασφάλιση κοινόχρηστων ελεύθερων χώρων και κοινωφελών δραστηριοτήτων ,
- Αναπλάσεις των ήδη δομημένων και εντός σχεδίου περιοχών, με στόχο την εξυγίανση της περιοχής, την οργάνωση του θαλάσσιου μετώπου.
- Εξασφάλιση, σε όλο το μήκος της εν λόγω παράκτιας ζώνης, κατάλληλων κάθετων προσβάσεων προς τον αιγιαλό και την παραλία.
- Καθορισμός των κατάλληλων όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα (“scenic roads”)

- Απαγόρευση διάνοιξης νέων παραλιακών δρόμων
- Εφαρμογή των διατάξεων του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό περί απόσυρσης τουριστικών καταλυμάτων και ανανέωση με ενεργειακό και βιοκλιματικό σχεδιασμό όλων των παλιών κτιρίων.
- Εξυγίανση κατά προτεραιότητα του οδικού δικτύου με απομάκρυνση πινακίδων και επιγραφών κατόπιν ορισμού και μεγέθους των στοιχείων αυτών.

Παρόμοια χαρακτηριστικά, με έντονη την παρουσία άναρχης δόμησης παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων, καθώς και πάσης φύσεως τουριστικών δραστηριοτήτων, συναντούμε και στις ακόλουθες ζώνες:

- α) περιοχή αεροδρομίου (Μηινιές)
- β) περιοχή Λουρδά (Λειβαθώς)
- γ) παράκτια ζώνη Κατελειού - Σκάλας - Πόρου
- δ) παράκτια ζώνη στο νότιο-νοτιοανατολικό τμήμα της χερσονήσου της Παλλικής (παραλία Ξι)
- ε) εντός και πέριξ του παραδοσιακού οικισμού του Φισκάρδου.

Λοιπά υποβαθμισμένα τοπία

Ακόμη, τοπία ιδιαίτερος υποβαθμισμένα στη ζώνη τοπίου της Κεφαλονιάς αποτελούν:

- α) τα νταμάρια (λατομεία) απέναντι από την περιοχή του Αργοστολίου
- β) χώροι απόθεσης απορριμμάτων και μπάζων στο βόρειο τμήμα του νησιού
- γ) εναέρια δίκτυα ΔΕΗ και ΟΤΕ τα οποία διατρέχουν το νησί και ειδικά τους παραδοσιακούς οικισμούς του Ασσου, του Φισκάρδου και
- δ) η περιοχή της λιμνοθάλασσας του Κούταβου η οποία έχει υποστεί αισθητή υποβάθμιση με επιπτώσεις, τόσο στην ισορροπία του υφιστάμενου φυσικού οικοσυστήματος, όσο και στην γενικότερη εικόνα που παρουσιάζει το τοπίο της περιοχής αυτής.

8.10 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Το νησί της Κεφαλονιάς αποτελεί έναν τόπο με ιδιαίζουσα φυσιογνωμία, τόσο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος όσο και από πλευράς αξιόλογων στοιχείων ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Το έντονο ανάγλυφο του νησιού, σε συνδυασμό με την πλούσια βλάστηση και τις εντυπωσιακές ακτές, συνθέτουν ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς. Μάλιστα, η υψηλή σεισμικότητα έχει δημιουργήσει γεωμορφολογικές εξάρσεις στο νησί, συντελώντας σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση τοπίων μοναδικής αισθητικής, όπως οι απότομες και πολυσχιδείς βραχώδεις ακτές.

Η συγκεκριμένη ζώνη παρουσιάζει πλούσιο φυσικό περιβάλλον, αλλά και ενδιαφέρον αστικό τοπίο στο Αργοστόλι και το Ληξούρι, τους αξιόλογους παραδοσιακούς οικισμούς, οι οποίοι είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί, σε συνδυασμό με πλήθος αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών μνημείων.

Οι μεγαλύτερες απειλές-πιέσεις που δέχεται το νησί της Κεφαλονιάς είναι καταρχάς η αλλοίωση του τοπίου που προκαλείται από την άναρχη δόμηση (κυρίως παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων) σε περιοχές όπου το εξαιρετικά εύθραυστο φυσικό περιβάλλον θα έπρεπε να προστατεύεται αυστηρά. Οπτική ρύπανση προκαλείται και από την κατασκευή οικοδομών, χωρίς παραδοσιακό χαρακτήρα και εκτός κλίμακας του εκάστοτε οικιστικού συνόλου.

Επίσης, περιβαλλοντική ρύπανση προκαλείται και από την κτηνοτροφική δραστηριότητα, από τα λιπάσματα και φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες, από τη διάθεση αποβλήτων στη θάλασσα καθώς και από τον μεγάλο αριθμό τουριστικών εγκαταστάσεων.

8.11 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- α) Καθορισμός χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ, στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγρότοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) και κυρίως στην περιφερειακή ζώνη που περιβάλλει τον πυρήνα τους
- β) Από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ: εξέταση και προσδιορισμός των περιοχών όπου είναι επιβεβλημένη η απαγόρευση ή ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης.
- γ) Καθορισμός των κατάλληλων όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα (“scenic roads”)

- δ) Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- ε) Εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον ελαιώνα της Κεφαλονιάς, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού πόρου όσο και για την προστασία και ανάδειξή του ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου, που πρέπει να χαρακτηριστεί αισθητικός.
- στ) Θεσμοθέτηση του σχεδίου της ΚΥΑ για το σύνολο του Εθνικού Δρυμού του Αίνου και κυρίως για την περιφερειακή ζώνη
- ζ) Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας
- η) Διερεύνηση θεσμοθέτησης ορισμένων οικισμών ως παραδοσιακών.
- θ) Διερεύνηση δυνατότητας αφαίρεσης διαφημιστικών πινακίδων καθώς και αρχιτεκτονικής αναμόρφωσης κτισμάτων χαμηλής αισθητικής και επανασχεδιασμός τους με τις αρχές του βιοκλιματικού και ενεργειακού σχεδιασμού.
- ι) Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.

9. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΙΘΑΚΗΣ

9.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Ιθάκη αποτελεί το μεγαλύτερο από τα μικρά νησιά της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και βρίσκεται βορειοανατολικά της Κεφαλονιάς, σε μικρή απόσταση από αυτήν. Το νησί χαρακτηρίζεται από επίμηκες σχήμα, με κατεύθυνση από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά. Αποτελείται από δύο ορεινές εξάρσεις, το όρος Νήριτο και το όρος Νερόβουλο, οι οποίες ενώνονται με μια στενή λωρίδα γης. Όπως και στο σύνολο των Ιονίων Νήσων, χαρακτηριστική είναι η θαμνώδης βλάστηση (μακία βλάστηση).

Ανατολικά της Ιθάκης (ανατολικά του κόλπου του Αστακού Αιτωλοακαρνανίας), βρίσκεται το νησιωτικό σύμπλεγμα των Εχινάδων Νήσων οι οποίες περιλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA 2000, ανήκουν στις προστατευμένες περιοχές της χώρας -στην κατηγορία 'Εθνικά Πάρκα'- και προστατεύονται από τη συνθήκη RAMSAR.

Οι δυτικές ακτές της Ιθάκης είναι ιδιαίτερα απόκρημνες, ενώ η ανατολική πλευρά του νησιού χαρακτηρίζεται από τον πλούσιο διαμελισμό των ακτών της. Συνολικά, η παράκτια ζώνη του νησιού έχει να επιδείξει παραλίες σπάνιας ομορφιάς.

Η πρωτεύουσα του νησιού, το Βαθύ, είναι χωροθετημένη στον μυχό του ομώνυμου κόλπου, στη νότια χερσόνησο του νησιού και έχει κηρυχθεί ως παραδοσιακός οικισμός από το 1978. Βασικό χαρακτηριστικό του νησιού είναι η σύνδεσή του με την ομηρική Ιθάκη καθώς και η σχετική λογοτεχνική διάσταση που έχει λάβει κατά καιρούς.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Ιθάκης, αναφέρουμε τα εξής:

α) υγρότοποι:

Αλυκή Ιθάκης

β) δάση:

Το δάσος αριά του Περαχωρίου Ιθάκης, το δάσος της Ανωγής, το δάσος της Εξωγής

γ) όρη:

Όρος Νήριτο, όρος Νερόβουλο

δ) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία)

Το σπήλαιο του Λοΐζου, το σπήλαιο των Νυμφών ("Μαρμαροσπηλιά"), το σπήλαιο του Εύμαιου και αρκετά άλλα.

στ) ακτές:

Ο βόρειος, δυτικός και νότιος παράκτιος χώρος της Ιθάκης σχηματίζει απότομες, βραχώδεις πλαγιές με κατάληξη στη θάλασσα, ενώ οι ανατολικές ακτές παρουσιάζουν ηπιότερα μορφολογικά χαρακτηριστικά και πλούσιο διαμελισμό. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση συναντούμε τις παραλίες: Αφάλες, Κουλούμι, Μιλιπερά, Κουτούπι, Ασπρος Γιαλός, παραλία Πισαετού, ενώ στη δεύτερη περίπτωση τις παραλίες: Καμίνια, παραλία Σαρακήνικου, Φιλιατρό, Γιδάκι, Σκίνος, Μνήματα, Δεξά, Αετός (στο χαρακτηριστικό στένωμα της Ιθάκης), μικρού μήκους ακτές στον κόλπο Κιόνι, Ράχη, Φρίκες.

ζ) ακατοίκητες νησίδες:

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Εχινάδων Νήσων.

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Ιθάκης αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Ελαιώνες απαντώνται στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού του Σταυρού, στον μικρό κάμπο του οικισμού Βαθύ, καθώς και σε άλλα σημεία του νησιού.

β) αμπελώνες

Μικρής έκτασης αμπελώνες υπάρχουν διάσπαρτοι σε όλο το νησί.

γ) αναβαθμίδες

Αναβαθμίδες υπάρχουν διάσπαρτες σε όλο το νησί, σε επικλινή εδάφη.

δ) ξερολιθιές

Ξερολιθιές υπάρχουν διάσπαρτες σε όλο το νησί.

ε) ανεμόμυλοι

Οι ανεμόμυλοι της Ιθάκης, ο αριθμός των οποίων ξεπερνά τους 30, εντοπίζονται στην περιοχή του Βαθέως καθώς και στη βόρεια χερσόνησο του νησιού.

στ) φάροι

Ο φάρος του Αγίου Ανδρέα στην ανατολική ακτή του λιμανιού της Ιθάκης.

ζ) ξωκλήσια

Υπάρχουν αρκετά ξωκλήσια διάσπαρτα σε όλη την έκταση της υπαίθρου του νησιού.

η) παραδοσιακοί οικισμοί

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Ιθάκης είναι οι εξής:

Βαθύ, Κιόνι, Σταυρός, Ανωγή.

θ) χερσαίοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στην Ιθάκη είναι οι εξής:

Σπήλαιο Πόλεως ή Σπήλαιο Λοΐζου (ΦΕΚ 687/Β΄/24-05-76), Σταυρός ΦΕΚ 451/Β/16-06-1994), Πίσω Αετός (ΦΕΚ 723/Β/03-12-1992), Αγ.Αθανάσιος/Σχολή Ομήρου (ΦΕΚ 687/24-05-1976).

στ) οχυρωματικές κατασκευές

Τα ερείπια της αρχαίας ακρόπολης των Αλαλκομενών (“κάστρο του Οδυσσέα”) στην περιοχή του Πισαετού.

9.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Η Ιθάκη βρίσκεται νότια της Λευκάδας και βορειοανατολικά της Κεφαλονιάς, από την οποία χωρίζεται με τον ομώνυμο πορθμό.

9.3 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΙΘΑΚΗΣ

9.3.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο της Ιθάκης αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου με μεγάλη αξία. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες μικρής έκτασης, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως ξερολιθιές και αναβαθμίδες. Ειδικά οι ελαιώνες της Ιθάκης κυριαρχούν στο αγροτικό τοπίο του νησιού.

9.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες και οι αμπελώνες είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τους ελαιώνες που απαντώνται στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού Σταυρός καθώς και στον κάμπο του οικισμού Βαθύ. Διάσπαρτες εντοπίζονται και οι ξερολιθιές καθώς επίσης και οι αναβαθμίδες, σε επικλινή εδάφη του νησιού.

9.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι ελαιώνες και αμπελώνες της Ιθάκης σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το αγροτικό τοπίο του νησιού και προσδίδουν σε αυτό μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία.

Το αγροτικό τοπίο του νησιού συμπληρώνουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως οι ξερολιθιές και οι αναβαθμίδες.

9.3.4 Αξίες

Οι ελαιώνες και αμπελώνες έχουν μεγάλη αξία διότι αποτελούν πλουτοπαραγωγικούς πόρους αλλά και διότι συνιστούν αξιόλογα στοιχεία του αγροτικού τοπίου.

9.3.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο ελαιώνας της Ιθάκης είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεων του καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή του όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή του.

9.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η κατάρτιση διαχειριστικού σχεδίου για τους ελαιώνες και αμπελώνες της Ιθάκης, τόσο για την προστασία τους ως πλουτοπαραγωγικών πόρων όσο και για την προστασία και ανάδειξή τους ως αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

9.3.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη των ελαιώνων και αμπελώνων της Ιθάκης σε ένα δίκτυο οικοπολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει την ενδοχώρα του νησιού, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, οινοτουρισμός κ.ά.).

9.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα της Ιθάκης σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

9.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΟΠΙΟ ΙΘΑΚΗΣ (τοπίο βυθού και υδάτινης στήλης)

9.4.1 Περιγραφή

Το θαλάσσιο τοπίο της Ιθάκης παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία παρότι δεν είναι άμεσα ευδιάκριτο όπως τα χερσαία τοπία. Τα σημαντικότερα στοιχεία του θαλάσσιου τοπίου είναι οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι περιοχές ναυαγίων, οι περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων καθώς και οι περιοχές αλιευμάτων.

Τα λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*) είναι ένα είδος ανώτερου ενδημικού μεσογειακού φυτού της θάλασσας (αγγειόσπερμο) που ανθοφορεί και έχει το χαρακτηριστικό να συνθέτει έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

9.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι θαλάσσιες περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας εντοπίζονται διάσπαρτα στις ακτές της Ιθάκης.

9.4.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς φέρουν μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία. Ακόμη, οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ένα ιδιαίτερα εντυπωσιακό τοπίο βυθού καθώς συνθέτουν έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

9.4.4 Αξίες

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων έχουν ιδιαίτερη ιστορική, αρχαιολογική και ευρύτερα πολιτιστική αξία.

Οι περιοχές στις οποίες εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές διότι αποτελούν καταφύγιο και περιοχή αναπαραγωγής μεγάλου αριθμού ψαριών και ασπόνδυλων οργανισμών. Ταυτόχρονα αποτελούν σημαντική πηγή πρωτογενούς παραγωγής οξυγόνου και οργανικής ύλης. Ως ανώτερο φυτό, έχει την ιδιότητα να φωτοσυνθέτει, δεσμεύει δηλαδή διοξείδιο του άνθρακα χρησιμοποιώντας το φως του ήλιου και το μετατρέπει σε οργανικό άνθρακα για τη δημιουργία βιομάζας αλλά και οξυγόνου. Το γεγονός ότι το 30% της οργανικής ύλης που παράγουν καταλήγει σε μεγαλύτερα βάθη, δείχνει ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τα θαλάσσια οικοσυστήματα στο σύνολό τους. Επίσης, συμβάλλει σημαντικά στην προστασία των ακτών από τη διάβρωση, καθώς οι ρίζες του συγκρατούν το ίζημα του θαλάσσιου πυθμένα, ενώ η υψηλή πυκνότητα των φύλλων του απορροφά μέρος της ενέργειας των κυμάτων.

9.4.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στην ίδια την ιδιαιτερότητά τους, εξαιτίας του εντοπισμού τους σε θαλάσσια

περιβάλλοντα. Έτσι, η οριοθέτηση και κατ' επέκταση η ένταξή τους σε ζώνες προστασίας καθίσταται δυσκολότερη. Συνοπτικά, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι είναι: κίνδυνοι από φυσικά φαινόμενα και γεωφυσικές μεταβολές, λαθρανασκαφές, συστηματική αλιεία με μηχανικούς τρόπους, ποντίσιες καλωδίων και αγωγών, γεωτρήσεις, υποβρύχιες δραστηριότητες, οικιστική ανάπτυξη, νέα λιμενικά έργα, εκμετάλλευση αιγιαλού και παραλίας (καταπατήσεις), παράκτια αλιεία, αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων, αυθαίρετες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιεργειών-ιχθυοκαλλιεργειών.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι κυριότερες απειλές προέρχονται από την αλόγιστη ιχθυοκαλλιέργεια, την αλιεία με παράνομα μέσα -όπως συρόμενα εργαλεία και ανεξέλεγκτα αγκυροβόλια- καθώς και από την αύξηση των επισκεπτών των παράκτιων περιοχών (οικιστική και τουριστική ανάπτυξη) τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση αποβλήτων που ρίπτονται στη θάλασσα. Μεγάλη απειλή αποτελεί και η γρηγορότερη ανάπτυξη των φυκών *Caulerpa racemosa* και *Caulerpa taxifolia*, τα οποία έχουν εισβάλλει στη Μεσόγειο και παίρνουν τη θέση των εν λόγω θαλάσσιων φυτών.

Γενικότερα, οι πιο σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο τοπίο προέρχονται από τις πάσης φύσεως ανθρωπίνες δραστηριότητες.

9.4.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) Κήρυξη ενάλιων αρχαιολογικών χώρων ως χώροι που χρήζουν ειδική νομική προστασία
- β) Κήρυξη ναυαγίων πλοίων
- γ) Συστηματική ερευνητική επισκόπηση για την ψηφιακή χαρτογράφηση των ελληνικών βυθών και σύσταση αρχείου ναυαγίων και ενάλιων αρχαιολογικών χώρων
- δ) Απαγόρευση της αλιείας
- ε) Απαγόρευση της αγκυροβολίας
- στ) Απαγόρευση της υποβρύχιας δραστηριότητας με αναπνευστικές συσκευές.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας προτείνονται τα εξής μέτρα:

- α) χαρτογράφηση
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου

9.4.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το θαλάσσιο τοπίο της Ιθάκης με τα επιμέρους στοιχεία του μπορεί να ενταχθεί σε ένα θεματικό δίκτυο οικο-πολιτιστικών διαδρομών -και συγκεκριμένα καταδυτικών- σε περιφερειακό επίπεδο, στα πλαίσια προώθησης του καταδυτικού τουρισμού.

9.4.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι:

α) Από τα ΓΠΣ ένταξη των χώρων αυτών σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟ ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β)

β) Απαγόρευση οποιασδήποτε δράσης ή κατασκευής έργου που δύναται να θίξει τον αρχαιολογικό χώρο.

Περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας:

α) Από τα ΓΠΣ χαρακτηρισμός των περιοχών θαλάσσιας Ποσειδωνίας ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ)

β) Απαγόρευση οποιωνδήποτε έργων τα οποία επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και το τοπίο

γ) Δημιουργία καταδυτικών πάρκων στις ζώνες αυτές με την υπό περιορισμούς επίσκεψή τους.

9.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΙΘΑΚΗΣ

9.5.1 Περιγραφή

Η Ιθάκη διαθέτει αρκετές ακτές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά από τη θάλασσα είτε από το χέρσο του νησιού. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών.

Επίσης, η Ιθάκη διαθέτει αρκετά σπήλαια είτε θαλάσσια είτε χερσαία. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τα χερσαία σπήλαια είναι κενοί χώροι μέσα στα πετρώματα και έχουν είσοδο που επιτρέπει την επικοινωνία με την επιφάνεια. Κάθε σπήλαιο μπορεί να είναι συνολικά ή κατά ένα μέρος γεμάτο με ιζήματα, δηλαδή με υλικά που μεταφέρονται εκεί κυρίως από τη διάβρωση των πετρωμάτων, από νερό ή πάγο. Η μορφή και το μέγεθος των σπηλαίων ποικίλλει εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων που συνδέονται με τη δομή και τη σύσταση του πετρώματος, τη γεωμετρία των ρωγμών που παρουσιάζει, το ανάγλυφο της περιοχής στην οποία βρίσκεται, τις υδρολογικές συνθήκες και πολλά άλλα στοιχεία μικρότερης σημασίας.

9.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής του νησιού.

Τα σπήλαια είναι διάσπαρτα σε όλο το νησί. Τα πιο σημαντικά είναι το σπήλαιο του Λοϊζου, το σπήλαιο των Νυμφών (“Μαρμαροσπηλιά”) και το σπήλαιο του Εύμαιου.

9.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ο βόρειος, δυτικός και νότιος παράκτιος χώρος της Ιθάκης σχηματίζει απότομες, βραχώδεις πλαγιές με κατάληξη στη θάλασσα, ενώ οι ανατολικές ακτές παρουσιάζουν ηπιότερα μορφολογικά χαρακτηριστικά και πλούσιο διαμελισμό. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση συναντούμε τις παραλίες: Αφάλες, Κουλούμι, Μιλιτερά, Κουτούπι, Άσπρος Γιαλός, παραλία Πισαετού, ενώ στη δεύτερη περίπτωση τις παραλίες: Καμίνια, παραλία Σαρακήνικου, Φιλιατρό, Γιδάκι, Σκίνος, Μνήματα, Δεξά, Αετός (στο χαρακτηριστικό στένωμα της Ιθάκης), μικρού μήκους ακτές στον κόλπο Κιόνι, Ράχη, Φρίκες.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια του νησιού αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

Επίσης, ολόκληρο το νησί της Ιθάκης έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) από το 1978 λόγω της σπάνιας ομορφιάς που το χαρακτηρίζει. Πρόκειται για ένα κατάφυτο νησί το οποίο διαθέτει εξαιρετικού κάλλους ακτές και παραλίες καθώς και αξιόλογους παραδοσιακούς οικισμούς.

9.5.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα σπήλαια, θαλάσσια και χερσαία, αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

9.5.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

9.5.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

Όσον αφορά τα χερσαία σπήλαια προτείνεται:

- α) μελέτες και έργα ανάδειξης των σπηλαίων, καθώς και της οδού προσπέλασης προς αυτά
- β) παρακολούθηση των κλιματικών και γεωλογικών εξελίξεων ώστε οι πιθανές μεταβολές να αντιμετωπίζονται εγκαίρως με ειδικά διαχειριστικά μέτρα.

9.5.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια της Ιθάκης μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών του νησιού στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

9.5.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ, όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα
- γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

9.6 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΙΘΑΚΗΣ

9.6.1 Περιγραφή

Η Ιθάκη διαθέτει έναν ξεχωριστό πλούτο όσον αφορά τα αξιόλογα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και συγκεκριμένα τα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς. Στο νησί συναντούμε πολλούς αξιόλογους αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και μεμονωμένα στοιχεία όπως ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλους και φάρους τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο. Ακόμη, θα πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι ολόκληρο το νησί της Ιθάκης έχει χαρακτηριστεί ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΤΙΦΚ) από το 1978.

9.6.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά μνημεία, ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του νησιού. Συγκεκριμένα:

- οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της Ιθάκης είναι οι εξής:
Σπήλαιο Πόλεως ή Σπήλαιο Λοΐζου (ΦΕΚ 687/Β΄/24-05-76), Σταυρός ΦΕΚ 451/Β/16-06-1994), Πίσω Αετός (ΦΕΚ 723/Β/03-12-1992), Αγ.Αθανάσιος/Σχολή Ομήρου (ΦΕΚ 687/24-05-1976).
- οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Ιθάκης είναι οι εξής:
Βαθύ, Κιόνι, Σταυρός, Ανωγή.
- η βασική οχυρωματική κατασκευή που εντοπίζεται στην Ιθάκη είναι τα ερείπια της αρχαίας ακρόπολης των Αλαλκομενών (“κάστρο του Οδυσσέα”) στην περιοχή του Πισαετού.
- οι ανεμόμυλοι που εντοπίζονται στην Ιθάκη -ο αριθμός των οποίων ξεπερνά τους 30- εντοπίζονται στην περιοχή του Βαθέως καθώς και στη βόρεια χερσόνησο του νησιού.
- οι φάροι που εντοπίζονται στην Ιθάκη είναι ο φάρος του Αγίου Ανδρέα στην ανατολική ακτή του λιμανιού της Ιθάκης.

9.6.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί της Ιθάκης απηχούν την παραδοσιακή επτανησιακή αρχιτεκτονική καθώς και έναν συγκεκριμένο τρόπο χωρικής οργάνωσης. Ο χαρακτήρας των παραδοσιακών οικισμών συγκροτείται από τον συνδυασμό του δομημένου χώρου με το φυσικό τοπίο που τον περιβάλλει.

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Ιθάκης μαρτυρούν την ιδιαιτερότητα της ιστορικής της διαδρομής ως νησί του Ιονίου ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών του νησιού και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στο νησί καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι της Ιθάκης, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός τους εξοπλισμός καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

9.6.4 Αξίες

Οι θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διότι, ως αναπόσπαστο στοιχείο του τοπίου, χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ταυτότητα της περιοχής. Σε αντίθεση με τα μνημεία, αποτελούν ζωντανά κελύφη με χρήσεις και λειτουργίες που εξυπηρετούν τη σύγχρονη ζωή, γι' αυτό και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμος στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι μείζονος σημασίας διότι μαρτυρούν την κατοίκηση και ανάπτυξη του νησιού κατά την αρχαιότητα αλλά κατά τα νεώτερα χρόνια της ιστορίας.

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπόσημα..

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπόσημα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιάζουσας μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπόσημα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου αλλά και της βιομηχανικής ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

9.6.5 Απειλές

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι η αλλοίωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, του πολεοδομικού ιστού (δομή), του ευρύτερου περιβάλλοντος-τοπίου, της πολιτιστικής ταυτότητας (τοπικής κουλτούρας). Ακόμη, η απώλεια συνοχής του δομημένου χώρου, της κλίμακας των κτισμάτων καθώς και της διάκρισης μεταξύ οικισμού και υπαίθρου.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο κίνδυνος αλλοίωσης-κατάρρευσης των μνημείων, οι αρχαιοκαπηλίες, η υποβάθμιση λόγω εγκατάλειψης, η οικιστική ανάπτυξη καθώς και οι παραβιάσεις όρων και οι αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών

πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

9.6.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”). Επίσης, προτείνεται η κήρυξη και οριοθέτηση των μη κηρυγμένων και μη οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων καθώς και η εκτέλεση έργων συντήρησης, αποκατάστασης, ανάδειξης αλλά και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων της Ιθάκης, ούτως ώστε να επιλεγθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο

τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης του φάρου του Αγίου Ανδρέα καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτού καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής του, όπως για παράδειγμα η μετατροπή του σε μουσείο.

9.6.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Ιθάκης μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου παραδοσιακών οικισμών σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της επτανησιακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ως μέρος της ευρύτερης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της χώρας.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Ιθάκης μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς κόμβους ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών του νησιού.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Το “κάστρο του Οδυσσέα” μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής

στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

Φάροι:

Ο φάρος του Αγίου Ανδρέα μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

9.6.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών για τους παραδοσιακούς οικισμούς καθώς και των περιοχών άμεσης γειννίαςης.

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β).

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάροι:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

9.7 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΔΑΣΗ (ΙΘΑΚΗ)

9.7.1 Περιγραφή

Τα δάση στην Ιθάκη καταλαμβάνουν ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του νησιού. Ουσιαστικά, στην Ιθάκη εντοπίζονται συστάδες δασικής βλάστησης, ενώ στο υπόλοιπο νησί κυριαρχεί η θαμνώδης και φρυγανώδης βλάστηση.

9.7.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Τα δάση που εντοπίζονται στην Ιθάκη είναι τα εξής: το δάσος από αριές στο Περαχώρι (“Αφεντικός Λόγγος”), το δάσος της Ανωγής, το δάσος της Εξωγής.

9.7.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Το δάσος του Περαχωρίου, στα δυτικά του οικισμού, συνιστά ένα ιδιαίτερα αξιόλογο τοπίο το οποίο φέρει περιβαλλοντική και αισθητική αξία. Εκτείνεται σε έδαφος με εξαιρετικά μεγάλη κλίση και αποτελείται από πανύψηλα και μεγάλης ηλικίας δέντρα, τις λεγόμενες αριές, οι οποίες ανήκουν στην οικογένεια της βελανιδιάς και χαρακτηρίζονται από το ιδιαίτερα πυκνό τους φύλλωμα.

9.7.4 Αξίες

Τα δάση, εκτός από την τεράστια οικολογική τους αξία (παραγωγή οξυγόνου, αποτροπή πλημμυρών, προστασία εδάφους από την διάβρωση, προστασία από ισχυρούς ανέμους, προστασία από θορύβους, προστασία από τη ραδιενέργεια, διατήρηση εξισορροπημένου κλίματος, προστασία από τη ρύπανση, συντήρηση βιοποικιλότητας, υγιεινή επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό), συνιστούν τοπία ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και αισθητικής αξίας καθώς συνθέτουν ένα ξεχωριστό περιβάλλον το οποίο φιλοξενεί το δασικό οικοσύστημα.

9.7.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται τα δάση είναι:

- α) οι εκτεταμένες εκχερσώσεις για την επέκταση της γεωργικής γης
- β) η παράνομη υλοτομία και θήρα
- γ) οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με επακόλουθο την οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις
- δ) η υπερβόσκηση η οποία εμποδίζει τη φυσική αναγέννηση του δάσους
- ε) η έλλειψη πόρων και προσωπικού όσον αφορά τις κατά τόπους δασικές υπηρεσίες.

9.7.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους και της οικολογικής τους ισορροπίας.

9.7.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Ιθάκης μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο οικολογικών διαδρομών του νησιού -αλλά και της Περιφέρειας ευρύτερα- στα πλαίσια προώθησης του δασοτουρισμού σε συνδυασμό με τον περιπατητικό τουρισμό.

9.7.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Προτείνεται:

- α) κατάρτιση δασικού κτηματολογίου
- β) αναδάσωση καμένων δασών και δασικών εκτάσεων, με ανθεκτικά, στις πυρκαγιές, -όπου αυτό είναι δυνατό- πλατύφυλλα είδη σε μίξη.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας των δασών είναι αναγκαία:

- Η εφαρμογή σύγχρονων δασοκομικών και διαχειριστικών μεθόδων και επεμβάσεων
- Ο σχεδιασμός και η εναρμόνιση της υποβαθμισμένης διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων στις νέες συνθήκες ζήτησης της κοινωνίας (ορεινός τουρισμός, αναψυχή, κ.ά.).
- Η επέκταση της διαχείρισης των μη παραγωγικών αγροτικών και δασικών γαιών σε άλλου τύπου οικοσυστήματα εναλλακτικών δασικών προϊόντων.

Λοιπά αξιόλογα τοπία

Αξιόλογα τοπία στη ζώνη τοπίου της Ιθάκης συνιστούν:

- α) τα όρη Νήριτο και Νερόβουλο, στη βόρεια και νότια χερσόνησο της Ιθάκης αντίστοιχα, τα οποία κυριαρχούν στο ορεινό τοπίο του νησιού
- β) το νησιωτικό σύμπλεγμα των Εχινάδων Νήσων

9.8 ΤΟΠΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΑ

Στο νησί της Ιθάκης δεν εντοπίζονται τοπία ιδιαίτερος υποβαθμισμένα. Παρατηρείται όμως άναρχη επέκταση του οικισμού του Βαθέως προς το νότιο τμήμα του, καθώς και άναρχη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας στο ακρωτήριο Σαρακήνικο -ανατολικά του οικισμού του Βαθέως- μεταξύ των παραλιών Φιλιατρού και Σαρακήνικου. Η εξέλιξη του φαινομένου της άναρχης ανάπτυξης στις δύο προαναφερθείσες περιοχές ενέχει τον κίνδυνο μελλοντικής αλλοίωσης του τοπίου τους.

9.9 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Το νησί της Ιθάκης αποτελεί μια ξεχωριστή γεωγραφική ενότητα, τόσο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος όσο και από πλευράς αξιόλογων στοιχείων ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Η πλούσια βλάστηση που παρουσιάζει το νησί, σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερου κάλλους ακτές και παραλίες, συνθέτουν ένα αντιπροσωπευτικό μεσογειακό τοπίο.

Στο εξαιρετικό αυτό φυσικό περιβάλλον έρχονται να προστεθούν και οι αξιόλογοι παραδοσιακοί και λοιποί οικισμοί, οι οποίοι έχουν αναπτυχθεί σε κατάλληλα επιλεγμένα σημεία του νησιού βάσει της γεωμορφολογίας που αυτό παρουσιάζει, καθώς και αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικά μνημεία.

Βασικό γνώρισμα του νησιού είναι ότι διατηρεί σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτο το εξαιρετικού κάλλους τοπίο του.

9.10 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- α) Απαγόρευση ή περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης και λήψη μέτρων προστασίας των παραδοσιακών οικισμών
- β) Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης για την προστασία του ελαιώνα της Ιθάκης, τόσο ως παραγωγικού στοιχείου όσο και ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου
- γ) Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.
- δ) Βελτίωση υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων, κατασκευή νέων σε μικρή κλίμακα προσαρμοσμένων στο δομημένο χώρο, εντασσόμενα στο περιβάλλον και στο τοπίο, και πρόβλεψη σε προτεραιότητα όλων των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω νησιών με ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- ε) Το εκπονούμενο ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να προτείνει τον καθορισμό χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγρότοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) σε ζώνες ΠΕΠΔ και ΠΕΠ.
- στ) Καθορισμός των κατάλληλων ειδικών όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα από το δρόμο προς το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο (“scenic roads”)
- ζ) Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.
- η) Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.

10. ΖΩΝΗ ΤΟΠΙΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

10.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Ζάκυνθος, γνωστή και με το όνομα “Τζάντε” ή “Φιόρο του Λεβάντε”, είναι το τρίτο σε έκταση νησί του Ιονίου. Το βορειότερο άκρο του νησιού καταλήγει στο ακρωτήριο Σκινάρι, ενώ στο νότιο-νοτιοανατολικό άκρο του σχηματίζεται ο κόλπος του Λαγανά μεταξύ δύο ακρωτηρίων, του Μαραθιά στα δυτικά και του Γέρακα στα ανατολικά.

Ο κόλπος του Λαγανά περιλαμβάνεται στο δίκτυο NATURA 2000 και ανήκει στις προστατευόμενες περιοχές της χώρας -στην κατηγορία ‘Εθνικά θαλάσσια Πάρκα’- λόγω της τεράστιας οικολογικής του αξίας. Αποτέλεσε επίσης αντικείμενο μελέτης ΕΠΜ και θεσμοθετήθηκε με Π.Δ. το 1999 (ΦΕΚ 906/Δ/1999)

Στο ορεινό τοπίο του νησιού κυριαρχεί το όρος Βραχίονας στο δυτικό τμήμα του, καθώς και το όρος Σκοπός στο ανατολικό ακρωτήριο του κόλπου του Λαγανά. Στις πεδινές και ημιορεινές εκτάσεις η πλούσια βλάστηση εναλλάσσεται με καλλιεργούμενες εκτάσεις, κυρίως ελαιώνων, αμπελώνων και εσπεριδοειδών.

Όπως και στο σύνολο των Ιονίων Νησιών, οι βορειοδυτικές ακτές της Ζακύνθου είναι βραχώδεις με απότομες κλίσεις, σχηματίζοντας πολλές σπηλιές και κολπίσκους, ενώ οι ανατολικές ακτές του νησιού εμφανίζουν ηπιότερες κλίσεις δημιουργώντας αμμώδεις παραλίες με εύκολη πρόσβαση. Αξιόλογο τουριστικό προορισμό αποτελεί το Ναυάγιο, στη βορειοδυτική πλευρά του νησιού. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι σπηλιές του βορειοδυτικού τμήματος του νησιού, οι οποίες χαρακτηρίζουν με ξεχωριστό τρόπο το θαλάσσιο μέτωπο του δυτικού παράκτιου χώρου.

Επίσης, νοτίως του νησιού βρίσκονται οι νήσοι Στροφάδες οι οποίες αποτελούνται από τις νησίδες Σταμφάνη και Άρπυια. Η ομάδα των δύο αυτών νησίδων περιλαμβάνεται στο δίκτυο NATURA 2000 και ανήκει στις προστατευόμενες περιοχές της χώρας, καθώς συμπεριλαμβάνεται στο ίδιο Π.Δ. προστασίας του Λαγανά που έχει χαρακτηριστεί ‘Εθνικά θαλάσσια Πάρκα’ με βάση το προαναφερθέν ΠΔ.

Κυρίαρχο αστικό τοπίο συνιστά η πόλη της Ζακύνθου, η οποία βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού και αποτελεί μια σύγχρονη πόλη διότι δομήθηκε εξολοκλήρου μετά τους σεισμούς του 1953 που ισοπέδωσαν το νησί.

Τέλος, η Ζάκυνθος (μαζί με την Κεφαλονιά, την Ιθάκη και τη Λευκάδα) αποτελεί μία από τις πιο σεισμογενείς περιοχές της Ελλάδας και για το λόγο αυτό ανήκει στη ζώνη III από πλευράς σεισμικής επικινδυνότητας.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Ζακύνθου αναφέρονται τα εξής:

α) υγρά τοπία:

Αλυκές Κατασταρίου

Εκβολή ρύακα Κατασταρίου, Εκβολή Λαγανά, Εκβολή Αγ. Χαραλάμπους

Λίμνη Κερίου

Κόλπος Λαγανά (GR2210002)

Δυτικές και Βορειανατολικές ακτές Ζακύνθου (GR2210001)

Νήσοι Στροφάδες (GR2210003), Νησίδες Σταμφάνη & Άρπυια (GR2210003)

Αλυκανάς ?

β) δάση:

Δασικές εκτάσεις στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού Ελιές, δασικές εκτάσεις του όρους Βραχίονας

γ) όρη:

Το όρος Βραχίονας που βρίσκεται στα δυτικά του νησιού, το όρος Σκοπός στο ανατολικό ακρωτήριο του κόλπου του Λαγανά.

δ) σπήλαια (θαλάσσια και χερσαία):

Πολυάριθμα σπήλαια, κυρίως στη βόρεια και δυτική πλευρά του νησιού.

στ) ακτές:

Οι πιο ομαλές και εύκολα προσβάσιμες παραλίες βρίσκονται στο ανατολικό και νότιο τμήμα του νησιού (παραλία στον Μαραθιά, παραλία του Λαγανά, Γέρακας, Πόρτο Ρώμα, Άγιος Νικόλαος, Βασιλικός, Πόρτο Ζόρο, Χρυσή Ακτή, Τσιλιβί, Αμμούδι, Αλυκανάς, Άγιος Νικόλαος, Μπανάνα). Αντίθετα, στο βόρειο και δυτικό τμήμα του νησιού εντοπίζονται παραλίες που παρουσιάζουν βραχώδη ανάπτυξη με απότομες κλίσεις και -στις περισσότερες περιπτώσεις- προσβασιμότητα μόνο δια θαλάσσης (Πόρτο Βρώμη, Καμπί, Ξύγκια, Λιμνιώνας, Κερί, Ναυάγιο). Ειδικά η παραλία του Ναυαγίου συνιστά ένα εξόχως εντυπωσιακό τοπίο και δικαίως συγκαταλέγεται στις πιο δημοφιλείς παραλίες με αυξημένη επισκεψιμότητα.

ζ) ακατοίκητες νησίδες:

Στροφάδες (Σταμφάνη και Άρπυια), Μαραθωνήσι, Πελούζο, Άγιος Ανδρέας και Άγιος Ιωάννης

Όσον αφορά τα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ζώνης τοπίου της Ζακύνθου αναφέρουμε τα εξής:

α) ελαιώνες

Ελαιώνες απαντώνται σε μεγάλο μέρος της έκτασης του νησιού.

β) αμπελώνες

Αμπελώνες υπάρχουν διάσπαρτοι σε όλο το νησί.

γ) αναβαθμίδες

Αναβαθμίδες υπάρχουν διάσπαρτες σε όλο το νησί, σε επικλινή εδάφη.

δ) ξερολιθιές

Ξερολιθιές υπάρχουν διάσπαρτες στο νησί.

ε) ανεμόμυλοι

Δύο ανεμόμυλοι στο ακρωτήριο Σκινάρι (οι οποίοι λειτουργούν ως παραδοσιακά καταλύματα), ανεμόμυλος στις Άνω Βολίμες, ανεμόμυλος στον οικισμό Γύρι, καθώς και σε άλλα σημεία του νησιού.

στ) φάροι

Οι φάροι που εντοπίζονται στη Ζάκυνθο είναι οι εξής:

Ο φάρος Σκινάρι (1897) στο ομώνυμο ακρωτήριο, στο βορειότερο άκρο του νησιού, ο φάρος του Κεριού (1925) στο ακρωτήριο Μαραθιάς, στο νοτιοδυτικό άκρο του νησιού, ο φάρος στο Κρουονέρι (1832), στη νοτιοανατολική πλευρά του νησιού - βορείως της πόλης, ο φάρος στη νησίδα Σταμφάνη των Στροφάδων (1829).

ζ) οχυρωματικές κατασκευές

Οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στη Ζάκυνθο είναι οι εξής:

Το ενετικό φρούριο της Ζακύνθου (ή φρούριο της Μπόχαλης) στην κορυφή του λόφου της Μπόχαλης, το καastroμονάστηρο στη νησίδα Σταμφάνη των Στροφάδων.

η) ξωκλήσια

Υπάρχουν αρκετά ξωκλήσια διάσπαρτα σε όλη την έκταση της υπαίθρου του νησιού.

θ) χερσαίοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στη Ζάκυνθο είναι οι εξής:

Μυκηναϊκό Νεκροταφείο Στο Καμπί (ΦΕΚ 15/ΑΑΠ/2012), Χώρα Ζακύνθου, οδός Αγίας Άννας και Πικριδιωτίσσης, Χώρα Ζακύνθου, οδός Θεριανών και Μαντζάρου.

ι) ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι

Κηρυγμένος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη Ζάκυνθο είναι το Ναυάγιο της Ζακύνθου.

κ) άλλα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς

Το Μουσείο Αλέξανδρου Ρώμα (το μοναδικό δείγμα αρχοντικού που σώζεται στη Ζάκυνθο μετά τους σεισμούς του 1953), το αγγλικό νεκροταφείο Ζακύνθου, το Ξενία Ζακύνθου (έργο του Άρη Κωνσταντινίδη), ο πύργος Αμπελοράβδη στο Καλιπάδο, πύργος στο χωριό Αναφωνήτρια, βενετική κρήνη στο Κρουονέρι, ο μυκηναϊκός τάφος στο Κερί, καθώς και πολλά άλλα.

10.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Η Ζάκυνθος βρίσκεται νοτίως της Κεφαλονιάς, σε μικρή απόσταση από τη βορειοδυτική ακτή της Πελοποννήσου.

10.3 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΜΠΟΧΑΛΗΣ

10.3.1 Περιγραφή

Η Μπόχαλη αποτελεί την πιο φημισμένη περιοχή του νησιού. Η μαγευτική θέα που προσφέρει, όχι μόνο προς την πόλη της Ζακύνθου έως τον κόλπο του Λαγανά, αλλά και προς το απέραντο γαλάζιο του Ιονίου, της έχουν προσδώσει την ονομασία “μπαλκόνι της Ζακύνθου”.

Ο λόφος της Μπόχαλης συνδυάζει την παρουσία του φυσικού στοιχείου, όπως μαρτυρά η πλούσια βλάστηση από ελαιόδεντρα και πεύκα, παράλληλα με το αξιόλογο κτισμένο περιβάλλον που συνίσταται στον ιστορικό οικισμό, καθώς και στο ενετικό κάστρο -Φρούριο της Ζακύνθου- που δεσπόζει στην ψηλότερη κορυφή του λόφου.

10.3.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η περιοχή της Μπόχαλης βρίσκεται βορειοδυτικά της πόλης της Ζακύνθου και απέχει από αυτήν μόλις 2χλμ.

10.3.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ένα από τα πιο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής είναι η εκπληκτική θέα που προσφέρει σε όποιον ανηφορίσει έως την κορυφή του λόφου.

Ακόμη, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Μπόχαλη αποτελεί μία από τις παλαιότερες συνοικίες της Ζακύνθου, καθώς υπήρξε η πρώτη περιοχή επέκτασης της παλιάς πόλης, η οποία βρισκόταν -καθ' όλη την περίοδο της Ενετοκρατίας- μέσα στο κάστρο.

Βασικό χαρακτηριστικό της εν λόγω περιοχής είναι το ενετικό κάστρο (Φρούριο της Ζακύνθου ή Φρούριο της Μπόχαλης), το οποίο αποτελεί αληθινό μνημείο της ιστορίας του νησιού. Τα σημαντικότερα κτήρια εντός του κάστρου είναι οι βυζαντινές εκκλησίες του Σωτήρα (12^{ος} αιώνας), του Αγίου Φραγκίσκου (14^{ος} αιώνας), της Αγίας Βαρβάρας (15^{ος} αιώνας), του Αγίου

Ιωάννη του Προδρόμου (15^{ος} αιώνας), της Παναγίας της Laurentena (15^{ος} αιώνας), καθώς και του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου (15^{ος} αιώνας). Τέλος, χαρακτηριστικά της περιοχής είναι τα κτήρια των ενετικών φυλακών, τα κτήρια της πυριτιδαποθήκης, οι Βρετανικοί στρατώνες και το κτήριο της Βρετανικής Βουλής.

10.3.4 Αξίες

Η περιοχή της Μπόχαλης αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ιστορικής-πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού, αλλά και της Περιφέρειας και της χώρας γενικότερα, τόσο λόγω της ιστορικότητάς της ως παλαιότερης συνοικίας του νησιού, όσο και λόγω της ύπαρξης σε αυτήν του Φρουρίου της Ζακύνθου, εξαιρετικού δείγματος οχυρωματικής αρχιτεκτονικής από την περίοδο της Ενετοκρατίας.

Επίσης, η εν λόγω περιοχή είναι χωροθετημένη σε στρατηγικό γεωγραφικό σημείο με πλήρη εμπορεία της πόλης της Ζακύνθου έως και τον κόλπο του Λαγανά, αλλά και της ευρύτερης θαλάσσιας περιοχής του Ιονίου νοτίως του νησιού.

10.3.5 Απειλές

Κυριότερη απειλή για την εν λόγω περιοχή αποτελούν οι κάθε είδους επεμβάσεις δόμησης - που έχουν ήδη παρατηρηθεί και εξακολουθούν να γίνονται- στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

10.3.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης γύρω από το κάστρο της Μπόχαλης, καθώς επίσης διερεύνηση για την επέκταση της ζώνης προστασίας του κάστρου. Εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης του κάστρου.

10.3.7 Σύμβαση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το κάστρο της Ζακύνθου μπορεί να ενταχθεί ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

10.3.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ πρέπει να προταθεί ΠΕΠ στα όρια που θα καθοριστούν από την αρμόδια Εφορία καθώς και όροι και περιορισμοί που θα καθοριστούν επίσης από την αρμόδια Εφορία.

Να επιδιωχθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την ανάδειξη και την διαμόρφωση της εν λόγω περιοχής.

Να κηρυχθεί ως ιδιαίτερα αξιόλογο τοπίο.

10.4 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

10.4.1 Περιγραφή

Το αγροτικό τοπίο της Ζακύνθου αποτελεί έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τύπο τοπίου. Περιλαμβάνει ελαιώνες, αμπελώνες, καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως ξερολιθιές και αναβαθμίδες. Ειδικά οι ελαιώνες και οι αμπελώνες της Ζακύνθου κυριαρχούν στο αγροτικό τοπίο του νησιού.

Βέβαια, η γεωργική γη στη Ζάκυνθο αποτελεί ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασής της λόγω του ορεινού χαρακτήρα της ενδοχώρας του νησιού.

10.4.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ελαιώνες και οι αμπελώνες είναι διάσπαρτοι σε μεγάλο μέρος της έκτασης του νησιού, όπως επίσης και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις. Διάσπαρτες εντοπίζονται και οι ξερολιθιές καθώς επίσης και οι αναβαθμίδες, σε επικλινή εδάφη του νησιού.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι ελαιώνες και αμπελώνες της Ζακύνθου σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το αγροτικό τοπίο του νησιού και προσδίδουν σε αυτό μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία.

Το αγροτικό τοπίο του νησιού συμπληρώνουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καθώς και δομικές κατασκευές όπως οι ξερολιθιές και οι αναβαθμίδες.

10.4.3 Αξίες

Οι ελαιώνες και αμπελώνες έχουν μεγάλη πολιτιστική αξία διότι αποτελούν πλουτοπαραγωγικούς πόρους αλλά και διότι συνιστούν αξιόλογα στοιχεία του αγροτικού τοπίου.

10.4.4 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχεται ο ελαιώνας της Ζακύνθου είναι η παράνομη ξύλευση η οποία οδηγεί στην αποψίλωση των εκτάσεων του καθώς και η γενικότερη εγκατάλειψή του όσον αφορά τη γεωπονική φροντίδα και διαχείρισή του.

10.4.5 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον ελαιώνα της Ζακύνθου, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού (γεωργικού) πόρου όσο και για την προστασία και ανάδειξή του ως αξιόλογου στοιχείου του τοπίου.

10.4.6 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Προτείνεται η ένταξη των ελαιώνων και αμπελώνων της Ζακύνθου σε ένα δίκτυο οικοπολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα διατρέχει την ενδοχώρα του νησιού, στα πλαίσια ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, οινοτουρισμός κ.ά.).

10.4.7 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Υπαγωγή του ελαιώνα της Ζακύνθου σε αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα κήρυξη των κυριότερων θυλάκων του βάσει της κατηγορίας “προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου” του άρθρου 18 του Ν.1650/1986.

10.5 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΟΠΙΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ (τοπίο βυθού και υδάτινης στήλης)

10.5.1 Περιγραφή

Το θαλάσσιο τοπίο της Ζακύνθου παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία παρότι δεν είναι άμεσα ευδιάκριτο όπως τα χερσαία τοπία. Τα σημαντικότερα στοιχεία του θαλάσσιου τοπίου είναι οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι περιοχές ναυαγίων, οι περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων καθώς και οι περιοχές αλιευμάτων.

Τα λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*) είναι ένα είδος ανώτερου ενδημικού μεσογειακού φυτού της θάλασσας (αγγειόσπερμο) που ανθοφορεί και έχει το χαρακτηριστικό να συνθέτει έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

10.5.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι θαλάσσιες περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας εντοπίζονται περιμετρικά της Ζακύνθου.

Στη βορειοδυτική πλευρά του νησιού, η θέση “Ναυάγιο” αποτελεί κηρυγμένο ενάλιο αρχαιολογικό χώρο (ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48604/3385, ΦΕΚ 1701/Β/19-11-2003).

10.5.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθότι φέρουν μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία. Ακόμη, οι περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ένα ιδιαίτερα εντυπωσιακό τοπίο βυθού καθώς συνθέτουν έναν ιδιόμορφο βιότοπο.

10.5.3 Αξίες

Οι περιοχές ναυαγίων και ενάλιων αρχαιοτήτων έχουν ιδιαίτερη ιστορική, αρχαιολογική και ευρύτερα πολιτιστική αξία.

Οι περιοχές στις οποίες εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές διότι αποτελούν καταφύγιο και περιοχή αναπαραγωγής μεγάλου αριθμού ψαριών και ασπόνδυλων οργανισμών. Ταυτόχρονα αποτελούν σημαντική πηγή πρωτογενούς παραγωγής οξυγόνου και οργανικής ύλης. Ως ανώτερο φυτό, έχει την ιδιότητα να

φωτοσυνθέτει, δεσμεύει δηλαδή διοξειδίο του άνθρακα χρησιμοποιώντας το φως του ήλιου και το μετατρέπει σε οργανικό άνθρακα για τη δημιουργία βιομάζας αλλά και οξυγόνου. Το γεγονός ότι το 30% της οργανικής ύλης που παράγουν καταλήγει σε μεγαλύτερα βάθη, δείχνει ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τα θαλάσσια οικοσυστήματα στο σύνολό τους. Επίσης, συμβάλλει σημαντικά στην προστασία των ακτών από τη διάβρωση, καθώς οι ρίζες του συγκρατούν το ίζημα του θαλάσσιου πυθμένα, ενώ η υψηλή πυκνότητα των φύλλων του απορροφά μέρος της ενέργειας των κυμάτων.

10.5.4 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στην ίδια την ιδιαιτερότητά τους, εξαιτίας του εντοπισμού τους σε θαλάσσια περιβάλλοντα. Έτσι, η οριοθέτηση και κατ' επέκταση η ένταξή τους σε ζώνες προστασίας καθίσταται δυσκολότερη. Συνοπτικά, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι είναι: κίνδυνοι από φυσικά φαινόμενα και γεωφυσικές μεταβολές, λαθρανασκαφές, συστηματική αλιεία με μηχανικούς τρόπους, ποντίσιες καλωδίων και αγωγών, γεωτρήσεις, υποβρύχιες δραστηριότητες, οικιστική ανάπτυξη, νέα λιμενικά έργα, εκμετάλλευση αιγιαλού και παραλίας (καταπατήσεις), παράκτια αλιεία, αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων, αυθαίρετες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιεργειών-ιχθυοκαλλιεργειών.

Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας, οι κυριότερες απειλές προέρχονται από την αλόγιστη ιχθυοκαλλιέργεια, την αλιεία με παράνομα μέσα -όπως συρόμενα εργαλεία και ανεξέλεγκτα αγκυροβόλια- καθώς και από την αύξηση των επισκεπτών των παράκτιων περιοχών (οικιστική και τουριστική ανάπτυξη) τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση αποβλήτων που ρίπτονται στη θάλασσα. Μεγάλη απειλή αποτελεί και η γρηγορότερη ανάπτυξη των φυκών *Caulerpa racemosa* και *Caulerpa taxifolia*, τα οποία έχουν εισβάλλει στη Μεσόγειο και παίρνουν τη θέση των εν λόγω θαλάσσιων φυτών.

Γενικότερα, οι πιο σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο τοπίο προέρχονται από τις πάσης φύσεως ανθρώπινες δραστηριότητες.

10.5.5 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους προτείνονται τα εξής μέτρα:

α) Κήρυξη ενάλιων αρχαιολογικών χώρων ως χώροι που χρήζουν ειδική νομική προστασία

- β) Κήρυξη ναυαγίων πλοίων
 - γ) Συστηματική ερευνητική επισκόπηση για την ψηφιακή χαρτογράφηση των ελληνικών βυθών και σύσταση αρχείου ναυαγίων και ενάλιων αρχαιολογικών χώρων
 - δ) Απαγόρευση της αλιείας
 - ε) Απαγόρευση της αγκυροβολίας
 - στ) Απαγόρευση της υποβρύχιας δραστηριότητας με αναπνευστικές συσκευές.
- Όσον αφορά τις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας προτείνονται τα εξής μέτρα:
- α) χαρτογράφηση
 - β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου

10.5.6 Σύμβαση με άλλα αξιόλογα τοπία

Το θαλάσσιο τοπίο της Ζακύνθου με τα επιμέρους στοιχεία του μπορεί να ενταχθεί σε ένα θεματικό δίκτυο οικο-πολιτιστικών διαδρομών -και συγκεκριμένα καταδυτικών- σε περιφερειακό επίπεδο, στα πλαίσια προώθησης του καταδυτικού τουρισμού.

10.5.7 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι:

- α) Ένταξη των χώρων αυτών σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟ ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β)
- β) Απαγόρευση οποιασδήποτε δράσης ή κατασκευής έργου που δύναται να θίξει τον αρχαιολογικό χώρο.

Περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας:

- α) Χαρακτηρισμός των περιοχών θαλάσσιας Ποσειδωνίας ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ)
- β) Απαγόρευση οποιωνδήποτε έργων τα οποία επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και το τοπίο
- γ) Δημιουργία καταδυτικών πάρκων στις ζώνες αυτές με την υπό περιορισμούς επίσκεψή τους.

10.6 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

10.6.1 Περιγραφή

Η Ζάκυνθος διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό ακτών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι οποίες είναι κατάλληλες για κολύμβηση και οι οποίες είναι προσβάσιμες είτε αποκλειστικά από τη θάλασσα είτε από το χέρσο του νησιού. Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, η πρόσβαση γίνεται συνήθως μέσω του οδικού δικτύου το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος των ακτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο του παράκτιου χώρου -τόσο στην παραλία όσο και στην περιβάλλουσα περιοχή- διότι η οικιστική ανάπτυξη επεκτείνεται αλόγιστα και συχνά με αυθαίρετες κατασκευές. Ωστόσο, τμήματα των κολυμβητικών ακτών παρουσιάζουν ακόμη φυσικά χαρακτηριστικά και συστήνουν ένα αξιόλογο τοπίο το οποίο χρήζει προστασίας.

Επίσης, η Ζάκυνθος διαθέτει αρκετά σπήλαια είτε θαλάσσια είτε χερσαία. Τα θαλάσσια σπήλαια αποτελούν φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι δημιουργούν φυσικούς υποδοχείς που επιτρέπουν την είσοδο θαλάσσιου ύδατος. Στο εσωτερικό τους αναπτύσσονται φυσικά οικοσυστήματα ενώ η πρόσβαση επιτυγχάνεται αποκλειστικά από τη θάλασσα και μόνον σε κατάσταση νηνεμίας. Αποτελούν τουριστικούς προορισμούς, καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τα χερσαία σπήλαια είναι κενοί χώροι μέσα στα πετρώματα και έχουν είσοδο που επιτρέπει την επικοινωνία με την επιφάνεια. Κάθε σπήλαιο μπορεί να είναι συνολικά ή κατά ένα μέρος γεμάτο με ιζήματα, δηλαδή με υλικά που μεταφέρονται εκεί κυρίως από τη διάβρωση των πετρωμάτων, από νερό ή πάγο. Η μορφή και το μέγεθος των σπηλαίων ποικίλλει εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων που συνδέονται με τη δομή και τη σύσταση του πετρώματος, τη γεωμετρία των ρωγμών που παρουσιάζει, το ανάγλυφο της περιοχής στην οποία βρίσκεται, τις υδρολογικές συνθήκες και πολλά άλλα στοιχεία μικρότερης σημασίας.

10.6.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι ακτές εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής του νησιού.

Τα πιο σημαντικά ενάλια σπήλαια βρίσκονται στην βόρεια και δυτική πλευρά της Ζακύνθου, με προεξάρχουσες τις ονομαζόμενες “γαλάζιες σπηλιές” στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού.

10.6.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι πιο ομαλές και εύκολα προσβάσιμες παραλίες βρίσκονται στο ανατολικό και νότιο τμήμα του νησιού (παραλία στον Μαραθιά, παραλία του Λαγανά, Γέρακας, Πόρτο Ρώμα, Άγιος Νικόλαος, Βασιλικός, Πόρτο Ζόρο, Χρυσή Ακτή, Τσιλιβί, Αμμούδι, Αλυκανάς, Άγιος Νικόλαος, Μπανάνα). Αντίθετα, στο βόρειο και δυτικό τμήμα του νησιού εντοπίζονται παραλίες που παρουσιάζουν βραχώδη ανάπτυξη με απότομες κλίσεις και -στις περισσότερες περιπτώσεις- προσβασιμότητα μόνο δια θαλάσσης (Πόρτο Βρώμη, Καμπί, Ξύγκια, Λιμνιώνας, Κερί, Ναυάγιο). Ειδικά η παραλία του Ναυαγίου συνιστά ένα εξόχως εντυπωσιακό τοπίο και δικαίως συγκαταλέγεται στις ωραιότερες παραλίες παγκοσμίως.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια του νησιού αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

10.6.4 Αξίες

Οι ακτές αποτελούν φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους τα οποία χρήζουν άμεσης προστασίας εξαιτίας της υψηλής ελκτικότητας-επισκεψιμότητας που παρουσιάζουν στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα σπήλαια, θαλάσσια και χερσαία, αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής έλξης καθώς και τόπους έρευνας των φυσικών οικοσυστημάτων.

Τόσο οι ακτές όσο και τα σπήλαια αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη και προώθηση του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού.

10.6.5 Απειλές

Η κυριότερη απειλή που δέχονται οι ακτές προέρχεται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις όπως είναι η υψηλή επισκεψιμότητα, η όχληση προστατευόμενων ειδών, η έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη καθώς και η ρύπανση εξαιτίας της ρίψης απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

Απειλές για τα σπήλαια αποτελούν οι φυσικές καταστροφές, η εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας που καταφεύγει στις σπηλιές καθώς και η ρύπανση που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως οι συνέπειές της υψηλής επισκεψιμότητας τουριστών - ρίψη απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων.

10.6.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- β) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τα χερσαία και θαλάσσια σπήλαια σε επίπεδο ΠΙΝ
- γ) διατήρηση του τοπίου χωρίς να επιτρέπεται η διάνοιξη οδού πρόσβασης.

Όσον αφορά τα θαλάσσια σπήλαια προτείνεται:

- α) κήρυξη προστασίας
- β) σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου
- γ) δημιουργία φορέα διαχείρισης μαζί με τις ακτές σε επίπεδο ΠΙΝ

Όσον αφορά τα χερσαία σπήλαια προτείνεται:

- α) μελέτες και έργα ανάδειξης των σπηλαίων, καθώς και της οδού προσπέλασης προς αυτά
- β) παρακολούθηση των κλιματικών και γεωλογικών εξελίξεων ώστε οι πιθανές μεταβολές να αντιμετωπίζονται εγκαίρως με ειδικά διαχειριστικά μέτρα.

10.6.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Επιλεγμένες ακτές και σπήλαια της Ζακύνθου μπορούν να ενταχθούν ως σημαντικοί κόμβοι ενός δικτύου οικο-διαδρομών του νησιού στα πλαίσια προώθησης του θαλάσσιου και σπηλαιολογικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός).

10.6.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Όσον αφορά τις ακτές προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός τους ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ και απαγόρευση δόμησης συμβατικών και ελαφρών κατασκευών
- β) αποκατάσταση της διάβρωσης που παρουσιάζουν
- γ) εκτέλεση έργων και υλοποίηση δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα σπήλαια προτείνεται:

- α) χαρακτηρισμός των θαλάσσιων σπηλαίων ως Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα ΓΠΣ, όπου δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση
- β) ένταξη των χερσαίων και θαλάσσιων σπηλαίων σε θεματικές θαλάσσιες διαδρομές, σε συνδυασμό με τις κολυμβητικές ακτές με πρόσβαση μόνον από την θάλασσα

γ) ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού.

10.7 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΤΟΠΙΟ ΚΤΙΣΜΕΝΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

10.7.1 Περιγραφή

Η Ζάκυνθος διαθέτει έναν ξεχωριστό πλούτο όσον αφορά τα αξιόλογα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και συγκεκριμένα τα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς. Στο νησί συναντούμε πολλά αξιόλογα ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, καθώς και μεμονωμένα στοιχεία όπως ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλους και φάρους τα οποία σηματοδοτούν με ιδιαίτερο τρόπο το τοπίο.

10.7.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία, ξωκλήσια, κάστρα, ανεμόμυλοι, φάροι) εντοπίζονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του νησιού. Συγκεκριμένα:

- οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της Ζακύνθου είναι οι εξής:
Μυκηναϊκό Νεκροταφείο Στο Καμπί, Χώρα Ζακύνθου, οδός Αγίας Άννας και Πικριδιωτίσσης, Χώρα Ζακύνθου, οδός Θεριανών και Μαντζάρου
- άλλα στοιχεία κτισμένης κληρονομιάς:
Το Μουσείο Αλέξανδρου Ρώμα (το μοναδικό δείγμα αρχοντικού που σώζεται στη Ζάκυνθο μετά τους σεισμούς του 1953), το αγγλικό νεκροταφείο Ζακύνθου, το Ξενία Ζακύνθου (έργο του Άρη Κωνσταντινίδη), ο πύργος Αμπελοράβδη στο Καλιπάδο, πύργος στο χωριό Αναφωνήτρια, βενετική κρήνη στο Κρουονέρι, ο μυκηναϊκός τάφος στο Κερί καθώς και πολλά άλλα.
- οι βασικές οχυρωματικές κατασκευές που εντοπίζονται στη Ζάκυνθο είναι οι εξής:
Το ενετικό φρούριο της Ζακύνθου (ή φρούριο της Μπόχαλης) στην κορυφή του λόφου της Μπόχαλης, το καστρομονάστηρο στη νησίδα Σταμφάνη των Στροφάδων.
- οι κυριότεροι ανεμόμυλοι που εντοπίζονται στη Ζάκυνθο είναι δύο ανεμόμυλοι στο ακρωτήριο Σκινάρι (οι οποίοι λειτουργούν ως παραδοσιακά καταλύματα), ανεμόμυλος στις Άνω Βολίμες, ανεμόμυλος στον οικισμό Γύρι, καθώς και σε άλλα σημεία του νησιού.
- οι φάροι που εντοπίζονται στη Ζάκυνθο είναι οι εξής:

Ο φάρος Σκινάρι (1897) στο ομώνυμο ακρωτήριο, στο βορειότερο άκρο του νησιού, ο φάρος του Κεριού (1925) στο ακρωτήριο Μαραθιάς, στο νοτιοδυτικό άκρο του νησιού, ο

φάρος στο Κρουονέρι (1832), στη νοτιοανατολική πλευρά του νησιού - βορείως της πόλης, ο φάρος στη νησίδα Σταμφάνη των Στροφάδων (1829).

10.7.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Ζακύνθου μαρτυρούν την ιδιαιτερότητα της ιστορικής της διαδρομής ως νησί του Ιονίου ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Τα ξωκλήσια, τα οποία εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών του νησιού και τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι εμφανή λόγω της πυκνής βλάστησης, αποτελούν έναν τύπο εκκλησιαστικού κτίσματος ιδιαίτερης σημασίας καθώς προσδίδουν στο τοπίο μια ξεχωριστή φυσιογνωμία και λειτουργούν ως τοπόσημα της περιοχής.

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια) που δεσπόζουν στο νησί καταδεικνύουν την φράγκικη και ενετική κυριαρχία των Επτανήσων και αποτελούν μια διακριτή κατηγορία της κτισμένης κληρονομιάς.

Οι ανεμόμυλοι αποτελούν κτίσματα ιδιαίτερης μορφής και λειτουργίας τα οποία σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο. Εκτός του ότι αποτελούν κεφάλαιο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου μας, αντιπροσωπεύουν παράλληλα κι έναν πολιτισμό που στηρίχθηκε διαχρονικά στην κινητήρια δύναμη των ήπιων μορφών ενέργειας (άνεμος, νερό) προκειμένου να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί.

Οι φάροι της Ζακύνθου, σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους φάρους των Επτανήσων, συγκροτούν μια ενδιαφέρουσα ενότητα φαρικού δικτύου διότι αποτέλεσαν τους πρώτους φάρους των ελληνικών θαλασσών οι οποίοι μάλιστα σχεδιάστηκαν και οικοδομήθηκαν από την αγγλική διοίκηση των Ιονίων νήσων. Τα απλά και γεωμετρικά -στην πλειονότητά τους- κτιριακά συγκροτήματα των φάρων καθώς και ο ιστορικός μηχανολογικός τους εξοπλισμός καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας και ανάδειξής τους ως ιδιαίτερα αξιόλογων στοιχείων του τοπίου.

10.7.4 Αξίες

Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι μείζονος σημασίας διότι μαρτυρούν την κατοίκηση και ανάπτυξη του νησιού κατά την αρχαιότητα αλλά κατά τα νεώτερα χρόνια της ιστορίας.

Τα ξωκλήσια αποτελούν ιδιαίτερα αξιόλογα στοιχεία διότι σηματοδοτούν με ξεχωριστό τρόπο το τοπίο και αποτελούν σημαντικά τοπίασμα..

Οι οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα, φρούρια), εκτός από την τεράστια ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, συνιστούν τοπίασμα της περιοχής στην οποία εντοπίζονται διότι χωροθετούνται σε στρατηγικά γεωγραφικά σημεία καθώς και σε ειδικές τοποθεσίες (κορυφή λόφων, ακρωτήρια), προκειμένου να έχουν πλήρη εποπτεία της ευρύτερης περιοχής.

Οι ανεμόμυλοι, εκτός από την αρχιτεκτονική τους αξία ως μνημεία της προβιομηχανικής εποχής και τη μηχανολογική τους αξία ως φορείς της παραδοσιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας εκμετάλλευσης φυσικών μορφών ενέργειας, αποτελούν αξιόλογα στοιχεία του τοπίου εξαιτίας της αναγνωρισιμότητάς τους ως κτίσματα ιδιαίτερης μορφής καθώς και της λειτουργίας τους ως “τοπίασμα” λόγω της χωροθέτησής τους σε συγκεκριμένα επιλεγμένες θέσεις βέλτιστης εκμετάλλευσης των ανέμων (εδαφικές εξάρσεις - λοφώδεις περιοχές, όσον το δυνατόν πλησιέστερα στους οικισμούς, σε προσβάσιμες θέσεις και σχετικά χαμηλό υψόμετρο για την αποφυγή των συνεπειών των καιρικών φαινομένων).

Οι φάροι, χωροθετημένοι σε κορυφές της ξηράς με θέα προς τη θάλασσα, συνδέονται αναπόσπαστα με την ιδιαίτερη γεωγραφία, ιστορία και ναυτιλία του Ιόνιου χώρου. Αποτελούν μοναδικά μνημεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του τόπου αλλά και της βιομηχανικής ιστορίας του από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα οποία καταδεικνύουν την περίοπτη θέση που κατείχε η Ελλάδα στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

10.7.5 Απειλές

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο κίνδυνος αλλοίωσης-κατάρρευσης των μνημείων, οι αρχαιοκαπηλίες, η υποβάθμιση λόγω εγκατάλειψης, η οικιστική ανάπτυξη καθώς και οι παραβιάσεις όρων και οι αυθαίρετες τροποποιήσεις εγκεκριμένων μελετών στην εκτέλεση έργων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι οχυρωματικές κατασκευές είναι η φθορά, υποβάθμιση και εγκατάλειψη των εν λόγω χώρων εξαιτίας ζητημάτων θεσμικής, οικονομικής και οργανωτικής φύσης. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται έλλειψη θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας γύρω από τα κάστρα με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν από την υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχει έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών

πηγών προκειμένου να διασφαλίζεται η σωστή διαχείρισή τους καθώς και έλλειψη προσωπικού αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

Ανεμόμυλοι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι ανεμόμυλοι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους. Η μεγαλύτερη απειλή έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διατήρηση και ανάδειξή τους -ως σημαντικά μνημεία του τεχνικού μας πολιτισμού- τόσο από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και από την πλευρά των κρατικών φορέων.

Φάροι:

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται σήμερα οι φάροι είναι η εγκατάλειψη καθώς και η έλλειψη προστασίας, συντήρησης και αποκατάστασής τους.

10.7.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”). Επίσης, προτείνεται η κήρυξη και οριοθέτηση των μη κηρυγμένων και μη οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων καθώς και η εκτέλεση έργων συντήρησης, αποκατάστασης, ανάδειξης αλλά και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται η αξιοποίηση και εφαρμογή διατάξεων του Ν.3028/2002 (“Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς”), όπως είναι για παράδειγμα η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας. Ακόμη, προτείνεται η εκπόνηση μελέτης για τις συνεχιζόμενες δράσεις συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης των κάστρων.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η εκπόνηση μελέτης καταγραφής όλων των ανεμόμυλων της Ζακύνθου, ούτως ώστε να επιλεχθούν αυτοί που σώζονται σήμερα σε καλή -συγκριτικά- κατάσταση προκειμένου να αποκατασταθούν στην αρχική τους μορφή. Η αποκατάσταση αυτή θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα αρχιτεκτονικά (μορφολογικά) χαρακτηριστικά του ανεμόμυλου όσο και το σύστημα μηχανισμού του (όπου αυτό έχει διασωθεί). Η αποκατάσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έτσι, οι αποκατεστημένοι ανεμόμυλοι

μπορούν να διαμορφωθούν σε χώρους πολιτιστικών δραστηριοτήτων (εκθέσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις) οι οποίες θα αφορούν την ιστορία της τεχνολογίας. Να μετατραπούν, δηλαδή, σε μουσειακού χαρακτήρα κτίσματα όπου θα προβάλλεται, ουσιαστικά, η τεχνογνωσία της λειτουργίας τους καθώς και το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της εποχής τους. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να διαφυλαχθούν όσα τμήματα μηχανισμού αλέσματος έχουν διασωθεί, προκειμένου να αποκατασταθούν και να επιστραφούν -όπου αυτό είναι δυνατό- στην αρχική τους θέση ή να τοποθετηθούν σε αγροτο-μουσεία ή οικο-μουσεία. Παράλληλα με το πρόγραμμα έργων αποκατάστασης των ανεμόμυλων, θα πρέπει να υπάρξει και πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης. Θα πρέπει, δηλαδή, να δοθούν οικονομικά κίνητρα καθώς και επιδοτήσεις ή άτοκα δάνεια στους ιδιοκτήτες των ανεμόμυλων, είτε από το Πράσινο Ταμείο είτε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ιονίων Νήσων στα πλαίσια του Σ.Ε.Σ.

Φάροι:

Προτείνεται η εκπόνηση προγράμματος συντήρησης και αποκατάστασης όλων των φάρων της Ζακύνθου καθώς και η διερεύνηση εναλλακτικών χρήσεων αυτών καθώς και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους, όπως για παράδειγμα η μετατροπή τους σε μουσεία.

10.7.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Αρχαιολογικοί χώροι:

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Ζακύνθου μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς κόμβους ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών του νησιού.

Οχυρωματικές κατασκευές:

Τα κάστρα της Ζακύνθου μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου κάστρων σε επανησιακό και εθνικό επίπεδο, με στόχο την ανάδειξη της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και την προβολή μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης.

Ανεμόμυλοι:

Η προαναφερθείσα προτεινόμενη “επαναλειτουργία” των ανεμόμυλων -ως αυτόνομα μουσεία- για εκπαιδευτικούς λόγους μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τα Ιόνια Νησιά. Το πρόγραμμα αυτό θα απαρτίζεται από συναφείς θεματικές ενότητες, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην προώθηση και ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια.

Φάροι:

Οι φάροι της Ζακύνθου μπορούν να ενταχθούν ως κόμβοι ενός θεματικού δικτύου φάρων σε επτανησιακό και εθνικό επίπεδο.

10.7.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Αρχαιολογικοί χώροι:

Προτείνεται η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων σε Περιοχές Απολύτου Προστασίας (ΠΕΠ) ως ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως απολύτου προστασίας (Ζώνες Προστασίας Α και Β).

Οχυρωματικές κατασκευές:

Προτείνεται αυστηροποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον έλεγχο της δόμησης στην άμεσα ευρύτερη περιοχή των κάστρων καθώς επίσης και διερεύνηση επέκτασης της ζώνης προστασίας τους.

Ανεμόμυλοι:

Προτείνεται η ένταξη των ανεμόμυλων σε εξειδικευμένο καθεστώς προστασίας και ανάδειξης καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός τους σε κάθε οικισμό.

Φάροι:

Προτείνεται η κήρυξη των πετρόκτιστων φάρων ως διατηρητέα ιστορικά μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

10.8 ΤΟΠΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΞΙΑΣ: ΔΑΣΗ (ΖΑΚΥΝΘΟΣ)

10.8.1 Περιγραφή

Τα δάση στη Ζάκυνθο καταλαμβάνουν ένα μικρό ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του νησιού. Πρόκειται, ουσιαστικά, για συστάδες δασικής βλάστησης (πευκώνες), ενώ οι υπόλοιπες ορεινές (όρος Βραχίονας) και ημιορεινές εκτάσεις του νησιού καλύπτονται από θαμνώδη και φρυγανώδη βλάστηση. Ακόμη, στις πεδινές και ημιορεινές περιοχές της Ζακύνθου συναντούμε συστάδες από κυπαρίσσια, λεύκες και ευκαλύπτους.

10.8.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Οι δασικές εκτάσεις που εντοπίζονται στο νησί της Ζακύνθου είναι τα εξής: δασικές εκτάσεις στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού Ελιές, δασικές εκτάσεις του όρους Βραχίονας.

10.8.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η Ζάκυνθος διαθέτει χαμηλά πευκόφυτα δάση ενώ στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές του νησιού κυριαρχεί η μακία και φρυγανώδης βλάστηση.

10.8.4 Αξίες

Τα δάση, εκτός από την τεράστια οικολογική τους αξία (παραγωγή οξυγόνου, αποτροπή πλημμυρών, προστασία εδάφους από την διάβρωση, προστασία από ισχυρούς ανέμους, προστασία από θορύβους, προστασία από τη ραδιενέργεια, διατήρηση εξισορροπημένου κλίματος, προστασία από τη ρύπανση, συντήρηση βιοποικιλότητας, υγιεινή επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό), συνιστούν τοπία ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και αισθητικής αξίας καθώς συνθέτουν ένα ξεχωριστό περιβάλλον το οποίο φιλοξενεί το δασικό οικοσύστημα.

10.8.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχονται τα δάση είναι:

- α) οι εκτεταμένες εκχερσώσεις για την επέκταση της γεωργικής γης
- β) η παράνομη υλοτομία και θήρα
- γ) οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με επακόλουθο την οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις
- δ) η υπερβόσκηση η οποία εμποδίζει τη φυσική αναγέννηση του δάσους
- ε) η έλλειψη πόρων και προσωπικού όσον αφορά τις κατά τόπους δασικές υπηρεσίες.

10.8.6 Πολιτικές και Διαχειριστικά μέτρα για την ανάδειξη, προστασία και αειφορική διαχείριση

Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους και της οικολογικής τους ισορροπίας.

10.8.7 Σύνδεση με άλλα αξιόλογα τοπία

Οι δασικές εκτάσεις της Ζακύνθου μπορούν να ενταχθούν σε ένα δίκτυο οικολογικών διαδρομών του νησιού -αλλά και της Περιφέρειας ευρύτερα- στα πλαίσια προώθησης του δασοτουρισμού σε συνδυασμό με τον περιπατητικό τουρισμό.

10.8.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

Προτείνεται:

- α) κατάρτιση δασικού κτηματολογίου
- β) αναδάσωση καμένων δασών και δασικών εκτάσεων, με ανθεκτικά, στις πυρκαγιές, -όπου αυτό είναι δυνατό- πλατύφυλλα είδη σε μίξη.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας των δασών είναι αναγκαία:

- Η εφαρμογή σύγχρονων δασοκομικών και διαχειριστικών μεθόδων και επεμβάσεων
- Ο σχεδιασμός και η εναρμόνιση της υποβαθμισμένης διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων στις νέες συνθήκες ζήτησης της κοινωνίας (ορεινός τουρισμός, αναψυχή, κ.ά.).
- Η επέκταση της διαχείρισης των μη παραγωγικών αγροτικών και δασικών γαιών σε άλλου τύπου οικοσυστήματα εναλλακτικών δασικών προϊόντων.

Λοιπά αξιόλογα τοπία

Ακόμη, αξιόλογα τοπία στη ζώνη τοπίου της Ζακύνθου συνιστούν:

- α) τα όρη Βραχίονας και Σκοπός, τα οποία κυριαρχούν στο ορεινό τοπίο του νησιού
- β) η περιοχή του Κεριού στο ακρωτήριο Μαραθιάς, στο νοτιοδυτικό άκρο του νησιού, με τον ομώνυμο φάρο και τις απaráμιλλης ομορφιάς θαλάσσιες καμάρες.

10.9 ΤΟΠΙΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟ: Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΤΟΥ ΛΑΓΑΝΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

10.9.1 Περιγραφή

Μια ιδιαίτερως υποβαθμισμένη περιοχή του νησιού είναι το νότιο τμήμα του και συγκεκριμένα η ευρύτερη περιοχή του κόλπου του Λαγανά, μεταξύ των ακρωτηρίων του Μαραθιά και του Γέρακα, της οποίας ο θαλάσσιος χώρος αποτελεί αντικείμενο προστασίας με ειδικό θεσμικό καθεστώς ως εθνικό θαλάσσιο πάρκο. Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει τους οικισμούς Μαραθιάς, Λίμνη Κεριού, Άγιος Σώστης, Λαγανάς και Καλαμάκι και ο εν λόγω παράκτιος

χώρος συγκεντρώνει πληθώρα χρήσεων γης, όπως γεωργικές καλλιέργειες, παραθεριστική κατοικία, τουριστικές μονάδες και υποδομές αναψυχής, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συμπαγή οικιστικά μορφώματα, τόσο κατά μήκος της ακτογραμμής όσο και κατά μήκος των κάθετων προς αυτήν οδικών προσβάσεων.

Η έντονη τουριστική κίνηση κατά την θερινή περίοδο δημιουργεί συνθήκες επιβάρυνσης του φυσικού περιβάλλοντος και, κατ' επέκταση, οφθαλμοφανή υποβάθμιση και αλλοίωση του τοπίου.

10.9.2 Ενδεικτική οριοθέτηση

Η ευρύτερη περιοχή που περικλείει τον κόλπο του Λαγανά, στο νότιο τμήμα της Ζακύνθου, μεταξύ των ακρωτηρίων Μαραθιάς και Γέρακας.

10.9.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Ο κόλπος του Λαγανά, μαζί με τις νησίδες Μαραθονήσι και Πελούζο, περιλαμβάνεται στο δίκτυο NATURA 2000. Επίσης, ο εν λόγω κόλπος, μαζί με τα νησιά Στροφάδες, ανήκουν στις προστατευόμενες περιοχές της χώρας -στην κατηγορία 'Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα'- (ΦΕΚ 906/Δ/1999) καθώς και στις προστατευόμενες περιοχές σε διεθνές επίπεδο, στην κατηγορία "Βιογενετικά Αποθέματα".

Στα πλαίσια διαφύλαξης της πολύτιμης φυσικής κληρονομιάς και διατήρησης της οικολογικής ισορροπίας της θαλάσσιας και παράκτιας έκτασης του κόλπου του Λαγανά, καθώς και όλων των νησίδων της Ζακύνθου, συστάθηκε το 2000 ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.). Στα όρια του Ε.Θ.Π.Ζ. βρίσκεται ένας από τους σημαντικότερους βιότοπους αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας *caretta-caretta*, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρη τη Μεσόγειο.

Επίσης, η ομώνυμη παραλία του Λαγανά αποτελεί τη μεγαλύτερη σε έκταση παραλία του νησιού (9 χλμ.).

10.9.4 Αιτίες που οδήγησαν στην υποβάθμιση

Οι κυριότερες αιτίες που οδήγησαν στην υποβάθμιση της εν λόγω περιοχής είναι η αλόγιστη και χωρίς σχεδιασμό τουριστική και οικιστική ανάπτυξη, με φυσικό επακόλουθο τόσο την περιβαλλοντική όσο και την οπτική ρύπανση της περιοχής.

10.9.5 Απειλές

Οι κυριότερες απειλές που δέχεται η περιοχή είναι η συνεχής υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τόσο λόγω της περιβαλλοντικής ρύπανσης όσο και της οπτικής. Επίσης, ελλοχεύει ο κίνδυνος της μη αναστρέψιμης διατάραξης της οικολογικής ισορροπίας της περιοχής καθώς και της καταστροφής των ιδιαίτερα σημαντικών ενδιαιτημάτων που αυτή φιλοξενεί με πιθανό αποτέλεσμα τις αρνητικές επιπτώσεις στο οικοσύστημα που είναι απαραίτητο για την αναπαραγωγή και την επώαση της χελώνας caretta - caretta.

10.9.6 Πολιτικές και προτεινόμενες δράσεις για αποκατάσταση

Αυστηρή εφαρμογή των απαγορεύσεων που επιβάλλει το Π.Δ. προστασίας του κόλπου. Διατύπωση προτάσεων για πιθανή αναθεώρηση του Π.Δ. με στόχο την βελτιωμένη διαχείριση του οικοσυστήματος και την ανάδειξή του.

Λήψη προστατευτικών μέτρων της περιοχής της ακτής αναπαραγωγής και επώασης των caretta – caretta.

Αυστηρός έλεγχος της νομιμότητας των οικοδομών και κατασκευών,

Διασφάλιση και επιβολή των κατάλληλων μέτρων για τη σωστή διάθεση των υγρών και στερεών αποβλήτων, ούτως ώστε να αποφευχθεί η ρύπανση και υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα και της θάλασσας, επιφέροντας σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και ειδικότερα στην caretta – caretta.

10.9.7 Σύνδεση με άλλα τοπία και επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η παρούσα υποβάθμιση του τοπίου αυτού ή η μελλοντική του αποκατάσταση

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου μπορεί να ενταχθεί ως ο σημαντικότερος κόμβος του δικτύου οικολογικών διαδρομών του νησιού, καθώς επίσης και ως κόμβος ενός θεματικού δικτύου εθνικών θαλάσσιων πάρκων σε εθνικό και μεσογειακό επίπεδο.

Η αναβάθμιση του τοπίου θα έχει θετικές επιδράσεις στη βελτίωση του τουρισμού με τον εμπλουτισμό του με νέες εναλλακτικές μορφές, η ανάπτυξη των οπείων θα συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

10.9.8 Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό

α) Πολεοδομία των πυκνοδομημένων θυλάκων που περιλαμβάνουν παραθεριστική κατοικία και τουριστικά καταλύματα με στόχο την εξυγίανση της περιοχής, την οργάνωση του θαλάσσιου μετώπου και την παράλληλη εξασφάλιση κοινόχρηστων ελεύθερων χώρων και κοινωφελών δραστηριοτήτων.

Από το προς εκπόνηση ΓΠΣ να προβλεφθεί η εκπόνηση μελέτης αποκατάστασης του θαλάσσιου μετώπου όπως έχει δομηθεί κατά μήκος της ακτής, ώστε το τοπίο που περιβάλλει την οικιστική χρήση να συνάδει με το άκρως σημαντικό οικοσύστημα.

Απαγόρευση διάνοιξης νέων παραλιακών δρόμων

Εξασφάλιση προσβάσεων προς τον αιγιαλό και την παραλία -στα σημεία όπου υπάρχει πύκνωση της δόμησης και περιφράξεις- που πρέπει να οριοθετηθούν σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία και να προστατευθούν διότι αποτελούν δημόσιους κοινόχρηστους χώρους.

Εφαρμογή των διατάξεων του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό περί απόσυρσης τουριστικών καταλυμάτων και ανανέωση με ενεργειακό και βιοκλιματικό σχεδιασμό όλων των παλιών κτιρίων.

Εξυγίανση κατά προτεραιότητα του οδικού δικτύου με απομάκρυνση πινακίδων και επιγραφών κατόπιν ορισμού και μεγέθους των στοιχείων αυτών.

Ακόμη, ιδιαίτερος υποβαθμισμένο τοπίο αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της ανατολικής πλευράς της Ζακύνθου και συγκεκριμένα η παράκτια ζώνη από τον κόλπο των Αλυκών έως το ακρωτήριο Γέρακας, στο νοτιοανατολικό άκρο του νησιού. Στην εν λόγω ζώνη, η επίδραση των ανθρώπινων παρεμβάσεων στο φυσικό τοπίο είναι ιδιαίτερα έντονη, με κύριο χαρακτηριστικό την άναρχη δόμηση παραθεριστικών κατοικιών και τουριστικών καταλυμάτων. Στην κατάσταση αυτή συνετέλεσε η ήπια γεωμορφολογία των ανατολικών ακτών καθώς και η ανάπτυξη οδικού δικτύου παράλληλα με την ακτή, με αποτέλεσμα την παρόδια δόμηση -κυρίως τουριστικών δραστηριοτήτων- αλλά και την ανάπτυξη γεωργικών καλλιεργειών. Χαρακτηριστική είναι η εικόνα του οικισμού Αργάσι, νοτίως της πόλης της Ζακύνθου, στον οποίο παρατηρείται πλήθος τουριστικών μονάδων που αναπτύσσονται κατά μήκος της ακτής, δημιουργώντας μια γραμμική οικιστική ανάπτυξη μέχρι την πόλη της Ζακύνθου.

10.10 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΖΩΝΗΣ

Το νησί της Ζακύνθου αποτελεί έναν τόπο με ιδιαίτερη φυσιογνωμία, τόσο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος όσο και από πλευράς αξιόλογων στοιχείων ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Το ανάγλυφο του νησιού, σε συνδυασμό με την πλούσια βλάστηση και τις εντυπωσιακές ακτές, συνθέτουν ένα τοπίο εξαιρετού φυσικού κάλλους. Μάλιστα, η υψηλή σεισμικότητα έχει δημιουργήσει γεωμορφολογικές εξάρσεις στο νησί, συντελώντας σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση τοπίων μοναδικής αισθητικής, όπως οι απότομες και πολυσχιδείς βραχώδεις ακτές.

Το φυσικό περιβάλλον συνδυάζεται με το αστικό τοπίο της πόλης της Ζακύνθου και τους αξιόλογους οικισμούς, στους οποίους συναντώνται σπάνια δείγματα παραδοσιακής ζακυνθινής αρχιτεκτονικής, καθώς και πλήθος αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών μνημείων.

Οι μεγαλύτερες απειλές-πιέσεις που δέχεται η Ζάκυνθος είναι καταρχάς η αλλοίωση του τοπίου που προκαλείται από την άναρχη δόμηση (κυρίως παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών καταλυμάτων) σε περιοχές όπου το εξαιρετικά εύθραυστο φυσικό περιβάλλον θα έπρεπε να προστατεύεται αυστηρά. Οπτική ρύπανση προκαλείται και από την δημιουργία κατασκευών χωρίς παραδοσιακό χαρακτήρα και εκτός κλίμακας του εκάστοτε οικιστικού συνόλου.

Επίσης, περιβαλλοντική ρύπανση προκαλείται και από τα λιπάσματα και φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες (κυρίως στον κάμπο της Ζακύνθου), από τη διάθεση αποβλήτων στη θάλασσα, καθώς και από τον μεγάλο αριθμό τουριστικών εγκαταστάσεων. Ακόμη, ατμοσφαιρική ρύπανση προκαλείται και από τη αυξημένη κίνηση στα λιμάνια και στο αεροδρόμιο, κυρίως κατά την διάρκεια της θερινής περιόδου.

10.11 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- α) από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ: Καθορισμός χρήσεων γης, περιορισμών και όρων δόμησης στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες και προστατευόμενες περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υγράτοποι, ακτές, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.) και κυρίως στην περιφερειακή ζώνη που περιβάλλει τον πυρήνα τους
- β) από το προς εκπόνηση ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ: Εξέταση και προσδιορισμός των περιοχών όπου είναι επιβεβλημένη η απαγόρευση ή ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης
- γ) Διερεύνηση θεσμοθέτησης ορισμένων οικισμών ως παραδοσιακών
- δ) Καθορισμός των κατάλληλων όρων δόμησης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η θέα ("scenic roads")
- ε) Εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον ελαιώνα της Ζακύνθου, τόσο για την προστασία του ως πλουτοπαραγωγικού πόρου όσο και για την προστασία και ανάδειξή του ως αξιόλογου στοιχείου του ζακυνθινού τοπίου
- στ) Σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με τις συστάσεις του πρωτοκόλλου (2008) της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας περί αιγιαλού και παραλίας.
- ζ) Ειδικά για την περιοχή του Λαγανά: διερεύνηση δυνατότητας αφαίρεσης διαφημιστικών πινακίδων καθώς και αρχιτεκτονικής αναμόρφωσης κτισμάτων χαμηλής αισθητικής και επανασχεδιασμός τους με τις αρχές του βιοκλιματικού και ενεργειακού σχεδιασμού.
- η) Βελτίωση υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα για την προστασία του περιβάλλοντος.